

ข่าวความเคลื่อนไหว

การประชุมประจำปี 2546 ของ สศช. เรื่อง “การพัฒนาที่ยั่งยืน”

รัฐมนตรี คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้การต้อนรับ ฯพณฯ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ประธานเปิดการประชุมประจำปี 2546 ของ สศช. เรื่อง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ณ ศูนย์การประชุมและแสดงสินค้า อิมแพ็ค เมืองทองธานี จ. นนทบุรี

การประชุมในภาคเช้า ประกอบด้วยการกล่าวรายงาน “ผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ” โดยนายจักรมณฑ์ ผาสกุลวิไล เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จากนั้นเป็นการปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “รัฐบาลกับการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร และการบรรยายเรื่อง “ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศกับการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดย รองนายกรัฐมนตรี ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์

ต่อจากนั้นเป็นการนำเสนอและอภิปรายเรื่อง “การพัฒนาที่ยั่งยืน : อนาคตของสังคมไทย” ดำเนินการอภิปรายโดย ดร.ทง พิทยะ ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมี นายจักรมณฑ์ ผาสกุลวิไล เลขาธิการฯ เป็นผู้นำเสนอ และผู้ร่วมอภิปรายประกอบด้วย ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และ ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ราชบัณฑิตและอุปนายกราชบัณฑิตยสถาน

ข่าวความเคลื่อนไหว

สำหรับภาคบ่าย เป็นการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อระดมความคิดเห็นในเรื่อง “ความสมดุล เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มที่ 1 เรื่อง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยมี นายเกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นประธาน กลุ่มที่ 2 เรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน มี ดร.ณรงค์ชัย อัครเศรณี ที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ (ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์) เป็นประธาน กลุ่มที่ 3 เรื่อง การพัฒนาสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มี รศ.ดร.จรี วิจิตรวาทการ กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นประธาน และกลุ่มที่ 4 เรื่อง การพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย มี ศ.ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต ประธานคณะกรรมการอำนวยการธนาคารสมอ เป็นประธาน

กลุ่มที่ 1 : การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

กลุ่มที่ 2 : การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน

กลุ่มที่ 3 : การพัฒนาสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

กลุ่มที่ 4 : การพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย

การบูรณาการ

แผนชุมชนกับการแก้ไข ปัญหาความยากจน

หลากหลายเรื่องราว ฉบับนี้เป็นเรื่องต่อเนื่องจากฉบับที่แล้ว ซึ่งผมได้ทั้งทำถึงการนำยุทธศาสตร์ความยากจนไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรม อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่ง สศช. ได้เริ่มดำเนินการโครงการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจนไปบ้างแล้ว

ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2545 ได้ให้ความเห็นชอบกรอบยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน และมอบหมายให้ สศช. เป็นหน่วยงานหลักในการประสานการจัดทำแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจน อีกทั้งรัฐบาลยังให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยจัดให้เป็นหนึ่งในวาระแห่งชาติที่ต้องรีบเร่งดำเนินการ ประกอบกับปัญหาความยากจนมีความซับซ้อนมากขึ้น สาเหตุของปัญหามีความเชื่อมโยงกันจนไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่า ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเป็นสาเหตุของความยากจนที่แท้จริง ซึ่งสาเหตุของความยากจนมีทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยเชิงโครงสร้าง รวมทั้งสภาพแวดล้อมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมได้เปลี่ยนแปลงไปซึ่งมีผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาความยากจนจึงจำเป็นต้องปรับกระบวนการ และการบริหารจัดการรูปแบบใหม่ โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายคนจนและพื้นที่เปราะ

หายที่ชัดเจน การเพิ่มบทบาทของชุมชนภายใต้การสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การแก้ปัญหาแบบองค์รวม มีการบูรณาการแผนงาน แผนเงิน แผนคน เข้าด้วยกัน การบริหารจัดการร่วมกันระหว่างภาคีการพัฒนาต่างๆ รวมทั้งเน้นให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นของตนเอง

การแก้ไขปัญหาความยากจนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน คือ การจัดทำกลยุทธการจัดการปัญหาความยากจน เพื่อเป็นแนวทางการแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย 3 เรื่อง ได้แก่ **แนวทางการจัดการรายจ่ายงบประมาณสำหรับการแก้ไขปัญหาความยากจน** โดยเน้นการลดภาระรายจ่าย การเพิ่มรายได้และเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานราก การแก้ปัญหาเกษตรกรยากจนแบบครบวงจร การปรับการกระจายงบประมาณให้เป็นธรรม โดยเน้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากขึ้น **การกำหนดพื้นที่เป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจน** เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องใช้เป็นพื้นที่ดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนร่วมกัน และประสานการใช้ทรัพยากรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและแนวทางบูรณาการแผนชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน เพื่อส่งเสริม

กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น/ชุมชน และแก้ไขปัญหาความยากจนของท้องถิ่น/ชุมชนด้วยตนเอง โดยใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือ

แผนชุมชน เป็นกิจกรรมการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกันจัดทำแผนขึ้นมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเองให้เป็นไปตามที่ต้องการ และสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญร่วมกันได้ โดยคนในชุมชนได้มาร่วมกันคิด ร่วมกันกำหนดแนวทาง และกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน ที่ยึดหลักการพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิงจากภายนอกด้วยการคำนึงถึงศักยภาพทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งบางกิจกรรมที่ชุมชนไม่สามารถทำเองได้ก็สามารถขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกได้ โดยชุมชนสามารถเสนอแผนชุมชนเข้าเป็นแผนขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือแผนงาน/โครงการของราชการได้ แผนชุมชนอาจมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันตามความเข้าใจของแต่ละท้องถิ่น เช่น แผนแม่บทชุมชน แผนชุมชนพึ่งตนเอง แผนชีวิต เป็นต้น

ดังนั้น การบูรณาการแผนชุมชนจึงเป็นวิธีการร่วมมือกันทำงานของหน่วยงานสนับสนุนการพัฒนาจากภายนอกชุมชนทุกภาคส่วน โดยยึดหลักการใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ชาวบ้านเป็นเจ้าของเรื่อง โดยใช้กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเป็น

เครื่องมือดำเนินกิจกรรมการพัฒนาให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชนมากกว่าวัตถุประสงค์ของหน่วยงานสนับสนุน การบูรณาการจึงมีทั้งด้านกลไก บุคลากร กระบวนการและเครื่องมือ แผนงาน และงบประมาณ

โครงการบูรณาการแผนชุมชนฯ ได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายการบูรณาการแผนชุมชนในพื้นที่ทุกตำบล/เทศบาลใน 75 จังหวัด (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) และใช้ระยะเวลาดำเนินการ 3 ปี (พ.ศ. 2546-2548) โดยแบ่งพื้นที่ดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 (พ.ศ.-ก.ย.46) สนับสนุนตำบลที่มีแผนชุมชนแล้ว เพื่อเสริมให้ดียิ่งขึ้นและใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการขยายผลไปยังพื้นที่อื่นต่อไป มีจำนวน 3,049 ตำบล ระยะที่ 2 (ต.ค.46-ก.ย.47) สนับสนุนตำบลที่เป็นพื้นที่เป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ยังไม่ได้มีการทำแผนชุมชน และเทศบาลที่มีการทำแผนชุมชนไปแล้วจำนวน 2,673 ตำบล และระยะที่ 3 (ต.ค.47-ก.ย.48) สนับสนุนตำบล/เทศบาลที่เหลือใน 75 จังหวัด ซึ่งมีจำนวน 1,683 ตำบล

สำหรับหน่วยงานรับผิดชอบนั้นประกอบด้วย สศช. เป็นแกนกลางประสานการดำเนินงานตามโครงการบูรณาการแผนชุมชนฯ ร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีหน่วยงานวิชาการที่ทำหน้าที่ประสานงานในพื้นที่ 5 หน่วยงาน ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการศึกษา นอกรั้วโรงเรียน กรมการพัฒนาชุมชน กรมกิจการพลเรือนทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ทั้งนี้ ภาควิชาการอื่นๆ เป็นหน่วยงานร่วมสนับสนุนงบประมาณ/บุคลากร/วิชาการ ในการดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว โดยมีการกำหนดกลไกการ

บริหารจัดการขึ้น ทั้งระดับส่วนกลาง ระดับจังหวัด และกลไกสนับสนุนในระดับพื้นที่

ขณะนี้ สศช. และภาควิชาการพัฒนาทั้ง 5 ได้จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “คณะทำงานประสานงานระดับจังหวัด โครงการบูรณาการแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน” ในกรุงเทพฯ และอีก 5 ภูมิภาคทั่วประเทศ เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด แนวทาง และคู่มือ ปฏิบัติ ในการดำเนินการกระบวนการจัดทำแผนชุมชนแก่คณะทำงานประสานงานระดับจังหวัด เพื่อทำหน้าที่เตรียมวิทยากรกระบวนการและประสานงานบริหารโครงการระดับจังหวัด นอกจากนี้ ยังได้จัดให้หน่วยประสานงานพื้นที่ลงพื้นที่ศึกษาดูงานชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในการทำแผนชุมชน ณ ตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอยะผิง จังหวัดอ่างทอง

หากโครงการบูรณาการประสบผลสำเร็จ จะทำให้เกิดประโยชน์หลายด้าน คือ 1) เกิดกระบวนการบูรณาการแผนชุมชนฯ ครอบคลุมทุกตำบลทั้ง 75 จังหวัด ในปี 2548 2) คนในชุมชนได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประสพการณ์ และพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการ การพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยอาศัยฐานทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรในท้องถิ่นชุมชน 3) เกิดเวทีชุมชนที่มีความต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชนของตนเอง 4) มีการขยายและเชื่อมโยงเครือข่ายภาควิชาการพัฒนาในระดับ 5) มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และเน้นบทบาทของชุมชนในการจัดการพัฒนาและแก้ไข

ปัญหาตามความต้องการของตนเอง 6) หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาควิชาการ พัฒนา ใช้แผนชุมชนเป็นฐานข้อมูลในการจัดทำแผนงาน/โครงการ และงบประมาณสนับสนุน เพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างเป็นรูปธรรม และ 7) มีฐานข้อมูลแผนชุมชน ที่รัฐบาลภาควิชาการ พัฒนาต่างๆ และประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลได้

ผมจึงขอสรุปว่า **“โครงการบูรณาการแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน”** จึงเป็นอีกความพยายามหนึ่งของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาความยากจนในทุกพื้นที่ เพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน อันเป็นการผนึกกำลังร่วมกันของภาควิชาการ พัฒนาทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและเครือข่ายองค์กรชุมชน ร่วมกันสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการแผนชุมชนในทุกตำบลทั่วประเทศ โดยมุ่งให้แผนชุมชนดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้และการจัดการร่วมกันของชุมชน และมีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนา โดยใช้ทุนทางสังคม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการพัฒนาชุมชนของตนเองไปสู่เป้าหมายและความต้องการของชุมชน ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการประกอบอาชีพ เสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน ยกกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน มีการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสหรือคนในชุมชนที่สมควรได้รับการดูแล ซึ่งการดำเนินงานทั้งหมดดังที่กล่าวมาแล้วมีจุดมุ่งหมายสูงสุดคือ ชุมชนมีความเข้มแข็งอันจะนำไปสู่การลดความยากจนของชุมชนและประชาชนทั่วทั้งประเทศได้

พบกันใหม่ฉบับหน้า.....สวัสดิ์ครับ.....

การพัฒนากรอบแนวคิด และการประยุกต์ใช้ปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง

เกริ่นนำ

เนื่องจากในปัจจุบัน ยังมีความเข้าใจที่ไม่ชัดเจนและมีการตีความที่หลากหลายเกี่ยวกับ**ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์(ทก.) จึงร่วมกันจัดทำ**โครงการพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** โดยจัดตั้งกลุ่มพัฒนากลุ่มกรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจาก สศช. ทก. และธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นผู้รับผิดชอบหลัก

กลุ่มพัฒนากลุ่มแนวคิดฯ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ**ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** ครอบคลุมเนื้อหาในด้านต่างๆ ที่คาดว่าจะนำไปสู่การประมวลและสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาฯ และได้จัดพิมพ์ผลงานเป็นชุดหนังสือ 4 เล่ม ในขนาดพกพา ซึ่งผู้สนใจสามารถค้นคว้าได้จากห้องสมุด สศช. ดังนี้

- (1) ประมวลคำในพระบรมราโชวาทที่เกี่ยวข้อง
- (2) วรรณกรรมปริทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- (3) กรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- (4) การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ต่อมา สศช.และ ทก. ได้ร่วมกันจัดสัมมนาเรื่อง**การพัฒนากรอบแนวคิดและการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** ที่ศูนย์ฝึกอบรมไทยพวนิชย์ หาดตะวันรอน จังหวัดชลบุรี ระหว่างวันที่ ๑๖-๑๗ พฤษภาคม ๒๕๔๖ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับผลงานข้างต้น จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ และจุดประกายให้เกิดการบูรณาการกรอบความคิดที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาฯ ให้สามารถนำความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกันเกี่ยวกับ**เศรษฐกิจพอเพียง** ไปประยุกต์ใช้เข้ากับหน้าที่และบทบาทของแต่ละบุคคลได้อย่างเหมาะสม และเกิดผลในทางปฏิบัติ มากขึ้น ตลอดจนนำไปสู่การศึกษาวิจัยและพัฒนากิจการจัดตั้งหลักสูตรที่เกี่ยวข้องในสถาบันการศึกษาต่างๆ ต่อไป

สรุปผลการสัมมนา

1. ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้เข้าร่วมสัมมนามีความเข้าใจในแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงตรงกันมากขึ้น และเห็นควรให้เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจไปในทุกวงการและทุกระดับ นอกจากนี้แล้วยังควรมีการแยกแยะว่าอะไรเป็น หรืออะไรไม่เป็นเศรษฐกิจพอเพียง อาทิ พฤติกรรมบริโภคนิยม นโยบายและมาตรการต่างๆ กระแสต่างๆ ซึ่งการ**ยกตัวอย่างรูปธรรม**จะทำให้สามารถทำความเข้าใจปรัชญาฯ ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับกลุ่มเยาวชนในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาจเริ่มจากการสร้างความเข้าใจให้กับครู เพื่อให้ถ่ายทอดไปสู่เด็กได้อย่างถูกต้อง

2. บทเรียนและการประยุกต์ใช้

บทเรียนของสังคมไทยในอดีตทำให้เห็นว่า ถ้านำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นความ**พอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี** บนพื้นฐานของความรู้ และคุณธรรม มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และการบริหารจัดการ ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและสังคมก็คงจะไม่เกิดขึ้นดังเช่นในปี ๒๕๔๐

ในส่วนของ การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ได้มีการเสนอแนวทางการดำเนินการในภาคส่วนต่างๆ อาทิ

● **ภาคราชการ** ควรมีการจัดทำระบบเตือนภัยทางเศรษฐกิจด้านความพอเพียง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพภายในการบริหารเศรษฐกิจ และพัฒนาสังคม

● **ภาคธุรกิจ** โดยนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ

● **ระดับชุมชน** สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ทั้งภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร

นอกจากนี้แล้ว ยังต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ได้ อาทิ

● สนับสนุนการวิจัยเชิงทฤษฎี ไปพร้อมๆ กับ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยเผยแพร่ผลงานในวงกว้างให้เกิดความสนใจในการศึกษาเพิ่มเติม

● จัดพิมพ์บทความการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง (Series of working paper) เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะด้านนโยบายสาธารณะระดับมหภาค

● จัดสัมมนาแนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่างๆ เพื่อขยายความเข้าใจและการเรียนรู้ร่วมกัน โดยนำเอาตัวอย่างประสบการณ์จริง ทั้งที่ประสบความสำเร็จและไม่สำเร็จมานำเสนอให้เห็นถึงแง่มุมต่างๆ

3. การสร้างขบวนการเผยแพร่เศรษฐกิจพอเพียง

อย่างไรก็ดี เนื่องจากปัจจุบันประชาชนทั่วไปยังมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง และมีการตีความเศรษฐกิจพอเพียงหลากหลาย ดังนั้นจึงควรผลักดันให้เกิด “**ขบวนการ**” (movement) สร้างความเข้าใจและนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ ที่ประชุมได้เสนอให้ สศช. เป็นหน่วยงานหลักในการสร้าง **ขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง** โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อสานต่อความคิดและเชื่อมโยงการขยายผลที่เกิดจากการนำหลักปรัชญา ไปใช้อย่างหลากหลาย และเพื่อจุดประกายให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับและเกิดผลในทางปฏิบัติของทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง

ก้าวต่อไป

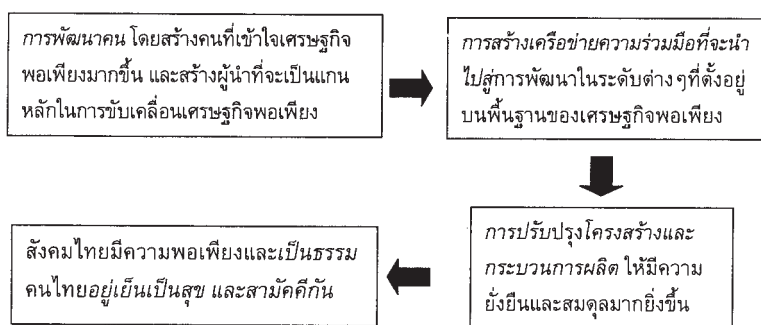
การสัมมนาครั้งนี้ ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี และ สศช. ได้รับเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานขั้นต่อไป โดยมีเครือข่ายภาคีต่างๆ ให้การสนับสนุน และจะเป็นแกนกลางดำเนินการสร้าง **ขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง** ให้เกิดขึ้นในระยะเวลา ๔ ปีข้างหน้า (ต.ค. ๒๕๔๖ - ธ.ค. ๒๕๕๐)

การขับเคลื่อนฯ นี้ มีเป้าหมายหลัก เพื่อสร้างกระแสสังคมให้มีการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบความคิด หรือเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของประชาชนทุกภาคส่วน และมียุทธวิธีในการขับเคลื่อนจะมีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน เริ่มจากการเชื่อมโยงแกนเครือข่าย ให้เกิดประสานต่อองค์ความรู้และรวมพลังเครือข่าย ในการดำเนินกิจกรรมให้ไปในทิศทางเดียวกัน และร่วมมือในการถอดบทเรียนเศรษฐกิจพอเพียง จากกิจกรรมตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมในสาขาและระดับต่างๆ เพื่อใช้ความรู้ให้เป็นเครื่องมือที่มีพลังในการสื่อความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในสังคม ผ่านการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างให้ประชาชนทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ในขณะเดียวกันจำเป็นต้องสร้าง **กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน**เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ให้ประชาชนในทุกภาคส่วนของสังคมได้มีประสบการณ์ที่จะผ่านกระบวนการ **ไตร่ตรองและเรียนรู้จากการปฏิบัติ** เพื่อตระหนักถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบแนวคิด และพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะนำไปสู่พลังศรัทธาและ **จิตสำนึก**เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในสังคม และท้ายสุดต้อง **สานต่อและขยายเครือข่ายในพื้นที่**ให้เกิดพลังเครือข่ายที่มีแรงมากเพียงพอที่จะทำให้กระแสเศรษฐกิจพอเพียงขยายต่อไปเรื่อยๆ ในวงกว้างอย่างเป็นธรรมชาติ จนกลายเป็นชุมชนหรือศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ในแต่ละชุมชน เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้เรียนรู้ถึงแนวทาง วิธีการ และเงื่อนไขในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนและสังคม

ทั้งนี้ หัวใจหลักที่จะนำไปสู่ความสำเร็จและความยั่งยืนของขบวนการขับเคลื่อนคือ การดำเนินการที่เกิดจากความสมัครใจของแต่ละภาคี เนื่องจากเห็นพ้องในแนวคิดและเห็นประโยชน์จากการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ กล่าวคือ การมีศรัทธาในเศรษฐกิจพอเพียงว่าดีจริง ทำให้เกิดประโยชน์จริง ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงการสั่งการจากบนไปล่างเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนขบวนการ

ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง แสดงตามแผนภาพ ดังนี้

แนวทางการประสานโครงข่ายการคุ้มครอง ผู้ด้อยโอกาส และ คนยากจน

หากเปรียบเทียบการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจกับการพัฒนาทางด้านสังคมที่ผ่านมาในอดีต จะเห็นได้ว่าการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจได้รับความสำคัญอย่างสูงมาโดยตลอด อย่างไรก็ตามการพัฒนาจะยั่งยืนได้ จำเป็นต้องมีการพัฒนาสังคมอย่างสมดุลควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจด้วย ดังนั้น ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา การพัฒนาจึงได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนมากยิ่งขึ้นตามลำดับ โดยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้บรรจุยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและการคุ้มครองทางสังคมไว้เพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมและพึ่งตนเองได้ในระยะยาว เพื่อให้การแปลงกรอบนโยบาย และยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ไปสู่การปฏิบัติและให้การจัดสรรงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สศช. จึงได้จัดตั้งคณะอนุกรรมการประสานการจัดโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมขึ้นเพื่อจัดทำกรอบทิศทาง แนวคิดแผนงานและโครงการด้านโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมขึ้น

โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Nets) เป็นส่วนหนึ่งของระบบการคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) ที่มุ่งให้กลุ่มคนด้อยโอกาสและคนยากจนรวมถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความเสี่ยงต่างๆ ให้ได้รับการบริการขั้นพื้นฐานที่จะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตได้ตามอัตภาพ ได้

รับการปกป้องคุ้มครอง ช่วยเหลือและพัฒนาให้หลุดพ้นจากสภาวะความยากลำบาก และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว โดยครอบคลุมบริการสวัสดิการ 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านบริการสังคม การช่วยเหลือทางสังคม และการประกันสังคม ทั้งนี้เป็นการดำเนินการโดยภาครัฐภาคเอกชนและชุมชน

ปัญหาการดำเนินงาน โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม

การดำเนินงานพบประเด็นปัญหาที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ปัญหาความสามารถในการเข้าถึงบริการของกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากเกณฑ์และกระบวนการคัดเลือกผู้ที่ควรได้รับการช่วยเหลือยังขาดความชัดเจนและมีการบิดเบือน จัดบริการได้น้อยเมื่อเทียบกับจำนวนคนที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังขาดการประเมินความต้องการของผู้รับบริการรวมทั้งขาดแนวทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนที่ชัดเจน ปัญหาความ

เพียงพอของสวัสดิการที่ให้กับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากงบประมาณภาครัฐไม่เพียงพอที่จะจัดสวัสดิการทั้งในเรื่องของระดับสวัสดิการขั้นต่ำที่จำเป็นต่อการดำรงชีพและความสามารถในการพึ่งพาตนเองระยะยาว โดยเฉพาะการจัดสวัสดิการสังคมสงเคราะห์ จำเป็นต้องได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และปัญหาความเหมาะสมของระบบหรือกลไกการบริหารจัดการ อันเนื่องมาจากการที่ภาครัฐมีโครงสร้างการบริหารที่ซับซ้อนและรวมศูนย์อำนาจ ทำให้กลไกการบริหารจัดการไม่เหมาะสม ข້ายก้อให้เกิดความล่าช้า ไม่สามารถช่วยเหลือได้ทันการและไม่ทั่วถึง ฐานข้อมูลและตัวชี้วัดด้านผู้ด้อยโอกาสและคนยากจนขาดความชัดเจนและไม่ทันสมัย ขาดการประเมินผลการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรพัฒนาภาคเอกชนรัฐเป็นกลไกหลักในการจัดโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม ขณะที่เอกชนเป็นเพียงกลไกเสริมรวมทั้งขาดกลไกการประสานความร่วมมือทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชน ทำให้เกิดปัญหาความซ้ำซ้อนในการให้บริการ

ข้อเสนอการจัดโครงข่าย การคุ้มครองทางสังคม

การดำเนินงานต่อไปในอนาคต นอกจากจะต้องปรับปรุงรูปแบบการให้ความช่วยเหลือแล้ว ยังต้องคำนึงถึงปัจจัยและเงื่อนไขที่กระทบที่มาจากทั้งภายในและภายนอกประเทศด้วย เพื่อให้โครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมในอนาคตมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด รวมถึงการเปิดโอกาสให้กลุ่มคนกลุ่มนี้ได้พัฒนานตนเองและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม จึงใช้วิธีการให้ความสำคัญกับการพัฒนากลไก/มาตรการที่มีอยู่ทุกระดับ และสร้างกลไก/มาตรการใหม่ในการให้ความช่วยเหลือ

สศช. ได้เสนอ (ร่าง) แนวทางการจัดโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้ด้อยโอกาส และคนยากจนต่อคณะกรรมการ สศช. พิจารณาให้ความเห็นชอบ เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2545 โดยการกำหนดมาตรการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว กำหนดเป้าหมายการให้บริการให้มีความทั่วถึง รวมถึงกำหนดแนวคิด แผนงาน โครงการสำคัญที่สอดคล้องกับมาตรการข้างต้นด้วย โดยมาตรการระยะสั้น คือ การทบทวนและพัฒนากลไกการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ กำหนดกลไกการประสานความร่วมมือให้ชัดเจนและเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย โดยเฉพาะการส่งเสริมบทบาทของ อบต. องค์กรชุมชนและสถาบันต่าง ๆ และที่สำคัญจะต้องมีการเชื่อมต่อระบบข้อมูลด้วยสำหรับมาตรการระยะยาว เป็นการสร้างกลไกใหม่ แสดงสัญญาณเตือนภัยเตรียมความพร้อมและบริหารความเสี่ยง กำหนดแนวทางการจัดบริการสังคมที่เหมาะสมกับประชากรแต่ละช่วงวัย โดยเฉพาะการสร้างหลักประกันทางสังคม

สำหรับผู้สูงอายุ พัฒนาคุณภาพบริการให้ได้มาตรฐาน เป็นธรรมและทำให้ผู้ได้รับบริการพึงตนเองได้ ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการกองทุนต่าง ๆ รวมทั้งกำหนดกลไกติดตามประเมินผลและพัฒนาเครื่องชี้วัดความด้อยโอกาสของชุมชน

นอกจากนี้ยังได้เสนอแนวทางการแปลงมาตรการให้นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง โดยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการให้บริการและการกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนโปร่งใส การจัดทำแผนงาน/โครงการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างบูรณาการ การพัฒนาระบบและกลไกการติดตามประเมินผล รวมทั้งการกำหนดดัชนีชี้วัดผลสำเร็จของแผนงาน/โครงการ รวมทั้งการกำหนดบทบาทของแต่ละภาคส่วนในการจัดการโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม

ความเห็นของคณะกรรมการ สศช. และมติ ครม.

คณะกรรมการฯ เห็นชอบให้นำแนวทางประสานการจัดโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้ด้อยโอกาส และคนยากจนเสนอคณะรัฐมนตรี

พิจารณา โดยมีความเห็นเพิ่มเติมดังนี้ ในการจัดการโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมฯ ควรให้ความสำคัญกับพื้นฐานทางสังคมไทย และความได้เปรียบจากทุนทางสังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้รูปแบบการจัดการควรแตกต่างกันได้ตามความต้องการของแต่ละชุมชน ควรให้ความสำคัญกับกลไกการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) โดยการจัดตั้งระบบที่ปรึกษา (Consultancy Service) เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่บูรณาการ รวมทั้งกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาศักยภาพองค์การบริหารส่วนตำบลให้ชัดเจน ควรมีการเชื่อมโยงกับงานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เอื้อประโยชน์ในการจัดโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม ควรให้คำจำกัดความเกี่ยวกับองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจน เนื่องจากสาระของการจัดโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมฯ กล่าวถึงองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นเฉพาะ อบต. และเทศบาล ในขณะที่องค์ประกอบส่วนท้องถิ่นครอบคลุมถึง อบจ. กทม. และเมืองพัทยา รวมทั้งควรให้ความหมายของชุมชน ซึ่งเป็นองค์กรที่ยังไม่เป็นทางการให้มีความชัดเจนด้วย สำหรับการนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ควรขอความเห็นชอบให้หน่วยงานใช้ข้อเสนอแนวทางประสานการจัดโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้ด้อยโอกาสและคนยากจน เป็นแนวทางการเสนอของงบประมาณและให้สำนักงบประมาณใช้เป็นกรอบในการจัดสรรงบประมาณต่อไป

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบต่อ (ร่าง) แนวทางดังกล่าว เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2546

บทวิดิทัศน์การประชุมประจำปี 2546

เรื่อง

“การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม: 2 ปีแห่งการเปลี่ยนแปลง”

การประชุมประจำปี 2546 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2546 ที่ผ่านมานั้น สำนักงานฯ ได้จัดทำวิดิทัศน์ เรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม : 2 ปีแห่งการเปลี่ยนแปลง” เพื่อใช้เป็นสื่อในการนำเสนอต่อสาธารณชนเกี่ยวกับผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา ตลอดจนปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพัฒนาประเทศเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น รวมถึงแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

สำหรับสาระที่นำเสนอในวิดิทัศน์ครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ **ส่วนแรก** เป็นการนำเสนอผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในรอบ 2 ปี โดยประเมินจากดัชนีชี้วัด 2 ชุด คือ **ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ** และ **ดัชนีความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ส่วนที่สอง** นำเสนอถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การพัฒนาประเทศเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นจาก 2 ปัจจัยหลัก คือ 1) การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ภายใต้วาระแห่งชาติ 4 เรื่อง คือ การแก้ไขปัญหาคาใจความยากจนและ

การกระจายรายได้ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การพัฒนาทุนทางสังคม และการพัฒนาที่ยั่งยืน 2) การดำเนินงานตามนโยบาย **รากหญ้าและหลักประกันสังคมของรัฐบาล** อาทิ การดำเนินนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค และโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และ **ส่วนที่สาม** เป็นการนำเสนอแนวทางการพัฒนาประเทศที่มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มีความสมดุลใน 3 มิติ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การจัดทำวิดิทัศน์ในครั้งนี้ ทีมงานของสำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา ประกอบด้วย นางนิตยา กมลวิทนิศา นางสาวมนนิภา สังข์ศักดิ์ดา นางสาวกานดา ชูเชิด และนางสาววิวรรณ เลียดทอง ได้ยกร่างบทวิดิทัศน์ในเบื้องต้นขึ้นก่อน โดยได้รับความกรุณาจากที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน **นางจุฑามาศ บารมีชัย** และรองเลขาธิการฯ **นายสันติ บางอ้อ** ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ และปรับปรุงบทวิดิทัศน์ให้มี

เนื้อหาสาระที่ครบถ้วนสมบูรณ์ สอดคล้องกับสาระการประชุมมากยิ่งขึ้น ซึ่งวิดิทัศน์ “การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม : 2 ปีแห่งการเปลี่ยนแปลง” ได้รับคำชมเชยจากผู้เข้าร่วมการประชุมประจำปี 2546 เป็นจำนวนมากว่ามีความประทับใจและง่ายต่อการเข้าใจวาระฯ จึงเห็นควรนำบทวิดิทัศน์ดังกล่าวมาเสนอต่อผู้อ่าน เพื่อท่านผู้สนใจจะได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ท้ายนี้ ทีมงานฯ ขอขอบคุณชาวดำเนินสะดวก โรงพยาบาลดำเนินสะดวก ธนาคารอสมสินสาขาดำเนินสะดวก ธ.ก.ส. สาขาดำเนินสะดวก วัดบัวงาม โรงเรียนวัดบัวงาม สถานีอนามัยตำบลบัวงาม กรรมการกองทุนหมู่บ้าน และ อบต.บัวงาม สอนกล้วยไม้ รัตนโกสินทร์เชรามิก จ.ราชบุรี ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กทม. กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ ที่กรุณาให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการบันทึกภาพและถ่ายทอดวิดิทัศน์ การประกอบอาชีพ และการปฏิบัติงานจริง เพื่อให้ถ่ายทอดวิดิทัศน์ชุดนี้มีชีวิตชีวา สมจริง และมีความสมบูรณ์ครบถ้วน

บทวิทัศน์ เรื่อง **“การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม : 2 ปีแห่งการเปลี่ยนแปลง”**
ในการประชุมประจำปี 2546 ของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
30 มิถุนายน 2546 ณ ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จ.นนทบุรี
ความยาว 12.50 นาที

ภาพ	เสียง
1. Graphic : ประกอบวีดิทัศน์จากซ้ายไปขวา ตัวเลข ๒๕๔๔ ค่อยๆ หมุนจากด้านข้างทีละตัว Zoom out ออกมาเห็นปกแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 ปี ๒๕๔๕-๒๕๔๙ เปิดออกมาเป็นชื่อเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม : 2 ปีแห่งการเปลี่ยนแปลง แล้วเปิดไปอีกหน้าปรากฏภาพมุมสูงของตึกใหญ่ในกรุงเทพฯ -ภาพ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในการประชุมของรัฐบาล / การประชุมของ สศช. กับรัฐบาล -ภาพตึก สศช. / การประชุมคณะกรรมการ สศช. -ภาพรถไฟฟ้า / คนเดินบนบันไดเลื่อนที่สถานีรถไฟฟ้า / ชาวสวนกำลังทำสวนมีวิทยุฟัง	2 ปีแห่งการเปลี่ยนแปลง 2 ปีกับการคิดใหม่ ทำใหม่ ของรัฐบาล 2 ปีของการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 2 ปีที่ผ่านมา จึงเป็นห้วงเวลาที่นำติดตามของสาธารณชน เริ่มจากดนตรียิ่งใหญ่ โหมโรงเบาๆ แล้วค่อยๆ เร่งจังหวะดั่งขึ้นด้วยความยิ่งใหญ่
2. -ภาพการประชุม ครม. -ภาพตึกร้างยังสร้างไม่เสร็จ 2 ตึก/ตึกใหม่สวยงาม -ภาพคนไทยทำงานโรงงานอาหารกระป๋อง /คนทำงานในโรงงานแปรรูปปลา -ภาพการทำงานของธนาคาร -ภาพการแถลงข่าวคดีพี่ไทรมาส 4/45 ของ สศช.	หลากหลายแนวทางในการพัฒนาประเทศ ภายใต้มิติใหม่ทางการเมือง ได้ถูกผลักดันไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง นับตั้งแต่การฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังเกิดวิกฤต โดยมุ่งสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก เพื่อขจัดปัญหาความยากจนคู่ขนานไปกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เศรษฐกิจไทยในปี 2545 จึงขยายตัวสูงเกินความคาดหมายถึงร้อยละ 5.3 จากที่เคยโตในปีก่อนเพียงร้อยละ 1.9 ดนตรีเร้าใจ.....
Super : เศรษฐกิจเติบโตแบบก้าวกระโดด เศรษฐกิจไทยมั่นคงแข็งแกร่งจริงหรือ คนไทยอยู่ดีมีสุขเพิ่มมากขึ้นหรือไม่ โดยมีพื้นหลังสีดำ และเครื่องหมายคำถาม มีไฟ Sunfair อยู่ด้านหลังข้อความเจาะขาว	
3. ขึ้น Graphic : องค์ประกอบย่อยทั้ง 5 ข้อของดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 1. พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ 2. ภูมิคุ้มกัน 3. ปรับตัวเท่าทันโลก 4.เติบโตอย่างมีเสถียรภาพ 5. กระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม วิ่งมาจากทางขวามือ วนเป็นวงกลมแล้วขึ้นคำว่า “ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ” ตรงกลาง จากนั้น Sunfair สว่างขึ้น วงกลมค่อยๆ มารวมตัวกันตรงกลาง แล้วชื่อดัชนีก็เลื่อนหายไป - Computer Graphic : เป็นกราฟแท่งแสดงภาพความเปลี่ยนแปลงของดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ (Composite Index) ที่ค่อยๆ เริ่มจากปี 2535-2539 วิ่งไปเรื่อยๆ จนถึงสิ้นปี 2545 - ภาพอุตสาหกรรมการค้า - ภาพตึกมุมสูง / ทางด่วนมุมสูง / การขนส่งสินค้าในท่าเรือ / งานแสดงสินค้าเพื่อการส่งออก / การประชุมตัวแทนการค้าจากต่างประเทศ	ดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้สะท้อนให้เห็นภาพรวมว่า เศรษฐกิจของประเทศไทยมีทั้งความมั่นคงและแข็งแกร่ง ขึ้น การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ส่งผลให้ขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยในเวทีโลกสูงขึ้น ทั้งยังช่วยลดความเสี่ยงจากความผันผวนทางการค้าระหว่างประเทศ การที่มีความสามารถชำระหนี้ต่างประเทศได้มากขึ้นนั้น นับเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง เศรษฐกิจมีเสถียรภาพในระดับที่น่าพอใจมาก ขณะที่ภาวะเงินเฟ้อและการว่างงานลดลง เศรษฐกิจที่มั่นคงแข็งแกร่งขึ้นนี้จะยังยืนต่อไปได้ทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญในการพึ่งตนเองได้มากขึ้นไปอีก โดยลดการนำเข้าวัตถุดิบ และสินค้าทุนจากต่างประเทศ พร้อมกับการมุ่งกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาให้เป็นธรรมและทั่วถึง ดนตรี.....

ภาพ	เสียง
4. Computer Graphic : องค์ประกอบย่อยทั้ง 7 ข้อ ของดัชนีความอยู่ดีมีสุข (สุขภาพอนามัย ,ความรู้ , ชีวิตการทำงาน,รายได้และการกระจายรายได้, สภาพแวดล้อม,ชีวิตครอบครัว ,การบริหารจัดการที่ดี) วิ่งมาจากทางขวาเป็นวงกลมแล้วจึงขึ้น “ดัชนีความอยู่ดีมีสุข” แล้วค่อยๆ Fade ออกไป Sunfair สว่างขึ้นเลื่อนลงมา -Computer Graphic :ขึ้นกราฟเส้นที่แสดงการเปลี่ยนแปลงของดัชนีความอยู่ดีมีสุข (Composite Index) ที่ค่อยๆ เริ่มตั้งต้นมาตั้งแต่ปี 2535-2539 วิ่งไปเรื่อยๆ จนสิ้นสุดในปี 2545 -ภาพมุมสูงรถไฟฟ้าวิ่ง / การใช้คอมพิวเตอร์ในที่ทำงาน/คนทำงานในโรงงานปั่นเชรามิก /คนทำตุ๊กตาผ้า -พยาบาลให้คำแนะนำผู้ป่วยที่มาติดต่อที่เคาน์เตอร์พยาบาลตรวจคนไข้ คนป่วยมารอรับการรักษาค้นหาคน -ภาพเด็กชายพวงมาลัย / วัยรุ่นใช้โทรศัพท์มือถือ -ภาพคนประท้วง /อุบัติเหตุคนเจ็บนอนบนรถเข็น /ตำรวจจับยาบ้ามีของกลางและเงินวางบนโต๊ะ /เป็น -ภาพเด็กนักเรียนขี่จักรยาน / ครูสอนนักเรียน /ภาพวาดของเด็ก / พ่อกลับบ้านมาอุ้มลูกช่วยแม่อย่างมีความสุข / ปู่ลูบหัวหลานด้วยความรักในสวนร่มรื่น / เจ้าหน้าที่สรรพากรกำลังทำเรื่องเก็บภาษี / การทำบัตรประชาชน / การทำทะเบียนราษฎร์	สำหรับองค์ประกอบ 7 ด้าน ของดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข ซึ่งคำว่า คนไทยอยู่ดีมีสุขมากขึ้นจากช่วงเวลาที่เกิดวิกฤต เศรษฐกิจที่ขยายตัวสูง ทำให้คนมีงานทำมากขึ้น การว่างงานของคนในเมืองและในชนบทน้อยลง ส่งผลให้คนจนลดลงอย่างรวดเร็วเกินความคาดหมายของแผนฯ 9 ขณะที่รัฐเองก็สามารถขยายความคุ้มครองแรงงาน ให้เข้าถึงระบบสวัสดิการได้มากขึ้น การขยายหลักประกันสุขภาพได้ส่งผลให้กลุ่มคนยากจน คนด้อยโอกาส สามารถใช้บริการยามเจ็บป่วยได้มากกว่าที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ยังปรากฏภาพที่ต้องติดตามคือ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ ที่ยังคงสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างอยู่ รายได้รวมของประเทศยังกระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มคนรวยถึงกว่าครึ่งหนึ่ง และคนไทยยังต้องเสี่ยงต่อความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอันเนื่องมาจากความรุนแรงของปัญหาอาชญากรรมและปัญหาอาชญากรรม ขณะเดียวกันการเร่งรัดพัฒนาคุณภาพคนไทยให้ “คิดเป็น ทำเป็น” ไปพร้อมๆ กับการเอาใจใส่ในการสร้างสัมพันธภาพอันอบอุ่นให้เกิดขึ้นในครอบครัวไทย รวมทั้งการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการภาครัฐ ในเรื่องความไม่โปร่งใสและไม่เป็นธรรม จะช่วยให้คนไทยอยู่ดีมีสุขมากขึ้นในอนาคต ดนตรี.....
5. Super Graphic : พื้นดำมีเครื่องหมายคำถาม และมี Sunfair เจาะขาวตัวอักษร : เศรษฐกิจไทยแข็งแกร่ง และคนไทยอยู่ดีมีสุขมากขึ้นได้ก็นานเพียงใด Graphic กล้องของขวัญหมุนเขียนคำว่า “นโยบายรัฐบาล” ข้างกล้อง เปิดออกมา โครงการทั้ง 6 ค่อยๆ ลอยออกมา จากนั้นมีเส้นสีรุ้งเคลื่อนไหวแสดงความเชื่อมโยงกันของโครงการที่ได้จัดทำ - ภาพเกษตรกรรมกู้เงินกองทุนหมู่บ้านกับกรรมการกองทุนฯ - คนกู้เงิน/ เกษตรกรเก็บชมพู่ มะนาว - คนป่วยมารับการรักษาในโรงพยาบาล / หมอรักษาค้นไข้ / การประชุม อบต. Super: พื้นดำเจาะขาวตัวอักษร : นโยบายรากหญ้า... กับความสำเร็จที่เกิดขึ้น จะยั่งยืนได้เพียงไร	นโยบายกระตุ้นและแก้ไขเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า ได้มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในปี 2545 ด้วยแนวคิดที่ต้องการกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึง รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับการสร้างหลักประกันทางสังคม โดยการผลักดันโครงการที่เสมือนโครงข่ายเชื่อมโยงกัน 6 โครงการ ทำให้มีเม็ดเงินไหลสะพัดในระบบเศรษฐกิจถึงกว่า 150,000 ล้านบาท ผลการประเมินนโยบายรากหญ้าของรัฐบาล สะท้อนว่า มีส่วนช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจให้โตขึ้น พร้อมกระจายความมั่งคั่งสร้างรายได้ลงสู่ระดับรากหญ้า เนื่องจากคนไทยได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบมากขึ้น จนลดดอกเบี้ยที่เคยจ่ายให้กับการกู้ยืมในระบบไปครึ่งหนึ่ง ทั้งยังช่วยแก้ปัญหาการว่างงานในชนบทให้ลดลงมากกว่ามาตรการในรอบ 5 ปี ที่ผ่านมา ในขณะที่คนจน คนด้อยโอกาส ก็สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพของรัฐได้อย่างเท่าเทียมคนอื่น คนและชุมชนสามารถพึ่งตนเอง มีความเข้มแข็งขึ้น ดนตรี.....

ภาพ	เสียง
6. ไฟ Sunfair เลื่อนจากซ้ายมาขวาพร้อม Super : “วาระแห่งชาติ” แล้วค่อยๆ ขึ้นแต่ละวาระ เรียงลงมา 1. การแก้ปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้ 2. การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน 3. การพัฒนาทุนทางสังคม 4 การพัฒนาที่ยั่งยืน - ภาพตึกสูงมุมสูง / ทางด่วน - ภาพการสัมมนาประชาชน / ประชาชนร่วมระดมความคิดเห็นกับ สศช.	การเริ่มต้นทั้งการให้ความสำคัญ และการดำเนินงานตามวาระแห่งชาติทั้ง 4 เรื่อง ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ประเทศฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วแล้ว ยังเป็นการวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้มั่นคงและแข็งแกร่งในระยะยาว ตลอดระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมา ได้มีการปูพื้นฐานในเรื่องที่มีลำดับความสำคัญสูงตามแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของแผนฯ 9 ดังนี้ ดนตรี.....
7. Super : อักษรสีทอง “ความยากจนและการกระจายรายได้” มีไฟ Sunfair แล้ว Zoom in เจาะโปร่ง -ภาพการประชุมยุทธศาสตร์แก้ปัญหาความยากจนระดับต่างๆ -ภาพคนจนคุยขะ -ภาพการทำงานของ ธกส. -ภาพกรรมการกองทุนหมู่บ้านมาโอนเงินให้ผู้ขอที่ธนาคารออกสิน/ภาพธนาคารประชาชน คนขอกู้ และออกไปเก็บเงินกู้ของธนาคารออมสิน - ภาพการรักษาคนไข้ที่อนามัยมีป้าย 30 บาทรักษาทุกโรค Graphic : กราฟสัดส่วนคนจน จาก พ.ศ. 2541-2545	ความยากจนเป็นปัญหาที่ยิ่งใหญ่มาทุกยุคทุกสมัย การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจนที่เป็นบูรณาการขึ้นเป็นครั้งแรก พร้อมกับการจัดสรรงบประมาณจำนวนมากลงไปแก้ปัญหาคนจน มีการเพิ่มศักยภาพและโอกาสให้คนจนได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ โดยการพักชำระหนี้เกษตรกร จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จัดตั้งธนาคารประชาชน รวมทั้งขยายระบบคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมคนจนมากขึ้น ด้วยโครงการบ้านเอื้ออาทร และ “30 บาทรักษาทุกโรค” ทำให้สามารถลดสัดส่วนคนจนลงเหลือร้อยละ 9.8 ถือว่าประสบความสำเร็จเร็วกว่าเป้าหมายของแผนฯ 9 ซึ่งกำหนดไว้ที่ร้อยละ 12 ภายในช่วงระยะเวลาเพียง 2 ปี ดนตรี.....
8. Super : อักษรสีทอง “การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน” มีไฟ Sunfair แล้ว Zoom in เจาะโปร่ง -ภาพการประชุมการส่งเสริมการส่งออก และการเจรจาการค้ากับต่างประเทศ -ภาพสินค้าคุณภาพดี มีดีไซด์ เช่น เซรามิก แก้วอียิปต์ ไม้แกะสลัก เทียนหอม -ภาพการประชุมเอเปค -ภาพคนทำงานในสวนกล้วยไม้ -ภาพคอนเทนเนอร์สินค้าเรือเทียบท่า/เรือสินค้าวิ่ง / งานแสดงสินค้าส่งออก -ภาพการพูดคุยการขอคำปรึกษา ของ SMEs / การผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์/การทำตุ๊กตาผ้า	การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้เชื่อมโยงเศรษฐกิจระดับรากหญ้ากับเศรษฐกิจโลกได้อย่างรู้เท่าทันนั้น ขณะนี้ก็ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์และกลไกการดำเนินงานในระดับชาติขึ้นแล้ว พร้อมทั้งกำหนดความเป็นเลิศของสินค้าไทยในตลาดโลก การผลักดันให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า การส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อสนับสนุนการค้าและการลงทุน จะช่วยรองรับเศรษฐกิจระดับรากหญ้าให้เปิดกว้างสู่เศรษฐกิจโลกได้ต่อไป ขณะเดียวกัน การวางรากฐานการพัฒนาค้น โดยเฉพาะผู้ประกอบการและแรงงานไทยให้มีทักษะความรู้พร้อมก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก และรองรับตลาดแรงงานยุคใหม่ น่าจะสร้างความเชื่อมั่นในเรื่องของความยั่งยืนในระยะยาว ดนตรี.....
Computer Graphic : อันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยที่แสดงกราฟ ของ IMD และ WEF	ผลสำเร็จของการดำเนินงานที่ก้าวรุดหน้านี้เอง ทำให้สถาบันจัดอันดับที่น่าเชื่อถือของต่างประเทศ ได้เลื่อนอันดับให้ไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น ดนตรี.....

ภาพ	เสียง
10. . Super Graphic : อักษรสีทอง “การพัฒนาทุนทางสังคม” มีไฟ Sunfair แล้ว Zoom in เจาะไปร่ง -ภาพพระบิดชบาต/การผูกข้อมือสู่ขวัญ/การตีกลองยาว/การปั้นไหม -ภาพพ่อแม่สอนหนังสือลูกอย่างมีความสุข/ เด็กที่จักรยานมาเรียนยิ้มแย้ม - หมอ พยาบาลดูแลคนไข้ - ครูสอนนักเรียนและให้เด็กบรรยายหน้าชั้น - พ่อแม่ลูกอาบน้ำสระผมให้กันที่ริมคลอง - การประชุมหมู่บ้าน / พระสอนคอมพิวเตอร์ - ภาพคนทำงานฝีมือ	ทุนทางสังคม ที่สั่งสมมานาน และมีอยู่มากมายในสังคมไทย หากได้มีการพัฒนาและต่อยอดแล้ว จะช่วยให้สังคมไทยอยู่รอดได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ที่ผ่านมาแนวทางหลัก คือ การพัฒนาคุณภาพคนไทยเพื่อเสริมสร้างทุนมนุษย์ให้เข้มแข็งและมีคุณภาพขึ้น คนไทยส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงหลักประกันสุขภาพได้มากขึ้น มีการปฏิรูปการศึกษาที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ขณะเดียวกันบทบาทของครอบครัว ชุมชน องค์กรทางศาสนา ที่เป็นทุนทางสถาบัน ก็ได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน และสังคมให้เข้มแข็งขึ้น เรายังต้องรณรงค์ให้มีการใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคมที่มีอยู่อีกด้านหนึ่ง คือ ทุนที่เป็นภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ซึ่งจะช่วยลดกระแสบริโภคนิยมวัตถุนิยม ที่เป็นปัญหาของสังคมไทยในขณะนี้ให้เบาบางลง ดนตรี.....
11. Super : อักษรสีทอง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” พื้นดำ และ Zoom in เจาะไปร่ง -ภาพเกาะ ต้นไม้ในป่ามุงสูง / กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม / รถโดยสารควันดำ -ภาพถนนในเมือง / เด็กอยู่บนรถกระบะวิ่งในถนนที่มีต้นไม้สองข้างทาง -ภาพการประชุมโต๊ะกลมการพัฒนาที่ยั่งยืน Graphic : รูปวงกลม 3 วงแสดงมิติของการพัฒนาที่ยั่งยืน 3 ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม	การพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก มีการจัดตั้งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้นดูแลงานด้านนี้อย่างมีเอกภาพ มีการอนุรักษ์ พื้นฟูแหล่งทรัพยากรที่มีปัญหาและเสื่อมโทรม รวมทั้งรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ชุมชนและเมืองน่าอยู่มากยิ่งขึ้น ในอนาคต การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องสร้างสมดุลให้เกิดขึ้นใน 3 มิติ ทั้งมิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มิติทางเศรษฐกิจ และมิติทางสังคม โดยคนไทยทุกภาคส่วนควรผนึกพลังร่วมกันที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาทั้ง 3 มิตินี้ ให้ก้าวอย่างอย่างมีดุลยภาพและยั่งยืน ดนตรี.....
-ภาพทะเลสาบ -ภาพคนเล่นน้ำตก / ภาพน้ำตก -ภาพป้ายปลูกป่า / คนกำลังปลูกป่า -ภาพทะเล / เด็กนักเรียนกำลังเก็บขยะริมทะเล -เกษตรกรทำสวนโมกข์ไว้จัดแทนยาฆ่าแมลง -ภาพการเดินทางของชาวไทยภูเขา -ภาพน้ำตก/ป่าเขา -ภาพเจ้าหน้าที่ของ สดช. กำลังทำงานประเมินผลการพัฒนาประเทศที่หน้าจอคอมพิวเตอร์	ในส่วนของมิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะต้องฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายไปให้คืนกลับสู่สภาพเดิมได้มากที่สุด ด้วยการสร้างจิตสำนึกให้คนไทยรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความตระหนัก ตื่นตัวที่จะเข้าร่วมอนุรักษ์ ใช้ประโยชน์อย่างพอเพียง และอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเกื้อกูล ทั้งยังต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน ท้องถิ่น และชุมชนที่เกี่ยวข้องกับมิติทางเศรษฐกิจหันมาปรับทัศนคติในการผลิตและการบริโภคใหม่ที่คำนึงถึงผลกระทบซึ่งอาจเกิดขึ้นซ้ำเติมสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันต้องนำความเข้มแข็งของทุนทางสังคมที่มีอยู่ภายใต้ มิติทางสังคม มาสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องพัฒนาดัชนีชี้วัด เพื่อสามารถสะท้อนระดับการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ให้ประจักษ์ในเวทีโลก ดนตรี.....

ภาพ	เสียง
12 .Super : พันธุ์อักษรสีขาว: การพัฒนาที่ยั่งยืนจะอยู่ยั่งยืนงได้หรือไม่ Graphic : เป็น วีดีโอวอล - ภาพคนค่อยๆ ขึ้นมาที่ละช่องเล็กๆ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปจนขึ้นมาเต็มจอ แสดงถึงความเข้ามามีส่วนร่วมของคนไทยในการช่วยกันขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดขึ้นอย่างจริงจังในอนาคต	คนไทยทุกคน และสังคมไทยเท่านั้น ที่ต้องร่วมกันหาแนวทางคำตอบนับจากวันนี้ นี่คือภารกิจอันยิ่งใหญ่ที่ทำทนายพวกเราทุกคน ต้องเข้ามาร่วมกันกำหนดแนวทางที่เห็นพ้องต้องกันและยอมรับร่วมกัน สร้างกลไกทุกระดับให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างมีคุณภาพในทุกมิติ เส้นทางที่มุ่งสู่ความยั่งยืนนี้เท่านั้น ที่จะสร้างอนาคตให้ประเทศไทยและลูกหลานไทยอยู่ดีมีสุขกันอย่างถ้วนหน้าตลอดไป ดนตรี.....
Super : ที่ปรึกษา จักรมณท์ ผาสุกวนิช เลขาธิการ สศช. สันติ บางอ้อ รองเลขาธิการ สศช. จุฑามาศ บาระมีชัย ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผน	ดนตรีไทยจบอย่างยิ่งใหญ่.....
จัดทำโดย สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ Logo สศช. ปิด	

เบื้องหลังประชุมประจำปี 46

ก้าวที่ 2 ของการรายงานผลการพัฒนาแนวทางใหม่

การประชุมประจำปี 46 ได้รับความสนใจเกินความคาดหมาย

การประชุมประจำปี 2546 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เรื่อง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ที่เพิ่งจัดผ่านมา เมื่อวันจันทร์ที่ 30 มิถุนายน นับว่าประสบความสำเร็จและได้รับการตอบรับจากภาคส่วนต่างๆ เกินความคาดหมาย โดยดูจากตัวชี้วัดหลาย ๆ อย่าง เช่น มีผู้ให้ความสนใจร่วมประชุมเป็นจำนวนกว่า 1,600 คน โดยในจำนวนนี้ มีผู้ทราบข่าวจากการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อต่างๆ และขอเข้าร่วมประชุมมากกว่า 200 ราย ส่วนทางด้านสื่อมวลชนทุกประเภทได้ให้ความสนใจนำเสนอข่าวเกี่ยวกับการประชุมประจำปีอย่างต่อเนื่องทั้งก่อนและหลังการประชุม นอกจากนี้

จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมประชุมบางท่าน ได้ให้ความเห็นในทิศทางเดียวกันว่ามีความประทับใจการประชุมครั้งนี้ และเห็นว่าได้ให้ประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมประชุมมาก ทั้งในเรื่องของเอกสาร และแนวความคิดที่จะนำไปปฏิบัติได้จริง

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมการประชุมต่างพร้อมใจกันอยู่ร่วมประชุมกลุ่มย่อยในภาคบ่ายทั้ง 4 กลุ่มอย่างคับคั่ง รวมทั้งร่วมแสดงความคิดเห็นกันอย่างเต็มที่ ใช้เวลาที่มีอย่างคุ้มค่าที่สุดในการหาแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนใน 3 มิติ คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงด้านการจัดทำดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผลของการทำงานอย่างบูรณาการทั้งภายในและภายนอก สศช.

แต่กว่าที่ สศช. จะจัดงานประชุมประจำปีออกมาได้อย่างที่หลาย ๆ ท่านได้มีโอกาสเข้ามาสัมผัสนั้น เบื้องหลังความสำเร็จเกิดจากการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการทั้งภายในและภายนอก สศช. สำหรับภายใน สศช. นั้น ได้มีการเตรียมงานล่วงหน้าเป็นเวลาประมาณ 1 ปี โดยทันทีที่ **นายจักรมณฑ์ ผาสกุลวิไล** ได้เข้ามารับตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2545 ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ และ

ได้แต่งตั้งคณะกรรมการจำนวน 2 ชุด ขึ้นมาทำหน้าที่ดูแลงานด้านวิชาการและด้านอำนวยการ

ด้านคณะกรรมการวิชาการ มี **นายสันติ บางอ้อ** รองเลขาธิการฯ เป็นประธานหน้าที่สำคัญยิ่งคือการจัดทำเอกสารวิชาการเพื่อใช้ประกอบการประชุม โดยคณะกรรมการฯ ได้มีการประชุมเป็นจำนวนนับ 10 ครั้ง เพื่อพิจารณากรอบการจัดทำเอกสารวิชาการและแนวทางในการติดตามประเมินผลในเรื่องต่างๆ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกสำนักใน สศช. ที่ต่างทุ่มเทแรงกายแรงใจกันอย่างเต็มที่

ในที่สุดก็ได้ข้อสรุปร่วมกันว่าควรจัดทำเอกสารจำนวน 3 เล่ม **เล่มแรก** คือ **“การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ : 2 ปีแห่งการเปลี่ยนแปลง”** มีการรายงานผลการพัฒนาในช่วงที่รัฐบาลชุดปัจจุบันเข้ามารับบริหารประเทศ โดยใช้ดัชนี 2 ชุดคือ ดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขซึ่งเป็นการรายงานต่อเนื่องจากปี 2545 พร้อมทั้งรายงานผลการดำเนินงานตามแผนฯ 9 **เล่มที่ 2** คือ **“รายงานการประเมินนโยบายเศรษฐกิจรากหญ้าและหลักประกันสังคม”** ของรัฐบาล 6 โครงการ ซึ่งมีการออกไปสำรวจข้อมูลในพื้นที่ด้วย เพื่อให้ผลการประเมินมีความสมบูรณ์ที่สุด และ **เล่มสุดท้าย** คือ **“การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย”** ซึ่งเป็นหัวข้อการประชุมประจำปี 2546 ของ สศช. ได้มีการศึกษาและระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องนี้หลายครั้งด้วยกัน

กว่าจะมาเป็นเอกสารแต่ละเล่มนั้นผู้บริหารแต่ละสายงานของ สศช. ได้เข้ามาดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพที่สุด ผลที่ออกมาก็พลอยชื่นใจไปตามๆ กัน เพราะเป็นที่ต้องการของคนส่วนใหญ่

ส่วน **คณะกรรมการด้านอำนวยการ** นำโดย **นายวิญญู พูลสุข** รองเลขาธิการฯ ซึ่ง

ทำหน้าที่เตรียมการจัดงานทั้งหมด นับตั้งแต่การเชิญผู้เข้าร่วมประชุม การจัดเตรียมสถานที่ อาหาร การจัดหาที่พักสำหรับผู้เข้าร่วมประชุมจากต่างจังหวัด การบริการรถรับส่ง การต้อนรับ การลงทะเบียน และการประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีการตั้งคณะทำงานขึ้นมารับผิดชอบในแต่ละเรื่องโดยเฉพาะ โดยคณะทำงานแต่ละชุดต่างก็มีการประชุมเพื่อจัดเตรียมงานกันอย่างขมกั้หมั่น เพื่อให้งานออกมาดีที่สุด และเมื่อถึงวันงานทุกคนก็หายเหนื่อยเป็นปลิดทิ้ง เมื่อแขกที่มาร่วมประชุมต่างกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า บริการในทุกๆ เรื่องดีมาก และมีความประทับใจมาก

นอกจากนี้ สศช. ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจาก**กรมประชาสัมพันธ์** ในการถ่ายทอดสดการประชุมในภาคเช้า ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 และทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ช่วยให้สาระของการประชุมประจำปีได้รับการเผยแพร่ออกไปสู่กลุ่มประชาชนได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

ความเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมจากแบบสอบถาม

เพื่อประเมินผลการประชุมประจำปี 46 ของ สศช. ครั้งนี้ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สศช. ได้จัดทำแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน เพื่อนำมาสรุปผลหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานจัดประชุมประจำปีในปีหน้า ให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนมากขึ้น ซึ่งได้รับความสนใจจากผู้ร่วมประชุมให้ข้อเสนอแนะเข้ามาเกือบ 600 ราย สรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นด้วยกับรายงานว่าเศรษฐกิจไทยมีความแข็งแกร่งขึ้นรวมถึงสังคมมีความอยู่ดีมีสุขมากขึ้น

เมื่อถามถึงความต้องการให้รัฐบาลดำเนินการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่สนับสนุน **“การพัฒนาสังคม”** เป็นอันดับแรกโดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาทุนและใช้ประโยชน์ทางสังคม รองลงมาคือ **การพัฒนาเศรษฐกิจ** โดยเห็นว่าควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพอย่างต่อเนื่องในระยะยาว เป็นอันดับแรก อันดับถัดมาคือ **การ**

บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูและใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวทางที่ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าควรจะให้มีความสำคัญเป็นอันดับสุดท้าย

นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมประชุมยังได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อ สศช. ในการจัดประชุมครั้งต่อไปด้วย โดยส่วนใหญ่เน้นในด้านรูปแบบวิธีการจัดประชุมมากที่สุด โดยเสนอให้มีการจัดประชุมทั้ง 4 ภาค และจัดประชุมเป็นประจำทุกปี ใช้เวลาครั้งละ 2 วัน รองลงมาเป็นด้านการบริหารจัดการการประชุม โดยเสนอให้จัดเตรียมอาหารให้เพียงพอ ควบคุมการประชุมให้ตรงเวลา และพิจารณาหาสถานที่จัดประชุมให้สะดวกแก่คนส่วนใหญ่ ด้านเอกสารประกอบการประชุม ควรแจกก่อนประชุม ด้านการเชิญผู้เข้าร่วมประชุม ได้เสนอว่าควรเชิญผู้เข้าร่วมประชุมให้มีความหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะควรเชิญผู้นำชุมชนให้มากขึ้นด้วย นอกจากนี้ ได้เสนอให้เผยแพร่ผลการประชุมทางอินเทอร์เน็ต ซึ่ง สศช. ได้ให้ความสำคัญและมีการเผยแพร่เรียบร้อยแล้ว

หลากหลายความเห็นจากการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมประชุมหลายท่านได้กล่าวในทำนองเดียวกัน โดยนายเชนทร์ วิวัฒน์บวรวงศ์ ผู้ว่าราชการ

จังหวัดอ่างทอง ได้ให้ความคิดเห็นว่าการประชุมครั้งนี้มีประโยชน์ที่เห็นชัดประการหนึ่งคือ เรา

ได้รับรู้และทราบถึงแนวคิดของผู้บริหารประเทศโดยเฉพาะท่านนายกรัฐมนตรี สิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างมากคือการมองการ

พัฒนาที่เป็นองค์รวมที่เดินคู่กันไป ไม่ได้มองส่วนหนึ่งแล้วทิ้งส่วนหนึ่ง เป็นกระบวนการที่สร้างการมีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งส่วนนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการสร้างรากฐาน

ประการที่ 2 ทำให้ผู้บริหารมีความเข้าใจ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะมีการมองที่ไกลออกไป ไม่ใช่แค่มองปัญหาเฉพาะหน้า ตรงนี้จะเป็นวิธีการที่ทำให้การแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติมีโอกาสเกิดผลสำเร็จได้สูง เนื่องจากทางฝ่ายนโยบายให้การสนับสนุนและเป็นผู้ที่จะเป็นผู้นำไปเผชิญกับปัญหาด้วยตัวเอง

ประการต่อมาคือ เรื่องการเชิญผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญต่างๆที่เป็นผู้ยอมรับหลายสาขา เป็นผู้ที่มีความคิดที่ทันสมัยอยู่เสมอมานำเสนอในเรื่องที่สำนักงานฯ ได้กลั่นกรองและสังเคราะห์มาแล้ว ให้ข้อคิดเพิ่มเติมขึ้นมา ก็เป็นมุมมองที่ทำให้เกิดความหลากหลายทางความคิดนำไปใช้และปฏิบัติตามแผนต่อไป ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในส่วนนี้เป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายมองเห็นปัญหาแต่โอกาสที่จะเข้ามาจัดการโดยที่มุ่งสู่ความเป็นเอกภาพที่ผ่านๆ มา มีน้อย เนื่องจากผู้ที่เป็นตัวหลักสำคัญคือ ฝ่ายนโยบาย และฝ่ายการเมืองนั้นยังมีข้อขัดแย้งบางประการ

การประชุมครั้งนี้ ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นมีมาก เพราะทุกฝ่ายได้เข้ามาจัดการกับปัญหาอย่างจริงจังและใกล้ชิด ก็จะเกิดผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมขึ้นมา แม้แต่ภาคป่ายก็มีผู้เข้าร่วมประชุมอย่างเต็มที่ คิดว่าจะทำให้พวกเราทุกคนมองเห็นคุณค่าของสิ่งที่เป็นการระดมสมอง และสติปัญญาต่างๆ ที่ตนมีเพื่อใช้จัดการแก้ไขปัญหาต่อไป

อาจารย์จากสถาบันราชภัฏทุมธานี “บอกได้เลยว่าเอกสารดีมากนะค่ะ ตั้งแต่เห็นเอกสารของสภาพัฒน์มาก็เพิ่งเห็นว่าเอกสารฉบับนี้เป็นเอกสารที่มีลักษณะเป็นบูรณาการ ให้เห็นภาพของฐานราก แล้วค่อยๆ ยกระดับขึ้นมาจนกระทั่งฐานบนก็ยังไม่ทิ้ง คิดว่าเอกสารเหล่านี้น่าจะเป็นประโยชน์ต่อตัวพี่ ในระบบการศึกษาที่พี่จะนำเอาเอกสารนี้กลับไปนั่งคิดโจทย์ปัญหาของการวิจัยต่อไปว่า ถ้าต้องวิจัยตรงนี้ในระดับของชาวบ้าน ในระดับของการสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้นำท้องถิ่น หรือสร้างระบบการเรียนในสถาบันการศึกษาหรือเวลาเราไปเป็นวิทยากรกระบวนการ พี่จะขับเคลื่อนอย่างไร มีการต่อยอดความรู้ที่ได้รับ พี่คิดว่าตรงนี้ยอดเยี่ยมมาก

เมื่อได้รับเอกสาร ก็พยายามดูว่าสภาพัฒน์ไปจ้างที่ไหนทำหรือเปล่า ก็ไม่เห็น นับเป็นความสำเร็จของสภาพัฒน์ที่บุคลากรมีความเข้าใจในระดับนโยบาย ในเรื่องของงบประมาณ ในแง่ของวิสัยทัศน์เรื่องของชาติ แล้วลงไปคลุกกับท้องถิ่นและดึงตรงนี้ออกมาได้ พี่ว่านับเป็นมิติใหม่ของการทำงานตรงนี้ ยังฝากความหวังว่าผู้บริหารของสภาพัฒน์จะเข้าใจมิติตรงนี้แล้วลงไปทำงานคลุกกับพวกเรา ถือเป็นการเรียนรู้ร่วมกันด้วย เพื่อให้การวางแผนดำเนินไปได้ถูกต้อง พี่และผู้เข้าร่วมประชุมหลายคนชื่นชมและคิดว่าการประชุมนี้ได้ผลและได้ประโยชน์มาก”

คุณสุรพล ดวงแข เลขาธิการมูลนิธิ

นิธิคุ้มครองสัตว์ป่า

กล่าวว่า “ผมว่าการเตรียมการได้ดีทีเดียว มีการเชิญล่วงหน้าเป็นหลายสัปดาห์

มีประเด็นที่ค่อนข้างชัดเจน ทันสมัย โดยเฉพาะในเรื่องของความยั่งยืน ถ้าจัดประชุมอย่างนี้ต่อไป น่าจะเป็นประโยชน์ โดยเฉพาะที่มาจากท้องถิ่นสามารถนำเสนอประเด็นของตัวเองเสนอในเวทีในการประชุม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สภาพัฒนาก็อาจเอาไปกำหนดนโยบาย ซึ่งจะมีผลในด้านการแก้ปัญหาในระดับนโยบาย ซึ่งถ้าทำบ่อยติดต่อกันหลายๆ ปี ก็จะก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนมากขึ้น

อีกส่วนหนึ่งคือเป็นการให้การศึกษา กับผู้ที่อยู่ในระบบราชการค่อนข้างจะมาก ได้มาเห็นสภาพพัฒนาสร้างรูปแบบตัวอย่างไว้ให้ ผมคิดว่าจะเป็นส่วนที่เขาเก็บไปปรับเนื้องานของเขา ซึ่งผมคิดว่าอาจไม่เห็นผลในระยะปี -2 ปี แต่จะเห็นผลในระยะยาว”

คุณพัชรินทร์ ดำรงกิตติกุล

สำนักงานกองทุน

สนับสนุนการวิจัย

“บอกได้ว่าการประชุม ปีนี้เยี่ยมค่ะ ปีที่แล้วก็เยี่ยม ราบรื่นมาก ไม่มี

ติเลย ดีทุกอย่าง ทั้งการต้อนรับ ที่นั่ง และเอกสาร ดีมาก ในแง่ของการแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ในภาคบ่ายอย่างนี้ก็ดีค่ะ เพราะว่าคนสนใจไม่เหมือนกัน มักให้ความสนใจตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน ซึ่งแต่ละคนก็ไม่ได้ทำครบทุกเรื่อง แต่มีข้อเสนอ คือว่าควรจัดทั้ง 4 ภาค แล้วก็เอาประเด็นของพื้นที่เป็นตัวตั้ง เพราะว่าแต่ละภาคไม่เหมือนกัน ด้านการมีส่วนร่วม ทราบว่ามีชาวบ้านและชุมชนมาด้วย แต่ว่ายังไม่มากพอ”

อาจารย์ได้พูดถึงความหมายเรื่อง การพัฒนาที่ยั่งยืนในความคิดของท่านว่า “

น่าจะมองจากเนื้อแท้ของเรา แล้วมองมิติภูมิปัญญาตะวันออกด้วยศาสตร์ตะวันออก เพราะว่าขณะนี้เรากำลังนำแนวคิดตะวันตกมาใช้ด้านเดียว คือ เศรษฐกิจมหภาคที่เราไปโยงกับนานาชาติ แต่สำหรับท้องถิ่นเราควรจะใช้ภูมิปัญญาตะวันออก แล้วก็มิติทางวัฒนธรรม จิตวิญญาณ แบบวิถีพุทธ ที่ปัจจุบันเรายังไม่สามารถพัฒนาบ้านเราให้ยั่งยืนได้เพราะเราขาดระบบที่ดีในการทำงาน”

คุณรัฐจารี อนันตศิลป์ อาชีพรับราชการ ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัด

ประชุมว่า “รูปแบบในการจัดประชุมมีความเหมาะสมดี ผมต้องการที่จะฟังทุกเรื่องแต่ในเมื่อทุกเรื่องอยู่ในเวลาเดียวกันก็ต้องเลือกรื่องที่เราสนใจเพียงเรื่องเดียว ส่วนในเรื่องการต้อนรับมีผู้ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ทั้งในและนอกห้องประชุม โดยเฉพาะในห้อง

ประชุมก็จะมีเจ้าหน้าที่มาบอกว่ามีที่นั่งที่ใดว่างบ้าง เมื่อถึงเวลาอาหารกลางวันก็มีเจ้าหน้าที่คอยบอกว่าเดินไปทางไหน มีที่ว่างตรงไหนพอที่จะนั่งได้บ้าง เราไปก็ไม่วู้สึกเคັงคว้ง มีความอบอุ่น

.....ส่วนหัวข้อการประชุม “เรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน” ที่เห็นด้วยเพราะงานที่รับผิดชอบคือเรื่องงบประมาณ จำเป็นต้องศึกษาถึงนโยบายของรัฐบาลต่างๆ และคุณผลที่เกิดขึ้น เนื่องจากในช่วงนี้รัฐบาลไม่ได้เน้นเรื่องการกระตุ้นเศรษฐกิจแล้ว เพราะหลายสิ่งหลายอย่างเริ่มดีขึ้น แต่จะเน้นเรื่องการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ขณะเดียวกันเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืนก็ต้องดูควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้การประชุมจะมีประโยชน์ต่องานที่รับผิดชอบมาก คือปีหน้าถ้าพูดถึงยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณประจำปีก็ต้องมาเน้นที่เรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน กันแน่ที่สอดคล้องกับเรื่องที่รัฐบาลดำเนินการ”

คุณปัทมาวดี วรรณวุฒิพงศ์ นักธุรกิจ ได้แสดง

ความคิดเห็นว่า “รูปแบบการประชุม เป็นวิธีปกติ โดยเป็นรูปแบบมาตรฐานของ สคช. ที่มีการนำเสนอ แต่สิ่งที่แปลกใจ คือ การให้ ดร. อนุสรณ์ ธรรมใจ มาพูดเพิ่มเติม ในลักษณะการนำเสนอ ซึ่งทำให้รูปแบบของการเป็นสภาพัฒนาดลง ทำให้ดีขึ้น ที่มีการระดมความคิดเห็นจากหลายๆฝ่าย และผู้อภิปรายได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในเชิงกว้าง เมื่อนำมาผสมกับความเห็นของผู้เข้าร่วมประชุม ก็จะได้ความคิดที่แตกต่างกัน

....สำหรับการเชิญผู้เข้าร่วมประชุม ถ้าครอบคลุมได้ทั่วประเทศและทุกกลุ่มธุรกิจจะเหมาะสมที่สุด โดยจะต้องแบ่งเป็นแต่ละอุตสาหกรรมด้วยว่าควรจะมีจำนวนเท่าใด โดยเฉพาะขณะนี้ มี 9 อย่างที่รัฐบาลกำหนดไว้แล้ว แต่ยังไม่มีการสานต่อให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน อยากให้ สคช. มาย่อยในสิ่งที่วาดฝันไว้ทั้ง 9 อย่างก็จะดีค่ะ..

...หัวข้อการประชุม ดีฉันเห็นว่ามีเหมาะสมดี ...ในเรื่องความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ก่อนฟังและหลังฟังจะคิดคนละแบบกัน คือ ก่อนฟัง มักจะคิดถึงเรื่องการพัฒนา ต้องมีการเจริญเติบโตอย่างเดียว ไม่ว่าจะ

พัฒนาด้านใดก็ตาม แต่พอ**หลังฟัง** คิดว่า จะต้องมองให้ครบมิติมากขึ้น ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคป่าจะได้มิติมากขึ้น ทั้งเรื่องของจุลภาคและมหภาคซึ่งสะท้อนได้มากขึ้น”

คุณรังสี เหลืองวารินทรกุล นัก

ธุรกิจ ได้พูดถึงการประชุมครั้งนี้ว่า “ผู้ที่เข้าประชุมได้รับประโยชน์มาก แต่ผู้ที่ได้รับประโยชน์มากที่สุดน่าจะเป็น สศช. ที่จะหาวิธีนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์

.....ส่วนในปีต่อไป ผมคิดว่าไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนหัวข้อไปเรื่อย ๆ ผมว่าน่าจะเป็นเรื่องเดียวกัน คือให้ทุกอย่างเป็นภาพรวมอันหนึ่ง และเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไปก็เสริมเข้าไปให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ สุดท้ายก็จะได้ทั้งหมดโดยไม่ทิ้งเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ความต่อเนื่องในการพัฒนานี้ก็จะเกิดขึ้น”

คุณอัจฉรา หัสบำเรอ ผู้อำนวยการ

สำนักประชาสัมพันธ์ เขต 1 จ.ขอนแก่น ได้ให้ความเห็นว่า “ผู้เข้าร่วมประชุมมีความหลากหลายดีแล้ว ช่วย

ให้ได้มุมมองที่หลากหลาย ทั้งจากภาคชุมชนและภาคเอกชนต่าง ๆ รวมถึงสื่อมวลชนด้วย โดยเฉพาะสื่อมวลชน ดิฉันคิดว่าสื่อมวลชนที่เชิญมาจะขยายผลได้อย่างมาก เพราะว่า

เราทุกคนคงมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน จิตวิญญาณ และมีจิตสำนึก ร่วมกันในความรักประเทศชาติ เราไม่ต้องการให้ทรัพยากรต่างๆ ของประเทศไทยเสียหาย และสูญหายไป

...ในภาพรวม ขอชมว่าทางสภาพัฒน์จัดได้ดีมาก ทั้งในเรื่องของเอกสาร วิชาการ พิธีการ และการอำนวยความสะดวกต่างๆ”

คุณไพฑูรย์ ศรีรอด ผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์เขต 8 จ.กาญจนบุรี กล่าวถึงการประชุมครั้งนี้ว่า “ผมคิดว่ารูปแบบการทำงานของ สศช.

ในยุคใหม่ เป็นกระบวนการทำงานที่ทันสมัยและมีประโยชน์ต่อเราภาครัฐที่จะได้เรียนรู้ร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ในส่วนของหัวข้อการประชุมผมคิดว่าจับประเด็นถูกต้องแล้ว เพราะถ้าเราพูดถึงนโยบายของท่านนายกรัฐมนตรีที่พูดตอนเช้าบอกว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นคุณสมบัติหรือพื้นฐานเบื้องต้นของการทำงาน ถ้าขาดตรงนี้ก็จะมีก้าวที่สอง ผมเห็นด้วยอย่างยิ่ง

...สำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในความคิดผมเปรียบเสมือนกับชีวิตของคน ถ้าเราไม่รู้พื้นฐานก็ไม่สามารถกำหนดทิศทางของตัวเองได้ ก็ดำเนินชีวิตไปตามยถากรรม เรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนก็เหมือนกันถ้าเรารู้จักสังคมและใช้ทรัพยากรในสังคมได้อย่างถูกต้อง ก็จะช่วยให้ประเทศมีความมั่นคง”

ภารกิจที่ไม่จบสิ้นของ สศช.

ข้อคิดต่างๆ ที่ผู้เข้าร่วมประชุมประจำปี 2546 ของ สศช. ได้ให้แก่ สศช. ในวันนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญของการนำไปปรับปรุงการทำงานของ สศช. ในวันหน้า และภารกิจของ สศช. คงไม่จบแค่การประชุมในวันนี้ ภารกิจที่สำคัญของ สศช. อีกประการหนึ่งที่สำคัญที่สุดคือ จะทำอย่างไรให้ข้อเสนอแนะที่ได้ไปด้วยความปรารถนาดีของทุกคน สามารถผลักดันและกำหนดเป็นนโยบายนำไปสู่การปฏิบัติได้ เพื่อให้ประเทศไทยสามารถ **พัฒนาอย่างยั่งยืน** ดังเจตนารมณ์ของคนไทยทุกคนได้ในที่สุด

นอกจากนี้ สศช. ยังมีภารกิจในการพัฒนาประเทศที่ท้าทายรออยู่อีกมากมาย รวมถึงการจัดประชุมประจำปี 2547 ซึ่งต้องเริ่มขึ้นทันทีภายหลังจากจบสิ้นการประชุมประจำปี 2546

โครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ อีกหนึ่งกลไกเพื่อสร้างงาน สร้างรายได้

ความนำ

การพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการของผู้ประกอบการเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการสนับสนุนด้านอื่น ๆ อาทิ การจัดหาแหล่งเงินทุน การปรับปรุงพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต และการให้ความช่วยเหลือ

ด้านการตลาด เพื่อให้การดำเนินงานของกิจการขนาดกลางและขนาดย่อมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถปรับตัวและต่อสู้ได้ในตลาดที่การแข่งขันรุนแรงมากยิ่งขึ้น แต่การพัฒนาตลอดระยะที่ผ่านมามุ่งเน้นไปที่กลุ่มผู้ประกอบการที่มีกิจการของตนเองอยู่แล้วเป็นหลัก

วิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ที่ทำให้เกิดปัญหาการว่างงานอย่างรุนแรง โดยเฉพาะการว่างงานในกลุ่มผู้ที่ถูกเลิกจ้าง ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีการสั่งสมความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากการทำงานมาแล้วเป็นอย่างดี วิกฤตครั้งนั้นได้จุดประกายให้ภาครัฐเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้ที่ยังไม่มีกิจการเป็นของตนเอง เพื่อเป็นผู้ประกอบการใหม่ ที่จะป็นจักรกลสำคัญในการสร้างกิจการใหม่ ๆ เป็น

ผลให้เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้ตามไปด้วย

ใครคือผู้ประกอบการใหม่?

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ได้ริเริ่มจัดทำโครงการเสริมสร้างนักลงทุนใหม่ขึ้น ในปี 2542 เพื่อพัฒนาผู้ที่ยังไม่มีกิจการเป็นของตนเอง แต่สนใจจะเริ่มประกอบการเอง โดยใช้งบปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมในการดำเนินงานต่อเนื่องถึงปี 2543 ก่อนที่จะขาดช่วงไป ในปี 2544 อย่างไรก็ตาม ในปี 2545 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้ดำเนินงานใหม่ภายใต้โครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ โดยใช้งบค่าใช้จ่ายสำรองเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจรวมกับงบประมาณปกติ กลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการ ได้แก่ กลุ่มผู้ถูกเลิกจ้าง กลุ่มผู้ที่ต้องการเปลี่ยน

อาชีพ ผู้ที่ดำเนินธุรกิจแล้วไม่เกิน 2 ปี ทายาทธุรกิจ ผู้ว่างงาน รวมทั้งผู้จบการศึกษาใหม่ โดยมีเป้าหมายมีผู้ผ่านการเสริมสร้างทักษะผู้ประกอบการใหม่ 6,100 ราย นำไปสู่การเริ่มขยาย หรือรับช่วงธุรกิจใหม่ 700 กิจการ มีการลงทุนเพิ่มขึ้น 700 ล้านบาท และเกิดการจ้างงานใหม่ 3,500 คน

“พัฒนาครบวงจร”

หัวใจของการสร้างผู้ประกอบการใหม่

กระบวนการเสริมสร้างและพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ประกอบด้วย 5 กิจกรรมหลัก ซึ่งครอบคลุมในทุกขั้นตอนที่จำเป็นของการตั้งกิจการ ได้แก่ การฝึกอบรม เพื่อให้ความรู้ที่จำเป็นต่อการเป็นผู้ประกอบการ ทั้งหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาว การจัดบริการบ่มเพาะธุรกิจ เป็นการให้ความช่วยเหลือโดยจัดให้มี “พี่เลี้ยง” (Mentor) เพื่อติดตามดูแลให้ความช่วยเหลือ ประคับประคองให้ผู้เริ่มต้นตั้งกิจการสามารถยืนได้ด้วยตนเอง การจัดบริการที่ปรึกษา เพื่อให้คำแนะนำเป็นการทั่วไป ทั้งในด้านการลงทุน การจัดตั้งธุรกิจ การบริหารจัดการ และการให้บริการข้อมูลเอกสาร รวมถึงการค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต การจัดกิจกรรมตลาดนัด

การเงินและการลงทุน เป็นการช่วยเหลือในลักษณะ “แม่สื่อทางการเงิน” โดยจัดเวทีนัดพบ เชื่อมโยงระหว่างผู้ต้องการเงินทุนกับแหล่งทุนลักษณะต่างๆ และ การสนับสนุนด้านการตลาด การเผยแพร่ และแนะนำผลิตภัณฑ์ โดยจัดให้ผู้ประกอบการใหม่ที่เริ่มผลิตสินค้าหรือบริการ ได้เข้าร่วมงานแสดงสินค้า กิจกรรมผู้ผลิตพบผู้ซื้อ หรือกิจกรรมอื่นๆ เพื่อเปิดตัวสินค้าและบริการสู่ตลาด ทั้งนี้ ผู้ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นไม่จำเป็นต้องผ่านกิจกรรมทั้ง 5 ตามลำดับ แต่สามารถเลือกเฉพาะกิจกรรมที่สนใจ กิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่ง ซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ตนเองมีอยู่ และส่วนที่ต้องการเสริมเติมเต็มเป็นสำคัญ

ผลการดำเนินโครงการ : ประสิทธิภาพสำเร็จเกินกว่าเป้าหมาย

1. ผลการดำเนินงานในภาพรวมประสบผลสำเร็จเกินกว่าเป้าหมาย มีผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ มากกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ แต่ใช้งบประมาณในการดำเนินงานต่ำกว่าประมาณการ ขณะที่การสร้าง/พัฒนาผู้ประกอบการใหม่ทำได้เกินเป้าหมาย

● ผู้ผ่านการเสริมสร้างทักษะผู้ประกอบการใหม่สูงกว่าเป้าหมาย 1.2 เท่า การติดตามและประเมินผลโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากค่าใช้จ่ายสำรองเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ¹ พบว่า จำนวนผู้ผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมทั้งระยะยาวและระยะสั้น กิจกรรมบ่มเพาะ และบริการ

ให้คำปรึกษาด้านการลงทุน สูงกว่าเป้าหมายเกือบทุกกิจกรรม โดยการฝึกอบรมระยะยาวมีผู้จบหลักสูตรร้อยละ 91.80 ของเป้าหมาย ขณะที่ผู้จบหลักสูตรระยะสั้นสูงกว่าเป้าหมาย 1.4 เท่า ผู้ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมบ่มเพาะธุรกิจสูงกว่าเป้าหมาย 1.05 เท่า และผู้ได้รับบริการด้านคำปรึกษามีมากกว่าเป้าหมาย 1.07 เท่า เป็นผลให้ผู้ได้รับการเสริมสร้างทักษะโดยรวมทุกกิจกรรมสูงกว่าเป้าหมาย 1.2 เท่า

● ใช้ต้นทุนต่ำกว่าประมาณการร้อยละ 13.41 การติดตามและประเมินผลโครงการที่ใช้ค่าใช้จ่ายสำรองเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจยังพบว่าการดำเนินกิจกรรมข้างต้น มีต้นทุนต่อหน่วยต่ำกว่าประมาณการเกือบทุกกิจกรรม ยกเว้นการฝึกอบรมระยะยาวที่ต้นทุนต่อหน่วยสูงกว่าประมาณการร้อยละ 3.32 โดยการฝึกอบรมระยะสั้นมีต้นทุนต่ำกว่าประมาณการมากที่สุดถึงร้อยละ 33.83 รองลงไปเป็นการบริการให้คำปรึกษาด้านการลงทุนที่มีต้นทุนเพื่อให้บริการเพียง 9,544 บาท/คน ต่ำกว่าประมาณการร้อยละ 17.99 ขณะที่ค่าใช้จ่ายสำหรับกิจกรรมบ่มเพาะต่ำกว่าประมาณการร้อยละ 5.15 ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ต้นทุนต่อหน่วยในภาพรวมต่ำกว่าประมาณการร้อยละ 13.41

● เกิดกิจการใหม่มากกว่า 900 ราย จากผู้จบการฝึกอบรมและผ่านกิจกรรมต่างๆ ทั้งหมด พบว่าประมาณร้อยละ 12.5 หรือ 929 รายสามารถริเริ่ม/ขยาย/รับช่วงดำเนินกิจการด้วยตนเอง ซึ่งก็สูงกว่าเป้าหมาย (700 ราย) 1.3 เท่า กิจกรรมที่ตั้งใหม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 46.88 เป็นอุตสาหกรรมการผลิต อาทิ อาหารและเครื่องดื่ม

สินค้าหัตถกรรม เซรามิค เป็นต้น รองลงไปเป็นกิจกรรมในกลุ่มบริการมีสัดส่วนร้อยละ 29.62 ส่วนที่เหลือร้อยละ 23.49 เป็นกลุ่มการค้า

2. เกิดการลงทุนสูงมากกว่า 3 พันล้านบาท คนมีงานทำกว่า 6,000 คน ทั้งแรงงานและผู้ประกอบการมีรายได้เพิ่มขึ้น

● การพัฒนาธุรกิจใหม่ ทั้งการริเริ่มใหม่/ขยาย/การรับช่วงธุรกิจ ได้ทำให้เกิดการลงทุนเพิ่มขึ้นเป็นมูลค่า 3,425.75 ล้านบาท หรือประมาณเกือบ 5 เท่า ของเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียง 700 ล้านบาท โดยแหล่งเงินทุนสำคัญของผู้ประกอบการใหม่ คือ สถาบันการเงิน โดยร้อยละ 54.34 ของการลงทุนที่เกิดขึ้นเป็นการลงทุนโดยใช้สินเชื่อจากสถาบันการเงิน ซึ่งมีมูลค่า 1,861.50 ล้านบาท ขณะที่ผู้ประกอบการที่ใช้เงินทุนส่วนตัวมีสัดส่วนร้อยละ 42.98 คิดเป็นมูลค่า 1,472.35 ล้านบาท

● การลงทุนใหม่ เหล่านี้ช่วยเพิ่มโอกาสในการทำงาน มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น ผู้ประกอบการและแรงงานมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น โดยการจ้างงานอันเนื่องมาจากกิจการใหม่มีจำนวนถึง 6,063 คน สูงกว่าเป้าหมายการจ้างงาน 3,500 คน 1.7 เท่า และการสำรวจภาคสนามโครงการติดตามและประเมินผลค่าใช้จ่ายสำรองเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 3.80 ระบุว่า สามารถหางานทำได้ และมีรายได้จากการทำงานเฉลี่ยเดือนละ 11,783 บาท/คน ขณะที่ร้อยละ 12.90 มีการจัดตั้งสถานประกอบการใหม่และมีรายได้จากการประกอบการเฉลี่ยเดือนละ 41,320 บาท/ราย และร้อยละ 6.80 ระบุว่า สามารถนำความรู้และทักษะไป

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มอบหมายให้บริษัท ทีเอ็ม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริงแอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด ติดตามและประเมินผลโครงการที่ได้รับการสนับสนุนโดยงบค่าใช้จ่ายสำรองเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ซึ่งรวมถึงโครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ด้วย การเก็บข้อมูลภาคสนามเฉพาะในส่วนโครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ใช้ตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 396 คน จากพื้นที่ตัวอย่าง 16 จังหวัด

พัฒนาปรับปรุงกิจการ จนสามารถลดต้นทุนการผลิตจากเดิม ทำให้มีกำไรเพิ่มขึ้นเฉลี่ยเดือนละ 9,444 บาท/ราย

3. ผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่พึงพอใจในบริการที่ได้รับ รวมทั้งใช้ประโยชน์จากความรู้ได้ค่อนข้างมาก จากการติดตามประเมินผลความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการจำแนกตามกิจกรรมทั้ง 5 ประเภท ซึ่งกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมอบหมายให้สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์เป็นผู้ดำเนินการ² พบว่าในภาพรวมผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เข้าร่วมค่อนข้างมาก โดยผู้ที่พึงพอใจการอบรมระยะยาวในระดับมากมีสัดส่วนร้อยละ 90.0 ของผู้ที่เข้าอบรมระยะยาวทั้งหมด การอบรมระยะสั้น มีผู้ที่พึงพอใจมากถึงร้อยละ 87.5 ขณะที่กิจกรรมบ่มเพาะ บริการให้คำปรึกษา และตลาดนัดการเงิน ผู้ที่พึงพอใจในระดับมากมีสัดส่วนอยู่ในช่วงร้อยละ 56-68 โดยประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่สำคัญ คือ ความรู้ที่จะนำไปพัฒนา ปรับปรุง หรือขยายธุรกิจ ความรู้ในการเขียนแผนธุรกิจ การหาแหล่งเงินทุน และการขยายตลาดรองรับสินค้า

“การพัฒนาผู้ประกอบการใหม่” งานที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง

แม้ว่าการดำเนินโครงการมีความไม่พร้อมในหลายด้าน โดยเหตุที่ช่วงเวลาที่ต้องดำเนินการมีระยะเวลาที่สั้นและเร่งด่วนมาก การเตรียมการและการวางแผนต้องดำเนินการอย่างเร่งรีบ ทำให้ขาดความยืดหยุ่นในการดำเนิน

งาน อีกทั้งยังมีปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ อาทิ เนื้อหาการฝึกอบรมไม่สัมพันธ์กับระยะเวลาและกลุ่มเป้าหมาย บางพื้นที่มีความซ้ำซ้อนในการจัดฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมขาดความตั้งใจจริงเป็นต้น แต่กล่าวได้ว่าการดำเนินงานโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างดี เพราะเป็นกลไกที่สามารถเสริมสร้างให้เกิดการลงทุนในกิจการใหม่ทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น อีกทั้งทำให้แรงงานและผู้ประกอบการมีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้การดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพค่อนข้างสูง เพราะมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหน่วยต่ำกว่าประมาณการ ดังนั้น **จึงเป็นโครงการที่ควรได้รับการสนับสนุนให้มีการดำเนินงานต่อเนื่อง** อย่างไรก็ตามเพื่อให้โครงการดังกล่าวดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ควรปรับปรุงการดำเนินงานตามแนวทางดังนี้

1. บูรณาการแผนดำเนินงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยกระทรวงอุตสาหกรรมควรสร้างความเข้าใจและหาแนวทางการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ หน่วยงานดำเนินการ สถาบันการเงิน ส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ลดความซ้ำซ้อน และมีระบบการเบิกจ่ายงบประมาณที่คล่องตัว เพื่อสนับสนุนให้หน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงานสามารถดำเนินโครงการได้โดยมีประสิทธิภาพที่รวดเร็วขึ้น

2. จัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดย

● ปรับปรุงกระบวนการคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการ และจัดแบ่ง

กลุ่มอย่างชัดเจน เพื่อกำหนดเนื้อหา/แนวทางการพัฒนาผู้เข้าร่วมโครงการอย่างสอดคล้องกับความต้องการ มีประสิทธิภาพ

● การฝึกอบรม ควรให้ความสำคัญสำคัญด้านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยให้ผู้เข้าอบรมมีส่วนร่วมทั้งการใช้สถานการณ์จำลอง และการฝึกปฏิบัติจริง มากกว่าการให้ความรู้ทางด้านทฤษฎี/หลักการ และการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจหลักของพื้นที่นั้น อาทิ อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร ในพื้นที่ที่มีการแปรรูปสินค้าเกษตรเป็นหลัก มีการจัดกลุ่มในการทำกรณีศึกษาด้านต่างๆ เช่น การวิเคราะห์การตลาด การวางแผนทางการเงิน เป็นต้น

3. จัดตั้งคลินิกให้คำแนะนำผู้ประกอบการ เพื่อเป็นที่ปรึกษา/ให้ความช่วยเหลือ/คำแนะนำปรึกษา/ฝึกอบรมเฉพาะเรื่องเพิ่มเติม แก่ผู้ผ่านการฝึกอบรมและดำเนินธุรกิจแล้วอย่างต่อเนื่องภายหลังการตั้งธุรกิจ

4. พัฒนาปรับปรุงเครือข่ายที่เชื่อมโยงฐานข้อมูลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อลดข้อผิดพลาดในการปรับปรุงข้อมูล และการใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการติดตามความหน้าและประเมินผลโครงการ

² กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ได้มอบหมายให้สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ติดตามและประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ โดยการสอบถามผู้เข้าร่วมโครงการรวม 2,251 คน ระยะเวลาดำเนินการ 12 เดือน (พฤษภาคม 2545-เมษายน 2546)

โครงการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย

“

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมามี
ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหา
ความยากจนและการกระจายรายได้
อย่างเป็นธรรม โดยเฉพาะ
ประชาชนในชนบทซึ่งส่วนใหญ่
ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

”

6 ปีที่ประจักษ์ชัดแล้วว่า การพัฒนาประเทศที่ผ่านมายังไม่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม โดยเฉพาะประชาชนในชนบทซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมยังคงอ่อนแอและมีปัญหาในการทำมาหากินหลายประการ ทั้งด้านรายได้ที่ไม่เพียงพอและมีภาระหนี้สินสูง โดยกลุ่มที่มีปัญหาหนักที่สุดคือ เกษตรกรรายย่อย ดังนั้น รัฐบาลจึงให้ความสำคัญเร่งด่วนต่อการแก้ปัญหาความยากจนและลดภาระค่าใช้จ่ายของเกษตรกร โดยการบรรเทาและลดภาระหนี้สินของเกษตรกรรายย่อยให้มีเงินลงทุนประกอบอาชีพมากขึ้น สามารถฟื้นฟูอาชีพและปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตให้ดียิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรรายย่อย

โครงการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย

การดำเนินโครงการฯ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อบรรเทาและลดภาระหนี้สินของเกษตรกรรายย่อย รวมถึงการเพิ่มขีดความสามารถในการชำระหนี้เมื่อสิ้นสุดโครงการ (2) เพื่อให้เกษตรกรรายย่อยได้มีโอกาสฟื้นฟูตนเองในการประกอบอาชีพและปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตของครัวเรือนให้ดีขึ้น และ (3) เพื่อให้เกษตรกรรายย่อยมีรายได้เพิ่มขึ้น อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยมีเป้าหมายอยู่ที่เกษตรกรรายย่อยจำนวน 2,379,788 ราย ที่มีหนี้สินคงเหลืออยู่กับธนาคารเพื่อการเกษตร

และสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ณ วันที่ 31 มีนาคม 2544 ไม่เกิน 100,000 บาท มีระยะเวลาดำเนินโครงการ 3 ปี เริ่ม 1 เมษายน 2544 - 31 มีนาคม 2547 และในระหว่างดำเนินการได้กำหนดให้มีการฟื้นฟูอาชีพแก่เกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ควบคู่ไปด้วยจนถึงสิ้นปีงบประมาณ 2547

รัฐบาลกำหนดให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการพักชำระหนี้และ

ลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ รวมทั้งให้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลร่วมกับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนฟื้นฟูและแผนถ่ายทอดเทคโนโลยีตามลำดับความสำคัญและความจำเป็นภายใต้ความต้องการของเกษตรกรแต่ละราย นอกจากนี้ ยังกำหนดให้มีกลไกการบริหารจัดการในรูปคณะกรรมการด้านต่างๆ ในส่วนกลางและกลไกดำเนินโครงการส่วนภูมิภาคทั้งระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และพื้นที่ตำบลทั่วประเทศ

ความก้าวหน้าของการดำเนินโครงการ

ปัจจุบันโครงการฯ ได้ดำเนินการมาแล้วประมาณ 2 ปี และจะสิ้นสุดในปีงบประมาณ 2547 มีความก้าวหน้าที่สำคัญ ดังนี้

- ◆ รัฐบาลได้จัดสรรเงินงบประมาณสนับสนุนการดำเนินโครงการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2544 - 2546 รวมทั้งสิ้น 18,413.97 ล้านบาท โดยจัดสรรให้ ธกส. จำนวน 14,000 ล้านบาท สำหรับการดำเนินการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้แก่เกษตรกร และจัดสรรให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 4,413.97 ล้านบาท เพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังพักชำระหนี้ ทั้งจากงบประมาณปกติและงบประมาณกระตุ่นเศรษฐกิจ

- ◆ เกษตรกรรายย่อยเข้าร่วมโครงการในปีแรกจำนวน 2,309,966 ราย หนี้เงินกู้รวม 94,328.46 ล้านบาท จำแนกเป็นเกษตรกรที่ขอพักชำระหนี้ จำนวน 1,171,817 ราย หนี้เงินกู้ 53,038.51 ล้านบาท ส่วนที่เหลือเป็นเกษตรกรที่ขอลดภาระหนี้ โดยมีเกษตรกรรายย่อยภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้าร่วมโครงการมากที่สุด จำนวน 1,147,537 ราย หนี้เงินกู้ 41,198.03 ล้านบาท หรือร้อยละ 49.7 จากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด รองลงมาคือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ จำนวนร้อยละ 27.2 12.4 และ 10.7 ตามลำดับ ทั้งนี้เมื่อดำเนินโครงการมาได้ 2 ปี จนถึงวันที่ 31 มีนาคม 2547 ยังมีเกษตรกรที่อยู่ร่วมโครงการทั่วประเทศ จำนวน 1,085,428 ราย หนี้เงินกู้รวม 82,294.56 ล้านบาท

คงเหลือเกษตรกรที่พักชำระหนี้ จำนวน 1,085,428 ราย และเกษตรกรลดภาระหนี้ จำนวน 994,577 ราย

- ◆ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดการฟื้นฟูอาชีพให้แก่เกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ ในรอบปีงบประมาณ 2544-2545 ไปแล้วจำนวน 1,089,061 ราย แบ่งเป็นเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยี จำนวน 467,090 ราย และเกษตรกรที่ได้รับการฟื้นฟูอาชีพ จำนวน 621,971 ราย อีกทั้ง ธกส. ยังมีการฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรระหว่างการพักชำระหนี้ให้รู้จักกลดละเลิก ด้วยการลดค่าใช้จ่าย การหารายได้เสริม การบริหารและการจัดการหนี้สิน ซึ่งมีการอบรมเกษตรกรไปแล้ว 126,790 ราย

ผลการประเมินโครงการ

1. เกษตรกรรายย่อยร้อยละ 97 ได้รับการบรรเทาและลดภาระหนี้สินจาก ธกส. ในปีแรก แม้จะลดลงเหลือร้อยละ 87.4 ในปัจจุบัน ก็นับว่าประสบผลสำเร็จในการแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร นับตั้งแต่ช่วงเวลาที่เปิดให้เกษตรกรรายย่อยแสดงความจำนงเข้าร่วมโครงการ ระหว่างวันที่ 1 เมษายน - 30 กันยายน 2544 มีเกษตรกรรายย่อยเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น จำนวน 2,309,966 ราย คิดเป็นร้อยละ 97.1 จากเกษตรกรเป้าหมายจำนวน 2,379,788 ราย แบ่งเป็นเกษตรกรที่ขอพักชำระหนี้ จำนวน 1,171,817 ราย และเกษตรกรที่ขอลดภาระหนี้มีจำนวน 1,138,149 ราย โดยมีเกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการจำนวน 69,855 ราย โดยมีสาเหตุมาจากตัวเกษตรกรเอง เช่น บวชไม่สึก ถูกดำเนินคดี ต้องโทษจำคุก ป่วยหนัก ไปรับจ้างทำงานต่างจังหวัด/ต่างประเทศ และเกษตรกรไม่ประสงค์จะเข้าร่วมโครงการ ฯลฯ รวมทั้งที่ประชุมกลุ่มลูกค้ำมีมติไม่รับรองให้เข้าร่วมโครงการ และเมื่อการดำเนินโครงการล่วงมาแล้วเป็นเวลา 2 ปี ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2546

๘๘

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่ใช้จ่ายเงิน
เพื่อชำระหนี้เงินกู้ยืมในระบบ เนื่องจากมีอัตราดอกเบี้ยสูงถึง
ร้อยละ 240 ต่อปี ซึ่งต้องยอมรับว่าเกษตรกรที่ยากจน
ต้องนำเงินไปใช้แก้ปัญหาใกล้ตัวก่อน

๘๙

มีเกษตรกรลาออกจากโครงการรวม 229,961 ราย ทำให้ปัจจุบันมีเกษตรกรอยู่
ร่วมโครงการจำนวน 2,080,005 ราย คิดเป็นร้อยละ 87.4 จากจำนวนเกษตรกร
เป้าหมาย

**2.เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการนำเงินที่ได้รับการบรรเทา
และลดภาระหนี้สินไปใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน
และชำระหนี้ในระบบเป็นหลัก** จากข้อมูลการใช้จ่ายเงินของเกษตรกร
รายย่อยที่เข้าร่วมโครงการ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2546 พบว่า เกษตรกร
ไม่ได้ใช้จ่ายเงินทั้งหมดในด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ แต่มีการใช้จ่ายเงินส่วนนี้
ในหลายด้านด้วยกัน โดยเกษตรกรนำไปใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนมาก
ที่สุดร้อยละ 99.7 รองลงมาคือ นำไปใช้หนี้แหล่งเงินกู้อื่นร้อยละ 71.3 ใช้ซื้อสิ่ง
อำนวยความสะดวกภายในครัวเรือนร้อยละ 31.1 ในขณะที่มีเพียงร้อยละ 8.6 นำ
เงินไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพตามเจตนารมณ์ของโครงการ นอกจากนี้
ยังพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้จ่ายเงินเพื่อชำระหนี้เงินกู้ยืมในระบบมากขึ้น
ซึ่งถือเป็นการลดภาระหนี้สินของตนเองอีกทางหนึ่ง เนื่องจากดอกเบี้ยของหนี้
ในระบบมีอัตราสูงถึงประมาณร้อยละ 20 ต่อเดือน หรือคิดเป็นร้อยละ 240 ต่อ
ปี ซึ่งต้องยอมรับว่า เกษตรกรที่ยากจนมีปัญหาหลายด้าน เมื่อมีเงินก็ต้องนำ
ไปแก้ปัญหาใกล้ตัวก่อน ส่วนหนึ่งจึงนำไปใช้หนี้เดิม

**3.รายได้ของครัวเรือนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้น
เฉลี่ยร้อยละ 3 เนื่องจากสามารถลดภาระค่าใช้จ่ายลงได้ส่วนหนึ่ง**
จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2546 พบว่า ก่อนเริ่มดำเนินโครงการ
ครัวเรือนเกษตรกรที่ได้รับการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้มีรายได้เฉลี่ยในปี 2543
เท่ากับ 60,413 บาท หลังจากเข้าร่วมโครงการเป็นเวลา 2 ปี เกษตรกรมีรายได้
เฉลี่ยในปี 2544 และ 2545 เพิ่มขึ้นเป็นเงิน 61,004 บาท และ 64,088 บาท หรือ
มีอัตราเพิ่มระหว่างปีร้อยละ 1.0 และ 5.1 ตามลำดับ และเกษตรกรมีความเห็น
ว่า รายได้ของครัวเรือนตนเองดีขึ้นร้อยละ 51.3 รายได้เท่าเดิม ร้อยละ 44.9 และ
รายได้แย่ลง ร้อยละ 3.8 ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการประเมินผลโครงการฯ ปีที่
2 ของ ธกส. ที่พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้สุทธิจากการ
ประกอบอาชีพหลังจากหักค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนในปี 2545 เพิ่มขึ้นกว่า
รายได้ในปี 2544 ถึงแม้ว่าเกษตรกรจะนำเงินที่ได้รับการบรรเทาภาระหนี้
สินไปลงทุนประกอบอาชีพในสัดส่วนที่น้อยมาก แต่เกษตรกรสามารถปรับปรุง
และพัฒนาการทำมาหากินได้ดีขึ้นจากการได้รับการฟื้นฟูอาชีพ ประกอบกับ

สินค้าทางการเกษตรมีราคาสูงขึ้นโดยเฉพาะ
ในรอบปี 2545 ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนิน
นโยบายของรัฐบาล รวมทั้งการที่เกษตรกร
ได้รับการอบรมให้รู้จัก “การลดละเลิก” ด้วย
การลดค่าใช้จ่าย ลดอบายมุข การสร้าง
จิตสำนึกในการประหยัด และการจัดการ
ด้านหนี้สิน ทำให้เกษตรกรลดค่าใช้จ่าย
ภายในครัวเรือนลงได้มาก จึงส่งให้เกษตรกร
มีรายได้สุทธิเพิ่มขึ้นดังกล่าว

**4.การพักชำระหนี้และลด
ภาระหนี้ส่งผลให้เงินออมของ
เกษตรกรโดยรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 26
และคาดว่าจะว่าร้อยละ 90 สามารถ
ชำระหนี้คืนได้เมื่อสิ้นสุดโครงการ** จาก
ข้อมูลของ ธกส. ณ วันที่ 31 มีนาคม 2546
เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมดมีเงิน
ออมรวมเป็นเงิน 10,220 ล้านบาท เพิ่มขึ้น
จากก่อนเริ่มดำเนินโครงการเป็นเงิน 3,810
ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 26.3 ต่อปี
โดยเมื่อสิ้นปีแรกของโครงการ เกษตรกรมี
เงินออมรวมเป็นเงิน 8,497 ล้านบาท เพิ่มขึ้น
ร้อยละ 32.6 และเมื่อสิ้นปีที่สองของ
โครงการเกษตรกรมีเงินออมเพิ่มขึ้นร้อยละ
20.3 และเมื่อพิจารณาตามลักษณะการเข้า
ร่วมโครงการ พบว่า ณ 31 มีนาคม 2546
เกษตรกรพักชำระหนี้มีเงินออม รวมเป็นเงิน
4,632 ล้านบาท เพิ่มจากเงินออมก่อนเข้า
ร่วมโครงการจำนวน 2,035 ล้านบาท หรือ
เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 50.9 ต่อปี ส่วน
เกษตรกรลดภาระหนี้มีเงินออมเพิ่มขึ้นรวม
เป็นเงิน 5,588 ล้านบาท เพิ่มจากเงินออม
ก่อนเข้าร่วมโครงการรวม 4,375 ล้านบาท หรือ
เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 13.7 ต่อปี ทั้งนี้จำนวน
เกษตรกรที่มีการออมเงินมีจำนวน 2,001,238
ราย จากเกษตรกรที่คงอยู่ร่วมโครงการ
จำนวน 2,080,005 ราย หรือร้อยละ 96.2
อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าเงินออมของ
เกษตรกรที่ฝากไว้กับ ธกส. จะเพิ่มขึ้นจาก
ก่อนเข้าร่วมโครงการ ทั้งในจำนวนรวมและ
เฉลี่ยต่อราย แต่ปริมาณการเงินที่เพิ่มขึ้นยัง

มีเป็นจำนวนน้อย และปัจจุบันยังมีเกษตรกรอีกจำนวน 78,767 คน หรือร้อยละ 3.8 ของเกษตรกรที่ยังคงอยู่ร่วมโครงการยังไม่ได้การออมเงินกับ ธกส.

5.โครงการยังไม่ส่งผลต่อการสร้างงานในท้องถิ่นให้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากส่วนใหญ่เกษตรกรใช้แรงงานในครัวเรือนของตนเองเป็นหลัก และใช้จำนวนเท่าเดิมไม่มีการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น เพราะเป็นการผลิตในที่ดินขนาดเล็ก กล่าวคือ จากข้อมูลของ ธกส. พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการร้อยละ 50.5 ของทั้งหมด ใช้แรงงานในครัวเรือนของตนเองเพียงอย่างเดียวในการทำประกอบอาชีพ รองลงไปร้อยละ 24.2 มีการจ้างแรงงานร่วมในการทำเกษตรกรรมจำนวนไม่เกินร้อยละ 50 ของจำนวนแรงงานทั้งหมดที่ครัวเรือนใช้ไปในการผลิต และมีการจ้างแรงงานเกินกว่าร้อยละ 50 ในสัดส่วนเพียงร้อยละ 16.3 ส่วนที่เหลือเกษตรกรไม่ได้ลงทุนทำการเกษตรด้วยตนเอง แต่จะให้เช่าที่ดินหรือให้บุตรหลานและคนอื่นทำการเกษตรโดยไม่คิดค่าเช่าที่ดิน รวมถึงมีบางส่วนเลิกประกอบอาชีพทางการเกษตร และเมื่อพิจารณาตามขนาดการถือครองที่ดิน พบว่า เกษตรกรร้อยละ 57 มีที่ดินต่ำกว่า 10 ไร่ โดยร้อยละ 29.6 มีที่ดินต่ำกว่า 1 ไร่ และร้อยละ 28.2 มีที่ดินตั้งแต่ 1-10 ไร่ ดังนั้น การใช้แรงงานเพื่อทำการเกษตรจึงเป็นการใช้แรงงานในครัวเรือนของตนเองเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการสำรวจของสำนักบัญชีประชาชาติ สศช. ร่วมกับคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ที่พบว่า รายจ่ายเพื่อการจ้างแรงงานของเกษตรกรหลังการเข้าร่วมโครงการมีสัดส่วนร้อยละ 16 ลดลงเล็กน้อยเทียบกับก่อนมีโครงการซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 17.5 ของรายจ่ายเพื่อการผลิตทั้งหมด

สรุปและข้อเสนอแนะ

การดำเนินโครงการพักชำระหนี้และการฟื้นฟูอาชีพให้แก่เกษตรกรรายย่อย ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในการบรรเทาและลดภาระหนี้สินให้แก่เกษตรกรรายย่อย เพราะสามารถช่วยเหลือเกษตรกรได้กว่าร้อยละ 97 ของเป้าหมาย และปัจจุบันยังคงมีเกษตรกรที่ได้รับการบรรเทาและลดภาระหนี้สินกว่าร้อยละ 90 จากจำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั่วประเทศ ส่วนการฟื้นฟูอาชีพยังไม่ปรากฏผลเด่นชัดมากเท่าไร เพราะเกษตรกรนำเงินที่ได้รับจากการบรรเทาและลดภาระหนี้สินไปใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนและใช้หนี้ในระบบเป็นส่วนใหญ่ โดยมีเกษตรกรเพียงร้อยละ 8.6 เท่านั้นที่นำเงินไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพ แต่จากการที่ราคาพืชผลทางการเกษตรมีราคาสูงและจากความสามารถในการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน จึงส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้และเงินออมเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปี ร้อยละ 3 และร้อยละ 26.4 ตามลำดับ นอกจากนี้ โครงการยังไม่ส่งผลต่อการจ้างแรงงานในท้องถิ่นให้เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน ดังนั้น เพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จสมตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่ต้องการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยจะได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรเร่งรัดและปรับปรุงการดำเนินโครงการในช่วงเวลาที่เหลืออยู่ ดังนี้

1.สร้างความตระหนักให้เกษตรกรเห็นประโยชน์ในการนำเงินที่ได้รับการบรรเทาและลดภาระหนี้สิน ไปลงทุนในการ

ประกอบอาชีพให้เพิ่มมากขึ้น โดยทำการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรที่ร่วมโครงการทุกคนเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่ต้องการช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้สามารถหลุดพ้นภาระหนี้สินได้เมื่อโครงการสิ้นสุดลง

2.ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรปรับปรุงและพัฒนาการผลิตของตนเอง ทั้งจากอาชีพเดิม อาชีพเสริมและอาชีพใหม่ เพื่อให้ได้ปริมาณผลผลิตที่ดีมีคุณภาพ ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรสามารถขายผลผลิตได้ราคาดีและส่งผลให้มีรายได้มากยิ่งขึ้นต่อไป รวมทั้งควรเร่งฟื้นฟูอาชีพแก่เกษตรกรที่ยังมีรายได้ต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ยังมีรายได้ต่ำกว่าเกษตรกรภาคอื่นๆ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ทั้งด้านการผลิตและราคาผลผลิตที่ทันสมัยและรวดเร็ว เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำมาใช้ประกอบการวางแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควรสนับสนุนให้เกษตรกรรายย่อยรวมกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรของตนเองให้มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น พร้อมทั้งเชื่อมโยงผลผลิตเพื่อให้เป็นแหล่งวัตถุดิบภายในชุมชนสำหรับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อีกทางหนึ่งด้วย

3.รณรงค์ให้เกษตรกรที่ยังมีเงินออมให้นำเงินรายได้จากการประกอบอาชีพฝากออมไว้กับ ธกส. หรือกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ภายในชุมชนให้มากขึ้น เพื่อเป็นการสร้างวินัยในการออมเงินให้แก่เกษตรกรและเป็นหลักประกันความสามารถในการชำระหนี้เงินกู้ได้เมื่อสิ้นสุดโครงการ รวมทั้งควรพิจารณาทำการศึกษา และติดตามประเมินผลสาเหตุหรือปัญหาของเกษตรกรกลุ่มที่ยังไม่มีการออมเงินกับ ธกส. อย่างจริงจัง เพื่อหาแนวทางหรือมาตรการสนับสนุนช่วยเหลือในระยะต่อไป

30 บาทรักษาทุกโรค :

โครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

วิรัฐบาลมีนโยบายสำคัญที่มุ่งให้ประชาชนมีหลักประกันทางสังคม ซึ่งนโยบายสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าอย่างเท่าเทียมกันโดยประชาชนร่วมจ่ายเพียง 30 บาท นั้น เป็นบริการขั้นพื้นฐานที่รัฐบาลให้ความสำคัญอย่างยิ่ง และได้สนับสนุนงบประมาณสำหรับนโยบายนี้ในช่วงปี 2544-2546 รวมทั้งสิ้นประมาณ 110,712 ล้านบาท ดังนั้น เพื่อติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าว โดยเฉพาะการมีส่วนนำไปสู่การมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาของประชาชนในระดับรากหญ้า สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้ประเมินผลสำเร็จของการดำเนินงาน ความเชื่อมโยงระหว่างโครงการต่างๆ รวมทั้งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ทั้งในระดับภาพรวมและระดับพื้นที่ ภายใต้การกำหนดวิธีศึกษา 3 ลักษณะ คือ การประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการจากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ผลกระทบเบื้องต้น และการตรวจสอบข้อมูลภาคสนามใน 12 จังหวัด

ผลการประเมินในภาพรวม

1. ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่

- การดำเนินโครงการ 30 บาทฯ ช่วยสร้างหลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุมประชากร เป้าหมายได้อย่างกว้างขวางค่อนข้างเท่าเทียมกัน ทำให้ภาพรวมประชาชนทั่วประเทศเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้ร้อยละ 95 ของประชากรทั้งหมด แต่ยังมีประชากรอีกประมาณ 1.3 ล้านคน ที่ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการ เนื่องจากไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง หรือไม่มีบัตรประชาชน คาดว่าในปีสุดท้ายของแผนฯ 9 จะดำเนินงานได้ครบถ้วน อย่างไรก็ตาม การจัดระบบการส่งเสริมสุขภาพของสถานพยาบาลยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร เนื่องจากงบประมาณน้อยและขาดแคลนบุคลากร

- การเข้ารับบริการสาธารณสุขเท่าเทียมกันมากขึ้น จะเห็นได้จากผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าในปี 2545 คนยากจนที่มีรายได้น้อยสามารถเข้ารับการรักษาพยาบาลในสถานพยาบาลสาธารณสุขของรัฐเพิ่มขึ้น และประชาชนมีความพึงพอใจ โครงการ 30 บาทฯ ร้อยละ 83.8 มีเพียงร้อยละ 18.2 ที่ไม่พอใจ เนื่องจากรอคิวนาน บริการไม่ดี และได้รับยาไม่มีคุณภาพ สำหรับคุณภาพของบริการสุขภาพยังไม่สามารถประเมินได้ชัดเจนนัก เพราะสถานพยาบาลหลายแห่งอยู่ระหว่างการปรับตัวยังไม่ได้ปฏิบัติตามกรอบการพัฒนาคุณภาพของบริการได้ตามมาตรฐาน

2. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

- การบริหารเครือข่ายบริการสุขภาพ ยังจำกัดในสถานพยาบาลของรัฐ ส่วนภาคเอกชนยังมีไม่มากนัก โดยในปีงบประมาณ 2546 มีโรงพยาบาลเอกชนเข้าร่วมโครงการ 98 แห่ง และร้อยละ 34 อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วน

ระบบการส่งต่อผู้ป่วยไปยังสถานพยาบาล
เครือข่ายยังไม่พร้อม มีความเหลื่อมล้ำ และ
มีผลกระทบต่อคุณภาพของบริการที่ยังไม่
ชัดเจนในระบบกำกับคุณภาพมาตรฐาน

● ปัญหาการกระจุกตัวของแพทย์
อยู่ในภาคกลางทำให้การจัดสรรทรัพยากรที่
รวมเงินเดือนด้วยจึงเกิดภาพที่เบี่ยงเบนมี
ผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และ
การเกลี้ยแพทย์จากโรงพยาบาลใหญ่ไป
ประจำโรงพยาบาลเล็กทำได้ยาก เนื่องจากการ
จัดสรรเงินโดยหักเงินเดือนของบุคลากร
สาธารณสุขไว้ที่ระดับจังหวัด และส่งที่เหลือ
ให้สถานพยาบาลคู่สัญญาหลักตามจำนวน
ฐานประชากร การจ่ายเงินวิธีนี้เป็นการช่วย
ให้สถานพยาบาลขนาดใหญ่มีงบเพิ่มขึ้น แต่
สถานพยาบาลขนาดเล็กได้รับงบลดลง

● สถานพยาบาลประสบปัญหา
การเงิน บางแห่งต้องนำเงินสำรองออกมาใช้
โดยเฉพาะโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาล
ทั่วไป รายจ่ายประมาณร้อยละ 60 เป็นเงิน
เดือนของบุคลากร ประกอบกับมีหนี้สูญ
เนื่องจากการให้บริการข้ามเขตของผู้ป่วย
หรือไม่สามารถเรียกเก็บเงินจากการรับผู้ป่วย
ส่งต่อ

**3.ผลกระทบเบื้องต้น : ผู้มี
รายได้น้อยลดภาระค่าใช้จ่ายด้าน
สุขภาพอนามัย ในขณะที่ผู้ให้
บริการขาดขวัญกำลังใจในการ
ปฏิบัติงาน**

● ผู้มีรายได้น้อย มีภาระค่าใช้จ่าย
ด้านสุขภาพลดลง จากผลการสำรวจ
ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ แสดงให้เห็นว่า
ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของ
ประชาชนที่มีรายได้น้อยปี 2545 ลดลงร้อยละ
28.7 จากปี 2543 และจากผลการวิจัยของ
รศ.ดร.ศุภสิทธิ์ พรหมบุญไธย ได้ยืนยันว่า
ครัวเรือนยากจนที่มีรายได้ต่ำกว่า 2,500 บาท
/ คน / เดือน มีอัตราการใช้จ่ายสิทธิในโครงการ
30 บาทฯ สูงที่สุดถึงร้อยละ 74 ส่วนครัว
เรือนที่มีรายได้สูงกว่า 15,000 บาท / คน /

เดือน จะใช้สิทธิต่ำสุดเพียงร้อยละ 19

● บุคลากรทางการแพทย์ขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากระบบ
กฎระเบียบในทางปฏิบัติไม่ชัดเจนและมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งทำให้
บุคลากรไม่สามารถคาดการณ์และวางแผนการดำเนินงานในระยะยาวได้
นอกจากนี้แพทย์ต้องรับภาระหนักขึ้นทั้งการหมุนเวียนแพทย์ไปที่หน่วยบริการ
ปฐมภูมิและการบริหารจัดการเงินให้เพียงพอ ส่งผลให้แพทย์ทำงานด้วยความ
กดดันและมีแนวโน้มจะออกจากระบบราชการสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การดำเนินงานด้านการสร้างหลักประกันสุขภาพมีประสิทธิภาพ
และมีความยั่งยืน เห็นควรให้มีการดำเนินการ ดังนี้

ระดับนโยบาย

● ปรับปรุงระบบการเงินการคลัง โดย

◆ การศึกษาค่าใช้จ่ายต่อหัวในการให้บริการของสถานพยาบาล
แต่ละระดับทั้งในด้านการรักษาพยาบาลและการส่งเสริมสุขภาพที่สะท้อน
ต้นทุนที่แท้จริง

◆ ในการจัดสรรงบประมาณให้กับสถานพยาบาลควรคำนึงถึงองค์
ประกอบหลายๆด้าน เช่น จำนวนประชากร กลุ่มอายุ ภาระโรค พื้นที่เฉพาะ
 ฯลฯ รวมทั้งควรแยกเงินเดือนออกจากงบเหมาจ่ายจึงจะมีความเหมาะสมและ
เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

◆ ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้และแนวทางการการนำระบบ
ร่วมจ่ายในลักษณะเบี้ยประกันตามความเสี่ยงมาใช้ โดยศึกษาว่ากลุ่มเป้า
หมายใด ควรเก็บเบี้ยประกันในอัตราเท่าไร เพื่อให้การสร้างหลักประกัน
สุขภาพมีความยั่งยืนยิ่งขึ้น

● **ปรับปรุงระบบบริหารจัดการ** ควรทบทวนระบบประกันสุขภาพ
ที่ภาครัฐสนับสนุนทั้ง 3 ระบบ คือ ระบบประกันสังคม ระบบสวัสดิการข้าราชการ
และระบบประกันสุขภาพตามนโยบาย 30 บาทฯ ให้สามารถนำทรัพยากรมา

๘๘

ควรมีการบริหารจัดการ
แบบรวมศูนย์ที่มีกติกากลาง
ที่ยืดหยุ่นได้สำหรับ
ระบบประกันสุขภาพ
รูปแบบต่าง ๆ

๘๙

ใช้ร่วมกันได้ตามความเหมาะสมและจัด
บริการที่เชื่อมต่อกันอย่างเป็นระบบ โดยมี
ชุดสิทธิประโยชน์พื้นฐานที่ไม่แตกต่างกัน
มากนัก รวมทั้งการสร้างความรู้/ความ
เข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดของสิทธิ
ประโยชน์ที่ประชาชนพึงได้รับ

● **ปรับปรุงระบบข้อมูลให้
สามารถตรวจสอบสิทธิได้อย่างรวดเร็ว
และทันการณ์** เน้นฐานข้อมูลผู้รับบริการที่
ทันสมัยและเชื่อมโยงกับระบบประกัน
สุขภาพอื่น ๆ และทุกระดับของเครือข่าย
บริการ เพื่อให้การจัดทำระบบสารสนเทศมี
ความครอบคลุมประชากรทุกคน ลดความ
ซ้ำซ้อนของประชากรผู้มีสิทธิ และเพื่อ
ให้การจัดสรรและกระจายงบประมาณเป็น
ไปอย่างถูกต้องและเชื่อมโยงกับการกำกับ
ควบคุมคุณภาพมาตรฐาน

● **พิจารณาออกแบบและสร้าง
ระบบการประกันสุขภาพรูปแบบใหม่** โดย
ยึดหลักการสำคัญคือ ความเท่าเทียม
ประสิทธิภาพ คุณภาพ และควรมีการ
บริหารจัดการแบบรวมศูนย์ที่มีกติกากลางที่
ยืดหยุ่นได้สำหรับระบบประกันสุขภาพรูป

แบบต่าง ๆ โดยในแต่ละรูปแบบจะได้รับสิทธิประโยชน์พื้นฐานเหมือนกัน เช่น
บริการทางการแพทย์ การเข้าถึงบริการ เป็นต้น ทั้งนี้ ควรสนับสนุนให้
ภาคเอกชนเข้ามาร่วมจัดบริการประกันสุขภาพเสริม นอกเหนือจากที่รัฐกำหนด
ให้ด้วย

ผู้ให้บริการ

● **การสร้างและปรับความเข้าใจระหว่างผู้ให้บริการทุกระดับ** โดย
การจัดเวทีพบปะพูดคุยในระดับต่างๆ ระหว่างเครือข่ายบริการ ระหว่างผู้
ออกแบบระบบกับผู้ปฏิบัติตามระบบ อย่างอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การเรียนรู้
แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

● **เน้นการบริหารคุณภาพบริการ** โดยให้ความสำคัญกับ
ความต้องการที่แท้จริงของกลุ่ม เป้าหมาย (Demand Driven) และมียุทธศาสตร์
การจัดการเฉพาะพื้นที่ที่ชัดเจนทั้งคนไข้ในคนไข้นอก ควบคู่กับการเร่งรัด
พัฒนาระบบประกันคุณภาพบริการ

● **สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรของสถานพยาบาลทุกระดับ
อย่างต่อเนื่อง** การสร้างภาวะผู้นำและการจัดทำแผนการกระจายบุคลากร
ตามฐานประชากร โดยปรับระบบการจูงใจที่สอดคล้องกับปัญหา เช่น ความ
ก้าวหน้าทางการศึกษาต่อการสนับสนุนค่าตอบแทนที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ห่างไกล
 เป็นต้น

● **ปรับปรุงระบบส่งต่อให้มีคุณภาพ** โดยจัดเครือข่ายการให้
บริการของสถานอนามัย โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป
และโรงพยาบาลเฉพาะทาง ให้มีความเชื่อมโยงที่ชัดเจน และสร้างความเข้าใจ
แก่ผู้รับบริการและผู้ให้บริการตั้งแต่เริ่มต้น ควบคู่กับการเสริมสร้างความพร้อม
ของสถานพยาบาลในระดับต่างๆ และการกำหนดค่ารักษาตามกลุ่มวินิจฉัยโรค
ร่วม (DRGs) ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความเป็นจริง ตลอดจน
การส่งเสริมบทบาทสถานพยาบาลเอกชนให้เข้าร่วมโครงการมากขึ้น

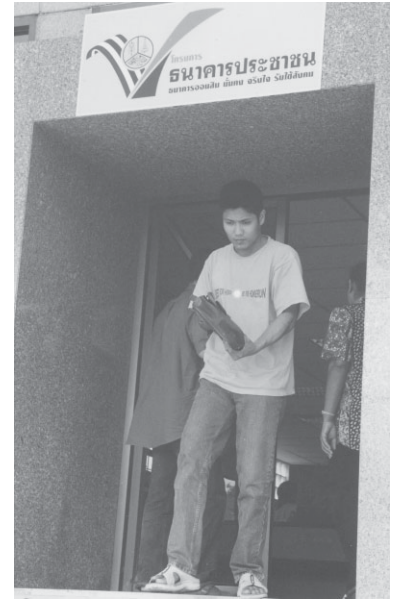
ผู้รับบริการ

● **การสร้างความรู้/ความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดสิทธิประโยชน์
ที่ประชาชนพึงได้รับและขั้นตอนการให้บริการในแต่ละระดับขั้นของเครือข่าย
บริการให้กว้างขวางยิ่งขึ้น**

● **เสริมสร้างความตระหนักให้แก่ประชาชนในการสร้างและส่งเสริมสุขภาพของตนเอง** โดย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแกนหลักในการ
ประสานการดำเนินงานจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและฟื้นฟูการใช้ประโยชน์
จากสมุนไพร ซึ่งชุมชนใช้ในการดูแลสุขภาพเบื้องต้นตามวิถีชีวิตของชุมชน

โครงการธนาคารประชาชน : แหล่งเงินทุนสำหรับผู้ประกอบการอาชีพอิสระรายย่อย

ความนำ

ภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในปี 2540 ทำให้ธุรกิจต่างๆ ต้องปรับตัวด้วยการลดขนาดองค์กรลดกำลังการผลิตและปลดคนงานออก ส่งผลให้เกิดปัญหาการว่างงานในปี 2541 ถึง 1.4 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.4 ของกำลังแรงงานทั้งหมด ถึงแม้ว่าภาวะการว่างงานจะเริ่มลดลงหลังวิกฤตแต่ก็ยังคงมีผู้ว่างงานถึง 1.1 ล้านคน หรือร้อยละ 3.2 ของกำลังแรงงานทั้งหมดในปี 2544 ในขณะที่วัยกันสถาบันการเงินต่างๆ เริ่มเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อ เนื่องจากมีปัญหาหนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้จำนวนมาก ทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยที่มีโอกาสน้อยในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบต้องเผชิญปัญหาขาดเงินทุนหมุนเวียนและต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนนอกระบบ ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูงทำให้เป็นภาระต่อการประกอบอาชีพอย่างยิ่ง รัฐบาลจึงมอบหมายให้ธนาคารออมสินดำเนินโครงการธนาคารประชาชน เพื่อสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการรายย่อยและผู้สนใจประกอบอาชีพอิสระรายย่อยเข้าถึงบริการแหล่งเงินทุนในระบบ

เป้าหมายการให้บริการ :

เน้นผู้ประกอบการอาชีพอิสระรายย่อย

โครงการธนาคารประชาชนเป็นนโยบายสำคัญและเร่งด่วนของรัฐบาลที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สินเชื่อในอัตราดอกเบี้ยต่ำ แก่ประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพอิสระรายย่อย ผู้มีรายได้ประจำที่ต้องการประกอบอาชีพเสริม และผู้ที่สนใจจะประกอบอาชีพอิสระรายย่อย รวมทั้งส่งเสริมพัฒนาอาชีพเพื่อเสริมสร้างความรู้และเพิ่มทักษะในวิชาชีพต่างๆ และส่งเสริมให้ประชาชนรักการออมทรัพย์ ทั้งนี้อาชีพอิสระรายย่อยหรืออาชีพเสริม ได้แก่ อาชีพค้าขายประเภทรถเข็น หาบเร่ รถยนต์เร่ แผงลอย แผงประจำหรือร้านค้า หรืออาชีพบริการต่างๆ เช่น ร้านเสริมสวย ร้านตัดเย็บเสื้อผ้า ร้านซักแห้ง เป็นต้น

ประชาชนที่ต้องการกู้เงินไปลงทุนประกอบอาชีพอิสระรายย่อย จะต้องสมัครเป็นสมาชิกโครงการก่อน โดยสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ที่ธนาคารออมสินทุกสาขาทั่วประเทศพร้อมทั้งกรอกแบบฟอร์มใบขอกู้เงินโดยระบุจำนวนเงินและวัตถุประสงค์ในการกู้ และยื่นกู้ ณ ที่ทำการธนาคาร

ออมสินสาขาที่สมัครเป็นสมาชิก ทั้งนี้จะต้องมีสถานที่ประกอบอาชีพที่แน่นอน และมีเงินฝากธนาคารออมสิน โดยไม่จำกัดจำนวนเงินอย่างสม่ำเสมอไม่น้อยกว่า 2 เดือน โดยสามารถใช้บุคคลหรือหลักทรัพย์เป็นหลักประกันเงินกู้

ธนาคารประชาชน จะพิจารณาให้กู้ตามความจำเป็นและอยู่ในวิสัยที่ผู้กู้จะสามารถชำระคืนได้ โดยมีวงเงินกู้ครั้งแรกไม่เกินรายละ 30,000 บาท ระยะเวลาชำระคืนไม่เกิน 25 งวด และวงเงินกู้ครั้งต่อไปไม่เกินรายละ 50,000 บาท ระยะเวลาชำระคืนไม่เกิน 37 งวด ทั้งนี้ธนาคารจะคิดดอกเบี้ยแบบคงที่ตลอดอายุสัญญาในอัตราร้อยละ 1 ต่อเดือน สมาชิกที่

ได้รับเงินกู้จะต้องผ่อนชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยเป็นงวดรายเดือนโดยหักจากบัญชีเงินฝากของสมาชิก

ผู้ประกอบการได้รับเงินกู้แล้วกว่า 400,000 ราย

โครงการธนาคารประชาชน ได้เปิดให้บริการเป็นทางการเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2544 ความก้าวหน้าของการดำเนินโครงการจนถึงเดือนมีนาคม 2546 ปรากฏว่า มีประชาชนสมัครเป็นสมาชิกโครงการรวม 583,297 ราย ธนาคารได้ให้เงินกู้แก่สมาชิกเป็นจำนวนสะสมรวม 591,077 ราย หรือร้อยละ 90 ของสมาชิกที่ยื่นกู้ คิดเป็นเงินให้กู้ทั้งหมด 11,122.85 ล้านบาท แยกเป็นสมาชิกที่ได้รับเงินกู้ครั้งแรกจำนวน 405,200 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 68.6 ของทั้งหมด จำนวนเงินให้กู้ 5,907.27 ล้านบาท หรือร้อยละ 53.1 และจำนวนสมาชิกที่ได้กู้ต่อจากครั้งแรก 185,877 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 31.4 จำนวนเงินให้กู้ 5,215.58 ล้านบาท หรือร้อยละ 46.9

ผู้กู้ส่วนใหญ่สามารถชำระหนี้คืนได้ตามกำหนด โดยมีผู้กู้ที่ค้างชำระเกิน 3 เดือน จำนวน 25,506 ราย เป็นเงิน 306.45 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 2.7 ของสินเชื่อรวม แต่อย่างไรก็ตาม สัดส่วนหนี้ค้างชำระต่อสินเชื่อรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยได้เพิ่มจากร้อยละ 1 ในไตรมาสที่ 1 เป็นร้อยละ 2.1 ในไตรมาสที่ 4 ของปี 2545 และเพิ่มขึ้นสูงถึงร้อยละ 2.7 ในไตรมาสแรกของปี 2546

ตารางที่ 1 ผลการดำเนินโครงการธนาคารประชาชน

	มี.ค.45	มิ.ย.45	ก.ย.45	ธ.ค.45	มี.ค.46
1. จำนวนสมาชิก (ราย) (% การเปลี่ยนแปลง)	502,521 (3.45)	525,874 (4.66)	544,608 (3.56)	566,515 (4.02)	583,297 (2.96)
2. จำนวนสมาชิกที่ได้รับเงินกู้ (ราย) (% การเปลี่ยนแปลง)	305,143 (11.98)	351,974 (15.35)	443,072 (25.88)	551,818 (24.54)	591,077 (7.11)
3. จำนวนเงินที่อนุมัติให้กู้ (ล้านบาท) (% การเปลี่ยนแปลง)	4,174.59 (15.40)	5,276.08 (26.38)	7,596.77 (43.99)	10,190.62 (34.14)	11,122.86 (9.15)
4. หนี้ค้างชำระเกิน 3 เดือน ต่อสินเชื่อรวม (ร้อยละ)	1.0	2.7	2.5	2.1	2.7

ที่มา : สำนักงานธนาคารประชาชน ธนาคารออมสิน

ผู้ประกอบการมีหนี้ในระบบลดลง มีรายได้และเงินออมเพิ่มขึ้น

การประเมินผลการดำเนินโครงการธนาคารประชาชน โดยใช้ข้อมูลจากรายงานผลการดำเนินงานของสำนักธนาคารประชาชน และการสำรวจในภาคสนามของสำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า

ผู้ประกอบการรายย่อยที่ได้รับเงินกู้จากธนาคารประชาชน ร้อยละ 84.3 เป็นลูกค้าเดิมของธนาคารออมสินมาก่อน ส่วนที่เหลือร้อยละ 15.7 เป็นลูกค้าใหม่ สมาชิกที่กู้ครั้งแรกจะได้รับเงินเฉลี่ยรายละประมาณ 14,579 บาท และสมาชิกที่กู้ต่อจากครั้งแรกจะได้รับเงินเฉลี่ยรายละประมาณ 28,059 บาท ซึ่งต่ำกว่าวงเงินที่กำหนดให้กู้ไม่เกินรายละ 30,000 และ 50,000 บาท ตามลำดับ โดยสมาชิกส่วนใหญ่คือร้อยละ 84.3 นำเงินไปลงทุนในกิจการเดิม ส่วนอีกร้อยละ 15.7 นำไปลงทุนในกิจการใหม่และประกอบอาชีพเสริม

สมาชิกที่ได้รับเงินกู้จากธนาคารประชาชนถึงร้อยละ 81 มีรายได้จากการประกอบการเพิ่มขึ้น และร้อยละ 68.8 ของจำนวนสมาชิกที่มีหนี้ในระบบมีภาระหนี้ในระบบลดลง ซึ่งสามารถลดภาระดอกเบี้ยจากหนี้ในระบบได้ในระดับหนึ่ง และส่งผลให้สมาชิกจำนวนร้อยละ 57.5 ของผู้กู้ทั้งหมดมีเงินออมเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ผลการดำเนินโครงการธนาคารประชาชน ก่อให้เกิดการจ้างงานในครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 22.1 และการจ้างงานนอกครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.6 ทั้งนี้

สมาชิกถึงร้อยละ 98.3 มีความพึงพอใจการดำเนินโครงการธนาคารประชาชน

บทสรุป

ผลการดำเนินโครงการธนาคารประชาชน ได้บรรลุวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือผู้ประกอบการอาชีพอิสระรายย่อยให้มีโอกาสเข้าถึงบริการสินเชื่อในระบบและลดการพึ่งพาเงินกู้ในระบบได้ในระดับหนึ่ง และเพื่อให้สามารถช่วยเหลือผู้ประกอบการอิสระรายย่อยที่มีรายได้น้อยได้ทั่วถึงและเป็นธรรมยิ่งขึ้น ธนาคารออมสินควรจะปรับแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. **ปรับปรุงวิธีการคิดดอกเบี้ยให้เป็นธรรม** ธนาคารควรเปลี่ยนวิธีการคิดดอกเบี้ยแบบคงที่ มาเป็นการคิดดอกเบี้ยตามเงินต้นคงเหลือในแต่ละงวดหรือพฤติกรรมการชำระหนี้ของผู้กู้ รวมทั้งติดตามการใช้เงินกู้อย่างใกล้ชิดเพื่อลดสัดส่วนหนี้ค้างชำระที่มีแนวโน้มสูงขึ้น มิให้เป็นภาระต่อธนาคารในระยะยาว

2. **จัดทำแผนพัฒนาอาชีพแก่ประชาชนและช่วยเหลือด้านการเงินอย่างเป็นระบบ** ธนาคารควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนพัฒนาอาชีพแก่สมาชิก โดยแยกหลักสูตรสำหรับผู้ที่ไม่เคยทำการค้ามาก่อนและหลักสูตรเพิ่มทักษะแก่ผู้ประกอบการรายย่อยที่ต้องการขยายงาน และจัดทีมที่ปรึกษาอาชีพเพื่อให้คำแนะนำแก่ลูกค้าเป็นระยะๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันปัญหาหนี้เสียที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจของผู้กู้

ตารางที่ 2 ผลกระทบต่อผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการธนาคารประชาชน

หน่วย : ร้อยละของจำนวนผู้ประกอบการที่ได้รับสินเชื่อ

ผลกระทบ	เพิ่มขึ้น	เท่าเดิม	ลดลง	รวม
1. หนี้ในระบบ	4.8	26.4	68.8	100.0
2. รายได้จากการประกอบการ	81.0	16.4	2.6	100.0
3. เงินออม	57.5	33.8	8.7	100.0

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สศช.

หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ : ชาวบ้านและชุมชนได้อย่างไร

แนวคิด

“หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์”

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ คือโครงการหนึ่งของรัฐบาลที่ต้องการเพิ่มรายได้ สร้างงาน สร้างอาชีพให้แก่ประชาชน ด้วยการส่งเสริม สนับสนุนการผลิตและพัฒนา **ผลิตภัณฑ์ชุมชน**ที่ใช้วัตถุดิบ ทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีคุณภาพดีขึ้น เป็นที่ยอมรับของตลาด สร้างมูลค่าเพิ่ม และสามารถพัฒนาเป็นอาชีพหลักของประชาชนในชุมชนได้ ซึ่งจะนำไปสู่การกินดี อยู่ดี ของประชาชนระดับรากหญ้าในที่สุด

การดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้เน้นกระบวนการพัฒนา **เศรษฐกิจของชุมชนบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง** ที่ใช้หลักการพื้นฐานหรือปรัชญาที่สำคัญ 3 ประการคือ การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล การพึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ และการเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งหลักการดังกล่าวจะช่วยพัฒนาอาชีพแก่ประชาชน และเสริมสร้าง

ความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการสร้างการเรียนรู้แก่ประชาชนในระดับรากหญ้า อันจะช่วยเพิ่มศักยภาพและความสามารถในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากแหล่งความรู้ ตลาด เทคโนโลยี เงินทุน หน่วยงานของรัฐและเอกชน ตลอดจนการมีความคิดสร้างสรรค์ และความปรารถนา(Desire) ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับศักยภาพและวัฒนธรรมชุมชนและความต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดการสนับสนุน ส่งเสริม การวางรากฐานการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งตนเองและการสืบสานวัฒนธรรมที่ดีงามของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป อันจะส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศมีความเข้มแข็ง มั่นคง อย่างยั่งยืน

พลังขับเคลื่อน “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์”

รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นตผ.) ขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ.2544 และต่อมาได้มีการแก้ไขปรับปรุงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ มีความเหมาะสม เป็นเอกภาพ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กอ.นตผ.มีภารกิจหลักคือการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผน

๒๒

โครงการหนึ่งตำบล

มีส่วนสนับสนุน กระตุ้น

กลุ่มผู้ผลิตฯ พัฒนาผลิตภัณฑ์

โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

และวัตถุดิบในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

ในระดับสูง

๒๓

แม่บทการดำเนินงาน “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” การกำหนดมาตรฐานและหลักเกณฑ์การคัดเลือกและขึ้นบัญชีผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบล การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน บุคลากรการทำงานกับภาคีทุกภาคส่วน และการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยเน้นการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เข้าสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศภายใต้แนวคิด “ประสานภายในเชื่อมโยงสู่สากล” หรือ Local Link - Global Reach

นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการอีก 5 ชุดคือ (1) คณะอนุกรรมการบริหาร (2) คณะอนุกรรมการส่งเสริมการผลิต (3) คณะอนุกรรมการส่งเสริมการตลาด (4) คณะอนุกรรมการมาตรฐานและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ และ (5) คณะอนุกรรมการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับภูมิภาค/จังหวัด และอำเภอ/กิ่งอำเภอ เพื่อเป็นกลไกสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนแม่บทข้างต้น

ทั้งนี้โครงการหนึ่งตำบลฯ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ 4 ด้าน คือ (1) เสริมสร้างศักยภาพและยกระดับกระบวนการผลิตมาตรฐาน และคุณภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชน

(2) ส่งเสริมด้านการตลาดเพื่อเพิ่มโอกาสและช่องทางในการเข้าถึงผู้บริโภคและกลุ่มเป้าหมายอย่างเป็นระบบ (3) สนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เชื่อมต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และ (4) เพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นพลังขับเคลื่อน

2 ปีของการดำเนินงาน : ก้าวหน้าไปถึงไหน

การดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมา (2544 -2545) ได้มีความก้าวหน้าที่สำคัญๆ คือ **การคัดเลือกผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลฯ** ที่ผ่านกระบวนการประชาคมระดับตำบลรวม 7,255 ตำบล ได้ผลิตภัณฑ์ดีเด่นฯ จำนวน 7,753 ผลิตภัณฑ์ และคัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่นระดับจังหวัดและระดับชาติ รวม 925 และ 461 ผลิตภัณฑ์ตามลำดับ **การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ให้ได้รับมาตรฐาน** ในรูปแบบต่างๆ เช่น มาตรฐาน ออ. มาตรฐานฮาลาล ลิขสิทธิ์ทางปัญญา และเกียรติบัตรต่างๆ รวมทั้งสิ้น 3,654 ผลิตภัณฑ์ **การส่งเสริมช่องทางการจำหน่ายสินค้าและการตลาด** โดยจัดหาที่จำหน่ายต่างๆ เช่นศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ร้านค้าชุมชน ร้านค้าทั่วไป สถานีน้ำมัน ฯ ได้ 17,630 แห่ง **จัดทำข้อมูลหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เข้าระบบเว็บไซต์ไทยตำบลดอทคอม.** เพื่อแนะนำสินค้ารวม 5,054 ตำบล เป็นสินค้าจำนวน 16,797 รายการ และ **การส่งเสริมการตลาด** ที่สำคัญได้แก่ การจัดงานมหกรรมหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการหัตถศิลป์ถิ่นไทย งานเทศกาลสุราแช่ไทย งานสุดยอดหมู่บ้านอุตสาหกรรมและผ้าทอไทย รวมทั้งการส่งเสริมและจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับภูมิภาค เป็นต้น

การดำเนินงาน : ประสพความสำเร็จมากน้อยเพียงใด

ผลจากการสร้างช่องทางการจำหน่ายและส่งเสริมการตลาด ทำให้ยอดจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพิ่มขึ้นจาก 215.55 ล้านบาท ในช่วงเดือน มกราคม-ธันวาคม 2544 เป็น 19,027 ล้านบาท ในช่วงเดือน มกราคม-ตุลาคม 2545 หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 90 เท่า ซึ่งส่งผลให้มีการใช้แรงงานเพื่อการผลิต และช่วยให้เกิดการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเพื่อการผลิตมากขึ้น

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ประเมินความสำเร็จโครงการหนึ่งตำบลฯ ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาพบว่าโครงการหนึ่งตำบลฯ ได้มีส่วนสนับสนุนกระตุ้นกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลฯ ให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัตถุดิบในท้องถิ่นเพิ่มขึ้นในระดับสูงโดยเฉพาะทางด้านการต่อยอดผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมให้มีความหลากหลาย (ร้อยละ 84.0) **การได้รับมาตรฐานหรือการรับรองคุณภาพ** (ร้อยละ 43.7) **การพัฒนาบรรจุภัณฑ์** (ร้อยละ 34.6) **การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์** (ร้อยละ 26.4) และมีการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นในสัดส่วนที่สูง (ร้อยละ 76.5) แต่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ดีเด่นระดับชาติยังมีสัดส่วนน้อย (ร้อยละ 5.9 ของผลิตภัณฑ์ดีเด่นระดับตำบล)

รวมทั้งทำให้ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลฯ มีโอกาสเข้าร่วมงานแสดงสินค้าต่างๆ เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 40.3) เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมากขึ้น (ร้อยละ 84.0) และช่วยให้มีแหล่งจำหน่ายมากขึ้นด้วยเช่นกัน อันส่งผลให้ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลฯ มียอดขายการจำหน่ายเพิ่มขึ้น และส่วนใหญ่มีอัตราการเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป ตลอดจนสามารถขยายพื้นที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 57.6) โดยส่วนใหญ่ขยายไปในภูมิภาคเดียวกันแต่มีแนวโน้มที่จะขยายไปนอกภูมิภาคมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีพ่อค้าคนกลางสนใจมารับผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลฯ ไปจำหน่ายเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 6.5) อย่างไรก็ตามผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลฯ ส่วนใหญ่ยังไม่มีการใช้สัญลักษณ์/เอกลักษณ์ของท้องถิ่นบนผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม โดยมีเพียงร้อยละ 39.0 เท่านั้น ที่มีการใช้สัญลักษณ์ของท้องถิ่นบนผลิตภัณฑ์ของตน

ชาวบ้านได้อะไรจาก “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์”

ความสำเร็จจากการดำเนินโครงการหนึ่งตำบลฯ ดังกล่าวข้างต้น ทำให้สมาชิกร้อยละ 85.9 มีงานทำ และคนในครัวเรือนของสมาชิก ร้อยละ 68.0 มีงานทำเพิ่มขึ้น รวมทั้งการใช้เวลาในการผลิตโดยเฉลี่ยต่อกลุ่มได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย คือ จากเฉลี่ย 8.5 เดือน เป็น 8.9 เดือน ต่อปี ซึ่งส่งผลให้สมาชิกร้อยละ 87.5 มีรายได้เพิ่มขึ้น มีรายได้หลักจากการร่วมทำธุรกรรมกับกลุ่มฯ เพิ่มขึ้น ร้อยละ 42.7 และหากทิศทางการเปลี่ยนแปลงเป็นเช่นนี้อย่างต่อเนื่อง ก็จะทำให้สมาชิกสามารถยึดเป็นอาชีพหลักมากกว่าการยึดเป็นอาชีพเสริมมากยิ่งขึ้น

นอกจากเรื่องราวได้การมีงานทำ และการประกอบอาชีพดังกล่าวข้างต้น ยังพบว่าชาวบ้านทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่ได้เป็นสมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางด้านการขายวัตถุดิบ ผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์ หรือการ

รับจ้างกับผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลฯเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 25.5) แบ่งเป็นกลุ่มสมาชิกเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.5 และกลุ่มที่ไม่ได้เป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นร้อยละ 52.1 โดยกลุ่มผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลฯ ที่มีชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดสองอันดับแรกคือ กลุ่มหัตถกรรม และกลุ่มผลิตผลการเกษตร ตามลำดับ

ชุมชนมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น

ผลการดำเนินโครงการหนึ่งตำบลฯ ที่ผ่านมานี้ไม่เพียงแต่ทำให้สมาชิกของกลุ่มผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลฯ มีรายได้ มีงานทำ และมีระยะเวลาการผลิตเพิ่มขึ้นดังกล่าวข้างต้น ยังทำให้เกิดผลกระทบต่อเนื่องกับชุมชนในท้องถิ่นต่างๆ ขึ้นอีกหลายประการที่สำคัญคือ

- เกิดการรวมตัวของกลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นเครือข่ายต่างๆ เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 41.6) หลังมีโครงการหนึ่งตำบลฯ โดยเป็นการขยายเครือข่ายของกลุ่มที่ประกอบอาชีพเดียวกัน และการเป็นเครือข่ายกับหน่วยงานพัฒนาและกลุ่มอาชีพอื่นๆ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ระหว่างร้อยละ 26.8 - 29.0) นอกจากนี้ยังพบว่า ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลฯ ดีเด่นระดับชาติ ขยายเครือข่ายได้มากกว่าผลิตภัณฑ์ดีเด่นระดับจังหวัดถึงร้อยละ 14.0

- เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่มมากขึ้น โดยเครื่องบ่งชี้ที่สำคัญคือ กรรมการและสมาชิก ได้รับการฝึกอบรมมากขึ้น (ร้อยละ 71.9 และ 50.9 ตามลำดับ) สมาชิกมีการเข้าร่วมประชุมกันและได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น (ร้อยละ 61.0 และ 80.0 ตามลำดับ) และกรรมการมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 77.0) รวมทั้งมีพ่อค้าคนกลางมาติดต่อรับซื้อจากกลุ่มฯ เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 60.9)

- เกิดความเอื้ออาทรต่อกันในชุมชนมากขึ้น ในขณะที่ปัญหาความยากจนและปัญหาอาสพติดลดลง ผลจากการสอบถามความเห็นจากกรรมการและสมาชิกเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของชุมชนหลังมีโครงการหนึ่งตำบลฯ พบว่า ความเอื้ออาทร/สามัคคีกันของชุมชนเพิ่มขึ้น (ระหว่างร้อยละ 76.7

- 78.8) ช่วยให้ความยากจนลดลง (ร้อยละ 71.0 -76.0) การอพยพของแรงงานไปงานทำนอกหมู่บ้านลดลง นอกจากนี้กรรมการ ยังเห็นว่าโครงการนี้ช่วยลดปัญหาเสียดินในชุมชน (ร้อยละ86) คนในหมู่บ้านมีความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพเสริม มีความรู้จากสื่อของโครงการฯ และมีความสามารถในการหาตลาดด้วยตนเองมากขึ้น (ร้อยละ 87.3 . 85.2 และ 77.8 ตามลำดับ)

ปัญหาที่รอการแก้ไข

แม้ว่าการดำเนินโครงการหนึ่งตำบลจะก่อให้เกิดความสำเร็จและผลกระทบที่ดีต่อชาวบ้านและชุมชนดังกล่าวข้างต้น แต่ความสำเร็จโดยรวมที่เกิดขึ้นนั้น ยังไม่สามารถทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ และเกิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืนตามปรัชญาหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้เท่าที่ควร เนื่องจากประสบกับปัญหา/อุปสรรคการดำเนินงานที่สำคัญๆ คือ

- กลุ่มผลิตฯ ส่วนใหญ่ยังมีขนาดเล็ก มีทักษะเกี่ยวกับการดำเนินการผลิต การตลาด ความรู้ และมีเงินทุนหมุนเวียนจำกัด ส่วนกลุ่มที่เริ่มมีความเข้มแข็งสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานระดับประเทศก็ยังมีสัดส่วนน้อย มีปัญหาด้านการผลิต ความรู้ และการตลาดเช่นเดียวกับกลุ่มผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ รวมทั้งยังขาดการยอมรับการดำเนินธุรกิจชุมชน และการสร้างเครือข่ายที่ถูกต้องตามกฎหมาย

- การดำเนินงานของภาครัฐที่ผ่านมา ยังมีปัญหา/อุปสรรค ในเรื่องการส่งเสริมสนับสนุนที่ยังไม่ทั่วถึง การบูรณาการแผนการดำเนินการยังไม่มีประสิทธิภาพ ขาดการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ทุกระดับอย่างต่อเนื่อง และการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ยังไม่มีมาตรฐานเท่าที่ควร

แนวทางการแก้ไข

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการเพิ่มศักยภาพและความสามารถทางการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ (Value added) การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ ให้เป็นที่ต้องการของตลาด และกลุ่ม/ชุมชนสามารถขยายการผลิตด้วยตนเองได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของภาครัฐที่สำคัญดังนี้

- **แนวทางการเพิ่มมูลค่าแก่ผลิตภัณฑ์** โดยเน้นการเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถของกลุ่ม/ชุมชนในกระบวนการผลิตและบริหารจัดการตามระดับความรู้ความสามารถของแต่ละชุมชน ส่งเสริมการสร้างผลิตภัณฑ์ให้มีจุดเด่น ทั้งด้านการใช้ภูมิปัญญา วัตถุดิบ ฝีมือแรงงาน ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่มีศักยภาพการตลาดมาพัฒนาให้มีความสวยงาม คงทน ทนสมัย สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ รวมทั้งสร้างแรงจูงใจ กระตุ้น ยกย่องและให้รางวัล เพื่อให้เกิดการแข่งขันพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ดียิ่งขึ้น

- **แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ตลาดในประเทศและต่างประเทศ** โดยจัดทำแผนพัฒนาการตลาด ที่ครอบคลุมทั้งตลาดทุกระดับ ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างกลไกการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ กลุ่มผลิตภัณฑ์ ภาคธุรกิจเอกชนและนักวิชาการ เพื่อร่วมกันส่งเสริมการตลาด การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายและการบริหารจัดการด้านการตลาด รวมทั้งการจัดทำระบบข้อมูลข่าวสารการตลาดเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัย รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่เชื่อถือและไว้วางใจของผู้บริโภค โดยเร่งรัดให้มีการจัดทำมาตรฐานเปรียบเทียบของสินค้าและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของชุมชน

- **แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน** โดยเร่งรัดการออก พ.ร.บ. ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายให้สามารถทำเป็นธุรกิจได้อย่างต่อเนื่องและถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งมีหน่วยงานส่งเสริมสนับสนุนอย่างเป็นระบบ ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนทั้งในเรื่องการผลิต การบริหารจัดการ การรวมกลุ่ม และการสร้างเครือข่ายชุมชน

- **แนวทางการปรับปรุงระบบการทำงานของรัฐ** โดยจัดให้มีการประสานงานอย่างใกล้ชิดเพื่อลดความซ้ำซ้อนทั้งในแง่บทบาทและพื้นที่ดำเนินการ ลดขั้นตอนการบังคับบัญชาให้มีความคล่องตัว มีความโปร่งใส รวมทั้งสนับสนุนให้มีหน่วยงานให้บริการครบทุกขั้นตอน (One Stop Service) ตลอดจนการสร้างความรู้ความเข้าใจตามหลักปรัชญาหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ทุกระดับ

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง :

สร้างฐานรากการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความนำ

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการซึ่งเกิดจากแนวคิดที่รัฐบาลต้องการแก้ไขปัญหาความยากจนและการขาดโอกาสในการลงทุนประกอบอาชีพ โดยรัฐจะสนับสนุนให้ประชาชนในชนบทเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้โดยสะดวก เพื่อจะได้รับโอกาสในการสร้างรายได้ สร้างอาชีพ หรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนการบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน รวมทั้งส่งเสริมพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง และเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน รัฐบาลจึงจัดให้มีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนขึ้นภายในหมู่บ้านและชุมชนเมือง และให้ประชาชนในชุมชนบริหารจัดการกองทุนเอง โดย

“

กว่า 8.9 ล้านคน

ได้มีโอกาสเรียนรู้

ด้วยตนเองในขั้นตอนต่างๆ

ของการบริหารเงินกองทุนฯ

”

กำหนดเป้าหมายและงบประมาณในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไว้จำนวน 75,547 แห่ง แยกเป็นหมู่บ้าน 71,507 แห่ง ชุมชนเมือง 4,040 แห่ง (เทศบาล 2,568 แห่ง และ กทม. 1,472 แห่ง) และใช้งบประมาณในการจัดตั้งกองทุนฯ ละ 1 ล้านบาท รวมทั้งสิ้น 75,547 ล้านบาท

**จัดตั้งคณะทำงานในทุก
ระดับ : เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อน
กองทุนฯ สู่ชุมชน**

รัฐบาลมุ่งหวังให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกระจายลงสู่ชุมชนอย่างรวดเร็วจึงได้กำหนดแนวทางและกลไกการทำงานของกองทุนที่เชื่อมโยงทั้งในระดับส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมทั้งมีกลไกสนับสนุนโดย

ส่วนกลาง มีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กำหนดแผนการจัดหาทุน และจัดสรรเงินให้แก่กองทุนฯ

ส่วนภูมิภาค มีคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด ทำหน้าที่รับขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน สนับสนุน

ให้เกิดการเตรียมพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง และมีคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ ทำหน้าที่สนับสนุนการเตรียมความพร้อม สร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้านและชุมชนเมือง สนับสนุนและติดตามการดำเนินกิจกรรมของกองทุน สำหรับใน

ระดับหมู่บ้าน มีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มาจากการคัดเลือกกันเอง โดยสมาชิกทำหน้าที่บริหารจัดการกองทุน จัดทำระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ วิธีการบริหารกองทุน ทั้งในเรื่องการรับสมาชิก การกู้ยืมเงิน การชำระคืนเงินกู้ของสมาชิก การทำบัญชีและรายงานผลการดำเนินงาน นอกจากนี้รัฐบาลยังได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติขึ้นมา เพื่อปฏิบัติงานธุรการต่างๆ ของคณะกรรมการและอนุกรรมการ ขึ้นรับผิดชอบประชาสัมพันธ์ งานประสานการจัดประชุมชี้แจงและฝึกอบรมต่างๆ รวมทั้งประสานองค์กรเครือข่ายต่างๆ คือ ภาคราชการ ภาควิชาการ ภาคประชาชน เพื่อผนึกกำลังขับเคลื่อนกองทุนหมู่บ้านและดำเนินงานสร้างเครือข่ายประชารัฐทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

จัดตั้งกองทุนฯ ครอบคลุมเกือบทุกชุมชนแล้ว

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ไปขอขึ้นทะเบียนเพื่อดำเนินการจัดตั้งเป็นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว จำนวนทั้งสิ้น 74,589 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 98.73 ของชุมชน หรือ หมู่บ้านเป้าหมาย (75,547 กองทุน) โดยแยกเป็นกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 71,470 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 99.95 และกองทุนชุมชนเมือง

จำนวน 3,119 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 75.20 โดยเขตกรุงเทพฯ มีสัดส่วนต่ำเพียงร้อยละ 41.58 ในขณะเดียวกันสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (สทบ.) ได้จัดสรรและโอนเงินให้หมู่บ้านหรือชุมชนที่ผ่านกระบวนการเตรียมความพร้อมแล้ว ทั้งหมด 74,286 กองทุน หรือ 74,286 ตำบลบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 98.33 ของหมู่บ้าน หรือกองทุนเป้าหมาย ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น 75,547 หมู่บ้านหรือชุมชน ซึ่งจะกระจายไปตามภูมิภาคทั่วประเทศ ในสัดส่วนใกล้เคียงกัน ยกเว้นในเขตกรุงเทพฯ ที่จัดสรรและโอนเงินให้ชุมชน

ยังคงค่อนข้างต่ำ มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 34.58 ของชุมชนเมืองทั้งสิ้นในเขตกรุงเทพฯ

ส่วนการพิจารณาอนุมัติปล่อยเงินกู้ให้สมาชิกที่แสดงความประสงค์ในการขอกู้เงินเพื่อไปประกอบกิจกรรมต่างๆ นั้น ปรากฏว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้พิจารณาอนุมัติให้สมาชิกแล้วรวมทั้งสิ้น 7.69 ล้านราย จำนวน 105,440.29 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 141.94 ของวงเงินที่ได้รับการจัดสรรวงเงินที่เบิกจ่ายในรอบปีที่ 2 สูงกว่าวงเงินเดิมที่รัฐบาลจัดสรรไปให้ เนื่องจากมีรายได้ดอกเบี้ยจากสมาชิก และบางกองทุนโดยเฉพาะกองทุนชุมชนเมือง รับการชำระคืนจากสมาชิกเป็นรายเดือน ทำให้สามารถ

หมุนเงินได้หลายรอบ อย่างไรก็ตามในเขตกรุงเทพฯ การเบิกจ่ายก็ยังคงมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 49.97 ซึ่งเป็นเพียงครึ่งเดียวของวงเงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล

กองทุนฯ ตอบสนองความต้องการเงินทุนของสมาชิกได้เกือบทุกราย

ผลการสำรวจความครอบคลุมของกองทุนที่มีต่อประชาชนในหมู่บ้าน ตลอดจนการเข้าถึงสินเชื่อบุคคลของประชาชนในชุมชน โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ประชาชนร้อยละ 65.2 ของประชาชนในชุมชนเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน และสมาชิกที่ขอกู้และได้รับอนุมัติมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 94.2 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ซึ่งแสดงว่ากองทุนสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้เกือบทุกรายภายใต้วงเงินกู้เฉลี่ย 14,000 บาท ระยะเวลาในการกู้ไม่เกิน 12 เดือน เป็นที่น่าสังเกตว่า คนยากจนที่แท้จริงได้รับโอกาสเข้าถึงเงินกองทุนค่อนข้างน้อย มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 6.3 ของประชากรภายในกลุ่มเท่านั้น ทั้งนี้เพราะการพิจารณาอนุมัติเงินกู้คณะกรรมการจะพิจารณาจากความสามารถในการชำระคืน ตลอดจนต้องมีเพื่อนบ้านเป็นผู้ค้ำประกัน ซึ่งคนจนขาดทั้งศักยภาพในการชำระคืน และขาดผู้ค้ำประกัน

นอกจากนั้น จากการประเมินผลสถานการณ์ของกองทุนหมู่บ้านโดยกรมการพัฒนาชุมชน พบว่า ผู้ได้รับเงินกู้ส่วนใหญ่ ได้นำเงินไปใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพทั้งในส่วนที่เป็นอาชีพหลัก และอาชีพรองของครอบครัว รวมกันคิดเป็นร้อยละ 94.0 ในขณะที่การ

ลงทุนในกิจการใหม่ๆ มีเพียงร้อยละ 5.3 เท่านั้น ทั้งนี้ สมาชิกกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านไปลงทุนในด้านการเกษตรถึงร้อยละ 57.4 รองลงมาเป็นการลงทุนในด้านการค้าขาย ร้อยละ 25.1 ด้านช่างร้อยละ 6.7 อุตสาหกรรมในครัวเรือนร้อยละ 4.1 และอื่นๆ อีกร้อยละ 6.8 และเมื่อได้รับเงินกู้แล้ว ส่วนใหญ่นำไปใช้จ่ายสำหรับการซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง พันธุ์พืช สัตว์ ฯลฯ รวมทั้งใช้เป็นทุนสำรอง และซื้อเครื่องมือการผลิต เป็นต้น

กองทุนฯ สร้างการเรียนรู้สู่ประชาชน

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้ให้การสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพกองทุนหมู่บ้านฯ ทั่วประเทศด้วยการสร้างการเรียนรู้ให้ผู้เกี่ยวข้องกับกองทุนฯ ทั้งในฐานกรรมการ สมาชิก และเครือข่าย จำนวนกว่า 8.9 ล้านคน ได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเองในขั้นตอนต่างๆ ของการบริหารเงินกองทุนฯ ทั้งในเรื่องการขอเงิน การอนุมัติเงิน การใช้จ่ายวงเงินกู้และการชำระคืน โดยเป็นการฝึกอบรมความรู้โดยตรงแก่ผู้แทนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกว่า 1.1 ล้านคน สร้างการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนและชุมชน 7.7 ล้านคน โดยการจัดเวทีเสวนา เวทีชาวบ้าน จัดรายการวิทยุชุมชน การเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารกองทุนผ่านบัณฑิตกองทุน ตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคราชการ การเมือง ประชาสังคม และชุมชนเข้าร่วมพัฒนาชุมชนรากหญ้าอีก 2.0 แสนคน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ของประชาชนในหมู่บ้านและ

ชุมชน ทำให้ชุมชนได้ฝึกฝนการคิด แก้ไขปัญหาและตัดสินใจด้วยภูมิปัญญาของตนเอง ซึ่งการเรียนรู้ทั้งหมดมีทิศทางที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างชุมชนในระยะยาวให้เข้มแข็ง เป็นที่พึงของประชาชนและชุมชนในระยะต่อไป

กองทุนฯ : ช่วยกระตุ้นการบริโภคและการลงทุนของครัวเรือน

การจัดสรรงบประมาณให้ชุมชนละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นทุนกู้ยืมหมุนเวียนกันภายในชุมชนนั้น มีส่วนกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าผ่านกิจกรรมการลงทุนและการบริโภคเป็นต้น และส่งผลให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น จากเฉลี่ยปีละ 264,481 บาท ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เป็น 283,433 บาท ภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.2 โดยส่วนใหญ่มาจากรายได้หลักประมาณร้อยละ 75 และถึงแม้รายจ่ายครัวเรือนก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน คือ โดยเพิ่ม

จากเฉลี่ยปีละ 189,258 เป็นเฉลี่ยปีละ 203,635 บาท ในเวลาเดียวกัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.6 นั้น รายจ่ายประมาณร้อยละ 42 เป็นรายจ่ายเพื่อการผลิต (ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายเพื่อจัดหาวัตถุดิบในกระบวนการผลิต ร้อยละ 69.0) และที่เหลือเป็นรายจ่ายเพื่อการบริโภค ร้อยละ 45.0 และจ่ายคืนเงินกู้ ร้อยละ 13.0 ตามลำดับ

สำหรับการใช้จ่ายในการบริโภค นั้นส่วนหนึ่งเป็นการบริโภคสินค้าคงทน (durable goods) เช่น รถจักรยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า และโทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นต้น ซึ่งสินค้าในกลุ่มนี้บางส่วนนำไปใช้อำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจต่างๆ เช่น การติดตามข่าวสารการตลาด การขนส่งผลผลิต เป็นต้น ทำให้สัดส่วนรายจ่ายในกลุ่มนี้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 25 ก่อนมีโครงการเป็นร้อยละ 31.8 ในภายหลัง ส่วนรายจ่ายด้านการชำระคืนเงินกู้มีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้น โดยเป็นการชำระคืนเงินกู้นอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงด้วยการเปลี่ยนแหล่งเงินกู้ (refinance) เพื่อลดภาระหนี้ (ดอกเบี้ย) ในอนาคต

๒๒

กองทุนฯ เป็นจุดเริ่มต้น
ที่ชุมชนจะได้ร่วมกันพัฒนา
เครือข่ายคุ้มครองทางสังคม
เพื่อช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน
เมื่อเกิดปัญหาภัยพิบัติต่างๆ

๒๓

กองทุนฯ สร้างความเข้มแข็งของชุมชน

กระบวนการดำเนินงานของโครงการฯ โดยการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านให้กับชุมชนโดยไม่ผ่านหน่วยงานราชการ และให้ชุมชนบริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการกองทุนถือเป็นการกระจายอำนาจ และกระจายโอกาสให้กับชุมชน เป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง ในด้านการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มด้วยภูมิปัญญาของตนเอง และจากการดำเนินบทบาทของคณะกรรมการกองทุนที่ใช้การประชุมเป็นเวทีในการหาข้อยุติต่างๆ ร่วมกันนั้น มีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้าใจในกระบวนการขั้นตอนของการบริหารเงินกองทุน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่สามารถนำไปสู่ข้อสรุปร่วมกันของชุมชนส่งผลดีต่อความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว

นอกจากนั้นจากการสอบถามในภาคสนามพบว่า คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนมีความเห็นสอดคล้องกันว่าบรรยากาศในหมู่บ้านโดยรวมมีสภาพดีขึ้นกว่าเดิม มีความเข้มแข็ง

มากขึ้น ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น โดยเฉพาะในด้านความเป็นอยู่ รายได้ของชาวบ้าน คนจน คนด้อยโอกาส มีโอกาสกู้เงินจากกองทุน การรวมตัวการทำงานของสมาชิกในชุมชน และความสามัคคีของชุมชนดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งบรรยากาศดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพัฒนาการของชุมชนมีทิศทางเข้มแข็งขึ้นและสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเอง สมาชิกชุมชนมีความเป็นอยู่ที่มั่นคง ผู้ด้อยโอกาสได้รับการเกื้อกูล

ดอกผลของกองทุนฯ : จุดเริ่มต้นของเครือข่ายคุ้มครองทางสังคม

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ดำเนินการจัดสรรดอกผลจำนวนหนึ่งของกองทุนฯ เพื่อเป็นสวัสดิการให้แก่ชุมชนในหลายเรื่อง เช่น สาธารณประโยชน์ ทุนสงเคราะห์คนชรา คนยากจน คนพิการ ผู้มีรายได้น้อย ค่าตอบแทนคณะกรรมการ ทุนการศึกษา เงินปันผลและเฉลี่ยคืนทุนสมทบกองทุนหมู่บ้าน สวัสดิการค่ารักษาพยาบาล สวัสดิการฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหมู่บ้านและชุมชนหลายแห่งที่สามารถยกหนี้สินให้แก่ลูกหนี้ที่ประสบภัยธรรมชาติ ผลผลิตเสียหาย หรือในกรณีที่ผู้กู้ยืมเสียชีวิต ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ครอบครัวต้องรับภาระมากเกินไป นอกจากนี้ในเขตที่คณะกรรมการค่อนข้างเข้มแข็งได้มีการพัฒนาที่จะใช้กองทุนเป็นเครื่องมือในการสกัดกั้นการแพร่ขยายของยาเสพติด และจงใจให้ทุนกู้ยืมแก่ผู้ละเลิกยาเสพติดและต้องการจะเริ่มต้นชีวิตใหม่ จึงกล่าวได้ว่ากองทุนฯ เป็นจุดเริ่มต้นที่ชุมชนจะได้ร่วมกันพัฒนาเครือข่ายคุ้มครองทาง

สังคมเพื่อช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกันเมื่อเกิดปัญหาภัยพิบัติต่างๆ รวมทั้งช่วยเหลือคนยากจนในชุมชนด้วย

การสร้างกิจกรรมใหม่ๆ การหมุนหนี้ คนยากจน : ปัญหาที่ควรคำนึง

● การกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจใหม่ๆ ในชุมชนยังไม่เห็นผลชัดเจน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีข้อบังคับทั่วไปในเรื่องวงเงินกู้/ระยะเวลาชำระไว้ว่าการปล่อยกู้ในกรณีปกติสำหรับสมาชิกทั่วไปไม่เกิน 20,000 บาท และเงื่อนไขการชำระคืน 1 ปีนั้น มีความเหมาะสมสำหรับการกู้ยืมไปเพียงเพื่อซื้อปัจจัยการผลิตต่างๆ ในราคาเงินสดแทนเงินผ่อนและช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายด้านดอกเบี้ย อย่างไรก็ตามในพื้นที่ที่ชุมชนมีศักยภาพ และประชาชนมีความสามารถในการใช้สินเชื่อเพื่อการลงทุน ระเบียบดังกล่าวกลับเป็นข้อจำกัด ต่อการลงทุนในกิจการประเภทใหม่ๆ ผู้กู้ส่วนใหญ่จึงยังคงลงทุนในกิจการหลักหรือกิจการเสริมที่เป็นธุรกิจเดิมของครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตร เช่น ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ทอผ้า เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้มีกระบวนการผลิตไม่ซับซ้อนและไม่มีการจ้างงานในชุมชน และก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มค่อนข้างต่ำ ดังนั้นเงินกู้จากกองทุนฯ ยังไม่สามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนให้เกิดกิจกรรมใหม่ๆ ที่มีมูลค่าเพิ่มสูง

● การหมุนหนี้จากแหล่งอื่นจะเป็นปัญหาของกองทุนฯในระยะยาว ถึงแม้การประเมินการชำระคืนเงินกู้ของผู้กู้โดยกรมการพัฒนาชุมชนพบว่า คณะกรรมการกองทุนสามารถติดตาม

หนี้สินคืนครบกำหนดชำระและมีสมาชิกที่สามารถนำเงินมาชำระคืนทุกครึ่งเมื่อครบกำหนดมีถึงร้อยละ 89.0 และชำระคืนเมื่อครบกำหนดได้บางครั้งร้อยละ 10.0 ส่วนที่ไม่สามารถชำระคืนมีเพียงร้อยละ 1.0 ทั้งนี้แหล่งเงินที่นำมาใช้คืนมาจากรายได้จากกิจการที่กู้ไปลงทุน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 63 ของเงินชำระหนี้ทั้งหมด รองลงไปเป็นเงินสะสมของครอบครัว ร้อยละ 19.1 เงินจากรายได้อื่นของครอบครัว ร้อยละ 10.1 และกู้เงินจากแหล่งอื่นมาใช้คืน มีสัดส่วนร้อยละ 7.0 ของทั้งหมด การชำระคืนเงินกู้ที่มีอัตราสูงและแทบจะไม่มีหนี้สูญเลยนั้น นอกจากจะเป็นความสามารถของคณะกรรมการกองทุนแล้ว ยังเกิดจากชาวบ้านต้องรักษาระดับความน่าเชื่อถือของตนเองเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนบ้านอย่างมีศักดิ์ศรีและเป็นสุข เพราะความรับผิดชอบต่อเงินที่กู้จากกองทุนหมู่บ้านเป็นเรื่องที่รับรู้กันทั้งหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามในระยะยาวสมาชิกบางส่วนที่ใช้เงินกู้ลงทุนในกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ไม่คุ้มทุนหรือไม่แน่นอนอาจมีปัญหาในการชำระหนี้คืน และผู้ที่กู้เงินจากแหล่งอื่นมาชำระคืนในลักษณะการหมุนเวียนโดยเฉพาะการกู้จากนอกระบบซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงนอกจากจะไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายรัฐบาลที่ต้องการให้สมาชิกกองทุนลดการพึ่งพาแหล่งเงินทุนนอกระบบแล้ว เมื่อเวลาผ่านไปสักระยะหนึ่งจะพอกพูนจนไม่สามารถใช้คืนและจะเป็นภาระของกองทุนในที่สุด

คนจนเข้าถึงบริการการเงินทุนในสัดส่วนต่ำสุดกว่ากลุ่มระดับรายได้อื่นๆ ในเกือบทุกภูมิภาค จุดมุ่งหมายสำคัญ

ประการหนึ่งของรัฐบาล คือ การมุ่งกระจายโอกาสให้คนจนได้เข้าหาแหล่งเงินทุนเพื่อให้สามารถใช้ศักยภาพในการพัฒนาอาชีพสร้างงาน สร้างรายได้ของครอบครัว แต่ผลการดำเนินงานภายใต้โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในระยะที่ผ่านมาปรากฏว่ามีคนจนเข้าถึงบริการกองทุนหมู่บ้านในสัดส่วนต่ำ นอกจากนั้นชุมชนยังไม่มีกำหนดเงื่อนไขหรือแนวทางที่จะช่วยเหลือกลุ่มคนยากจนของชุมชน และโดยเงื่อนไขของโครงการที่ต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อค้ำประกันกันเอง หรือมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ล้วนแต่เป็นเงื่อนไขที่จำกัดโอกาสของคนจนในชุมชน ผลการประเมินภาคสนามพบข้อเท็จจริงว่า คนจนยังมีโอกาสที่ไม่เท่าเทียมกับสมาชิกอื่นๆ และวงเงินที่ได้รับอนุมัติค่อนข้างต่ำประมาณ 2,000-3,000 บาทต่อราย

บทสรุป

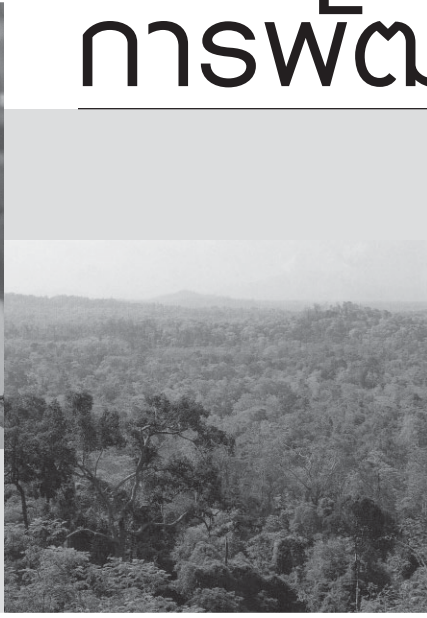
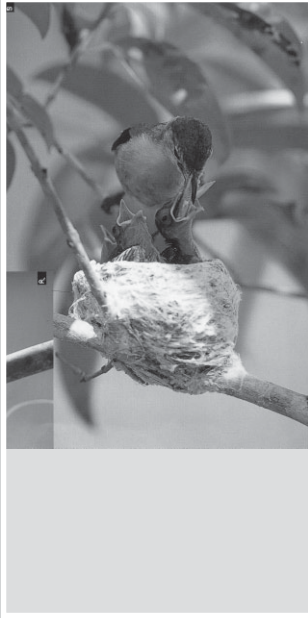
รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้ชุมชนละ 1 ล้านบาท จัดตั้งเป็นกองทุนหมุนเวียนที่ประชาชนในชุมชนจะบริหารจัดการกันเอง เพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนต่างๆ การดำเนินงานโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในระยะ 2 ปีที่ผ่านมาบรรลุวัตถุประสงค์หลักของโครงการทั้งในส่วนการช่วยเหลือสมาชิก ให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ และทำให้สมาชิกมีรายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันแนวทางการดำเนินการที่มุ่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนและชุมชนมีส่วนเสริมสร้างความเข้ม

แข็งของชุมชน ทั้งในด้านการแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน สร้างให้เกิดความไว้วางใจและความสามัคคี มีระบบช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสต่างๆ ของผู้คนในชุมชน และในระยะยาวจะสนับสนุนให้กระบวนการเรียนรู้เหล่านี้ขยายออกไปในชุมชนมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นเครื่องมือ ที่มีประสิทธิภาพในอันที่จะก่อให้เกิดการสร้างโอกาสในทางด้านเศรษฐกิจและสร้างการเรียนรู้ของหมู่บ้านและชุมชนอย่างกว้างขวางต่อไป จึงควรได้ปรับปรุงการบริหารจัดการกองทุนให้ยืดหยุ่น ตามความเหมาะสมกับศักยภาพของคณะกรรมการ และประชาชนในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน พัฒนาศักยภาพกรรมการบริหารกองทุนให้มีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น ทั้งในด้านการวิเคราะห์สินเชื่อ การบริหารการเงิน และการจัดทำบัญชีที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ สร้างขวัญกำลังใจและพยายามให้ชุมชนมองเห็นประโยชน์จากกองทุนหมู่บ้านฯ ต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการ ตลอดจนพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้เป็นสถาบันการเงินของชุมชนในอนาคต

การพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาประเทศในอดีต ได้ให้ความสำคัญกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ ที่เน้นการขยายตัวทางการผลิตอย่างรวดเร็ว โดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติอันได้แก่ดิน น้ำ ป่า ชายฝั่ง และความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งแร่ธาตุต่างๆ เป็นปัจจัยหลักอย่างต่อเนื่องจนเกิดปัญหาความเสื่อมโทรมและร่อยหรอของทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหามลพิษต่างๆ สะสมรุนแรงขึ้น นำสู่ความขัดแย้งทางสังคมที่เกิดจากการแย่งชิงทรัพยากร และเชื่อมโยงไปถึงความไม่เท่าเทียมกันในการครอบครองทรัพยากรระหว่างคนในสังคม นอกจากนี้ พฤติกรรมการผลิตและบริโภคที่ไม่เหมาะสมของคนในสังคม ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตขาดความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่า ทั้งธรรมชาติ ศิลปกรรม และวัฒนธรรม ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนทั้งในปัจจุบันและรุ่นต่อไปในอนาคต นำสู่ข้อสรุปที่ว่า เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

สถานการณ์การพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนของสังคมไทยข้างต้น มีลักษณะเช่นเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ และเป็นจุดก่อตัวของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน(Sustainable Development)ขึ้นในกระแสสังคมโลกเมื่อ 30 ปี ที่ผ่านมา โดยองค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมในเรื่องการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมมาโดยลำดับ เพื่อกระตุ้นให้ประเทศต่างๆ ร่วมกันพัฒนาสังคมโลกให้เกิดความยั่งยืนที่สำคัญคือ ในปี 2515 ได้มีการประชุมสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ (Human Environment) ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ในปี 2526 ได้มีการจัดตั้งสมัชชาโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา(World Commission on Environment and Development : WCED) โดยในปี 2530 ได้เผยแพร่เอกสารชื่อ *Our Common Future* เรียกร้องให้ชาวโลกคำนึงถึงความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและข้อจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ ในปี 2535 ได้มีการประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UN Conference on Environment and Development :

UNCED) หรือ Earth Summit ที่กรุงริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล โดยได้มีการลงนามรับรองแผนปฏิบัติการ 21(Agenda 21) ซึ่งถือเป็นแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก และในปี 2545 ได้มีการประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (World Summit on Sustainable Development : WSSD) ที่นครโจฮันเนสเบิร์ก ประเทศสาธารณรัฐอาฟริกาใต้ เพื่อสานต่อแผนปฏิบัติการ 21 ให้เกิดผลอย่างจริงจัง โดยกำหนดให้ประเทศสมาชิก ต้องบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millenium Development Goals : MDGs) ร่วมกัน ภายในปี 2558

คำว่า **การพัฒนาที่ยั่งยืน** ได้ถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวาง แต่เมื่อต้องการนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติก็เกิดความไม่ชัดเจนขึ้นว่าหมายถึงอะไร

นิยามการพัฒนาที่ยั่งยืน ปรากฏแตกต่างไปตามการแปลความของประเทศต่างๆ ในระดับสากลที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุดคือนิยามของ WCED ที่ว่า **“การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่สนองตอบต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความสามารถของเขาในการที่จะสนองตอบความต้องการของตนเอง”** (Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs)

สำหรับสังคมไทย ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้ และในปี 2545 คณะเตรียมการเพื่อการประชุม WSSD ได้

จัดระดมความคิดเห็นจากภาคีต่างๆ ได้นิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย เป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุกๆ ด้านอย่างสมดุล บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม”

สรุปได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นกระบวนการพัฒนาทางด้านนิเวศ สังคม และเศรษฐกิจ ที่ต้องวัฒนธรรมในลักษณะบูรณาการและด้วยความสมดุล เพื่อให้เกิดผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์ทั้งรุ่นปัจจุบันและอนาคต

สถานการณ์ความไม่ยั่งยืนของสังคมไทย

ในระหว่างที่ผ่านมา การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ได้อาศัยทรัพยากรธรรมชาติเป็นฐานการผลิตอย่างมากมาย ขณะเดียวกันก็ปลดปล่อยของเสียหรือมลพิษต่างๆ สู่สิ่งแวดล้อม นำสู่ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมกันนี้ ผลของเศรษฐกิจยังเกิดขึ้นเฉพาะกลุ่มบุคคล ขาดความเป็นธรรมในสังคม คนในสังคมมีลักษณะบริโภคนิยม **สังคมเสื่อมโทรมลง** ทั้งคุณภาพชีวิต วัฒนธรรมที่ดีงาม และความขัดแย้งจากการแย่งชิงแข่งขันทางวัตถุ นำสู่การขาดความตระหนักในคุณค่าของธรรมชาติ ใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย

ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมและร่อยหรอลง ที่เด่นชัดคือ ป่าไม้ลดลงจาก 170 ล้านไร่ ในปี 2504 เหลือเพียง 80 ล้านไร่ในปี 2541 ดินถูกกัดเซาะชะล้างพังทลายถึง 1 ใน 3 ของพื้นที่ประเทศ แม่น้ำลำคลอง หนองบึง และอ่างเก็บน้ำต่างๆ ตื้นเขิน เกือบก้นน้ำและใช้ประโยชน์ได้น้อยลง ในฤดูฝนจึงเกิดการไหลบ่าของน้ำ ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา เกิดอุทกภัยที่ทำความเสียหายเกินกว่า 10,000 ล้านบาท มากถึง 3 ครั้ง นอกจากนี้ การมุ่งเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรโดยใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืชทำให้ดินเสื่อมโทรมขาดอินทรีย์วัตถุเกือบ 100 ล้านไร่ มีการปนเปื้อนของสารพิษทั้งในผลผลิต ในดินและในแหล่งน้ำ ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม

การขาดแคลนน้ำมีมากขึ้น จาก 5,700 ล้าน ลบ.ม ในปี 2536 เพิ่มขึ้นในอัตรา 42 ล้าน ลบ.ม. ต่อปี ในปี 2545 พบว่า พื้นที่ประเทศกว่า 7 ล้านไร่ หรือร้อยละ 2.2 ประสบภาวะแห้งแล้ง ในบางพื้นที่มีการนำน้ำบาดาลมาใช้เกินกว่าขีดความสามารถเติมน้ำคืนของธรรมชาติ โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

มลพิษทางน้ำ อากาศ และของทิ้งเสีย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ไม่สามารถป้องกันและบำบัดได้ทั่วถึง ในปี 2544 พบว่า ร้อยละ 35.7 ของแหล่งน้ำโดยรวมของทั้งประเทศมีคุณภาพต่ำ ต้องปรับปรุงก่อนนำมาใช้ ร้อยละ 72 ของสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศในเขตเมืองใหญ่ มีปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน ที่สามารถเข้าสู่ระบบทางเดินหายใจได้ในได้ สูงเกินกว่าค่ามาตรฐาน ในปี 2545 ปริมาณขยะจากชุมชนมีจำนวน 1.4 ล้านตัน กำจัดได้เพียงร้อยละ 14 เท่านั้น

๘๘

การเติบโตทางเศรษฐกิจ

ของประเทศ ได้อาศัย

ทรัพยากรธรรมชาติ

เป็นฐานการผลิตอย่างมากมาย

ขณะเดียวกันก็ปลดปล่อยของเสีย

หรือมลพิษต่างๆ สู่สิ่งแวดล้อม

๘๙

ยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่ความยั่งยืนของแผนพัฒนาฉบับที่ 9

ประเทศไทยได้รับเอาแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในกระแสโลก มาปรับใช้เป็นเวลากว่า 20 ปีมาแล้ว โดยในช่วงแผนฯ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ได้มีการออกกฎหมายและกำหนดยุทธศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะขึ้น ในแผนฯ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้เน้น**การพัฒนาคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา** ใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้น เปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นองค์รวม ส่วนในแผนฯ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศในปัจจุบันได้ัญเชิญ **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นำทางในการบริหารประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง นำสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนในแผนฯ 9 ได้ให้ความสำคัญกับความสมดุลระหว่างมิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มิติเศรษฐกิจ และมิติสังคม ด้วยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ดังนี้

1. **เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** โดยปรับกลไกจัดการสู่เชิงบูรณาการที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย สร้างจิตสำนึกให้คนไทยตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม และจัดทำฐานข้อมูลระดับพื้นที่ เพื่อการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ

2. **อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้มีความอุดมสมบูรณ์** โดยคุ้มครองและกำหนดพื้นที่อนุรักษ์เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และให้มีการใช้ประโยชน์ที่สอดคล้องกับสมรรถนะ พื้นฟูชายฝั่งและทะเลไทยให้คืนความอุดมสมบูรณ์ อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ จัดหาและใช้ทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม พื้นฟูทรัพยากรดินเพื่อเพิ่มผลผลิตการเกษตร และส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด

3. **อนุรักษ์ฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน ศิลปวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยว** โดยรักษาสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปกรรม โบราณคดี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ใช้ผังเมืองเป็นกลไกประสานการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองให้เกิดความน่าอยู่และยั่งยืน อนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย

4. **รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยให้ความสำคัญกับการลดมลพิษ** โดยพัฒนาระบบกำจัดของเสียอันตรายที่ชุมชนยอมรับ ลดปริมาณขยะและของเสียและนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ พื้นฟูโครงการบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชนที่แล้วเสร็จ กำกับควบคุมและจำกัดเขตอุตสาหกรรมที่ก่อมลพิษสูงให้อยู่ในพื้นที่ที่กำหนด พัฒนาเทคโนโลยีเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษ ควบคู่กับการส่งเสริมกระบวนการผลิตที่สะอาด และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการมลพิษให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

ความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

ใน 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้มีการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนายั่งยืน ที่สำคัญประกอบด้วย

1. **การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ได้มีการ จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน** มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นเลขานุการ ทำหน้าที่กำหนดแนวนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนายั่งยืนของประเทศ **จัดตั้งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** เพื่อบริหารจัดการอย่างมีเอกภาพ **จัดทำแผนแม่บทและแผนบูรณาการ** ในหลายเรื่อง เช่น แผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำ ปิง ปาย ลี้ก ชายฝั่งทะเลตะวันออก บางปะกง-ประจันบุรี แผนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

ในการสร้างจิตสำนึกได้มีการเสริมสร้างให้ชุมชนตระหนักในคุณค่าควบคู่ไปกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนตนเอง เช่น อาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม พัฒนาอาชีพที่ไม่

ทำลายสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชน เช่น หัตถกรรมที่ใช้วัสดุในท้องถิ่น วนเกษตร สนับสนุนการนำของเสียกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคม เช่น การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การนำสารทำความเย็นกลับไปที่ใหม่ในเครื่องปรับอากาศรถยนต์

ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ได้มีการกระจายอำนาจและเพิ่มบทบาทท้องถิ่น โดยมีการปรับปรุงระบบการวางแผนพัฒนาจังหวัด ถ่ายโอนภารกิจด้านการพัฒนาแหล่งน้ำให้แก่อบต. สร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกัน เช่น ชมรมอนุรักษ์ชายฝั่ง กลุ่มอนุรักษ์ป่า กลุ่มเกษตรเพื่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมและจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในระบบโรงเรียน 5 แห่ง และกำลังขยายผลไปสู่โรงเรียนเครือข่ายอีก 23 แห่ง

สำหรับความร่วมมือกับนานาชาติ ได้เข้าร่วมในเวทีโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการประชุมสหประชาชาติในปี 2535 และ 2545 เพื่อผลักดันแผนปฏิบัติการ 21 ให้มีผลทางปฏิบัติ และกำลังอยู่ระหว่างการจัดทำรายงานการติดตามผลการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ(MDGs) ตามที่ประชุมสหประชาชาติมอบให้ทุกประเทศดำเนินการ

2. **การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้มีความอุดมสมบูรณ์** ได้มีการเพิ่มพื้นที่คุ้มครอง โดยการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติเพิ่มขึ้น 3 แห่ง กำหนดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเพิ่มขึ้น 13 เขต และประกาศให้พื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศ 5 แห่ง เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำโลก พัฒนาป่าชุมชนได้ปีละ 700 หมู่บ้าน พื้นที่ดินที่มีปัญหาและเสื่อมโทรมได้ปีละ 1 ล้านไร่ ใช้หญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดินได้ปีละ 8 แสนไร่ จัดเก็บค่าน้ำในเขตพื้นที่ชลประทานตามพระราชบัญญัติชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และส่งเสริมการปลูกพืชใช้น้ำน้อยแทนการปลูกข้าวในลุ่มน้ำเจ้าพระยา

นอกจากนี้ ในภาคการผลิต การค้า และบริการ ได้มีการส่งเสริม การเกษตรและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร ในการตัดวงจรศัตรูพืช จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเกษตรอินทรีย์ 16 ศูนย์ ดำเนิน โครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรแบบยั่งยืน 19 ภูมิภาค โครงการส่งเสริม อาชีพเกษตรผสมผสาน กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร สินค้าสหกรณ์ สินค้า ปศุสัตว์ สินค้าประมง ผลิตภัณฑ์แปรรูป สินค้าหัตถกรรมและผักผลไม้ และ ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ กำหนดแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวให้ประเทศไทยเป็น ศูนย์กลางบริการสุขภาพและผลิตภัณฑ์สุขภาพ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิง เกษตรที่มีคุณภาพ จำนวน 169 แห่ง และเชิงสุขภาพที่มีคุณภาพ จำนวน 51 แห่ง

3. การอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมชุมชน ศิลปวัฒนธรรม และ แหล่งท่องเที่ยว ได้ดำเนินโครงการต่างๆ เช่น โครงการส่งเสริมการจัดการ พลังงานและสิ่งแวดล้อมในระดับเทศบาลตามมาตรฐานสากล ISO 14001 โครงการเมืองน่าอยู่ โครงการสนับสนุนบทบาทสถาบันชุมชน โครงการบ้าน มั่นคง โครงการโปรแกรมการวิจัยและพัฒนาชีวิตสาธารณะท้องถิ่นน่าอยู่

4. การลดมลพิษ ได้มีการบำรุงรักษาระบบบำบัดน้ำเสียเทศบาล 32 แห่ง และอยู่ระหว่างการก่อสร้างโครงการหนองแขม-ภาษีเจริญ-ราษฎร์บูรณะ ดำเนิน โครงการลดและเลิกการใช้สารทำลายโอโซนในโรงงานอุตสาหกรรม โครงการ พัฒนาบุคลากรผู้ควบคุมและปฏิบัติงานประจำเครื่องด้านสิ่งแวดล้อมของโรงงาน โครงการสร้างเครือข่ายคอมพิวเตอร์สื่อสารด้านการบริหารและการตรวจสอบ มลพิษระยะไกล โครงการจัดตั้งศูนย์บริหารจัดการวัสดุเหลือใช้อุตสาหกรรม และ โครงการส่งเสริมและพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับโรงงาน อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม

การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืน ในระยะ 2 ปีของแผนฯ 9 ภาครัฐยังเป็นผู้มีบทบาทหลักเพียงฝ่ายเดียว โดยงบประมาณเพื่อการพัฒนา ที่ยั่งยืนที่จัดสรรให้แก่กระทรวงที่เกี่ยวข้อง คือ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม เกษตรและสหกรณ์ มหาดไทย อุตสาหกรรม คมนาคม และ รัฐวิสาหกิจ ในปี 2545 รวมทั้งสิ้น 15,257 ล้านบาท และ ปี 2546 รวมทั้งสิ้น 14,722 ล้านบาท คิดเป็นประมาณร้อยละ 1.5 ของงบประมาณรายจ่ายประจำปีของประเทศ

นอกจากนี้ การดำเนินงานยังเน้นหนัก การควบคุมและการแก้ไขปัญหาเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยัง เกิดขึ้นไม่มากเท่าที่ควร จึงไม่มีพลังเพียงพอที่ จะผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการ ผลิตและการบริโภคสู่การใช้ทรัพยากร ธรรมชาติที่ประหยัด คุ่มค่า และสอดคล้อง กับศักยภาพ แม้ว่าปัจจุบัน องค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ตื่นตัว เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมากขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราช อาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 แต่ก็ยังขาดความ พร้อมหลายประการ ได้แก่ ความรู้ ความ ตระหนัก การรับรองสิทธิในการเข้าดูแลและ ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพของการพัฒนาที่ ยั่งยืน

1. จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการเฉพาะขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทาง ในการพัฒนาสู่ความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเชิงบูรณาการ อย่างเป็นองค์รวม แบบพื้นที่-ภารกิจ-การมี ส่วนร่วม (Area-Function-Participation : AFP) เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนามิติต่างๆ ให้เกิดขึ้น ควบคู่กันไปอย่างสมดุล ภายใต้สังคม วัฒนธรรมของพื้นที่หรือท้องถิ่นนั้น

2. หน่วยราชการทั้งส่วนกลางและ ท้องถิ่น ต้องมีการปรับตัวและเตรียมความ พร้อมในบทบาทใหม่ที่เปลี่ยนจากการ ควบคุมเป็นการเกื้อหนุน เพื่อให้ประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

3. ปรับปรุงกฎหมายให้สนับสนุนการ มีส่วนร่วมในการพัฒนาสู่ความยั่งยืน โดยเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กฎหมาย เกี่ยวกับการส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง และ กฎหมายส่งเสริมการปกครองของท้องถิ่น

4. พัฒนาระบบสารสนเทศการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทันสมัยและต่อเนื่อง เพื่อการตัดสินใจในระดับนโยบาย การวางยุทธศาสตร์ และการเตือนภัย ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

5. เสริมสร้างองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของภาคีการพัฒนาทุกฝ่ายและทุกระดับ ในการขับเคลื่อนการพัฒนาสู่ความยั่งยืนร่วมกัน

ประเด็นท้าทายและทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย

1. **สร้างวัฒนธรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย** โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนพฤติกรรมสู่การผลิตและบริโภคที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมติดตลามา รวมทั้งมีการนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และการจัดการเทคโนโลยีมาใช้กำหนดพฤติกรรมการผลิต เช่น การเก็บภาษีในอัตราสูงสำหรับสินค้าที่ก่อให้เกิดมลพิษ ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายค่าเสียหายที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและต่อประชาชน การสนับสนุนเทคโนโลยีที่ลดปริมาณการใช้วัตถุดิบและเทคโนโลยีที่สะอาด

2. **ปรับเปลี่ยนแนวคิดและบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของข้าราชการ** จากการควบคุมเป็นการเกื้อหนุนหรืออำนวยความสะดวกให้แก่ฝ่ายต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดพลังร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนามิติต่างๆ ของสังคมไปด้วยกันอย่างสมดุล ซึ่งนำสู่ความยั่งยืนของสังคมไทยในที่สุด

3. **พัฒนาและปรับปรุงกฎหมายให้เป็นเครื่องมือส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสู่ความยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพ** โดยเฉพาะกฎหมายที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในการกระจายอำนาจและบทบาทในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และประชาชน รวมทั้งกฎระเบียบกระบวนการในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIA) และระบบการชดเชยในกรณีที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาโครงการ

4. **เพิ่มพื้นที่อนุรักษ์และคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ** เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศ รวมทั้งพัฒนาให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านนิเวศและหน่วยพันธุกรรม (Gene) ซึ่งปัจจุบันองค์ความรู้เหล่านี้ได้รับการผลักดันในเวทีโลกให้มีการรับรองภายใต้กรอบทรัพย์สินทางปัญญา

5. **สร้างให้เกิดความสมดุลของการอนุรักษ์ฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม** โดยเฉพาะในด้านทรัพยากรน้ำที่มีปัญหาการขาดแคลนรุนแรงขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบโครงข่ายการเก็บกักและการส่งน้ำ จากแหล่งหรือช่วงเวลาที่มีปริมาณน้ำมาก ไปสู่แหล่งหรือช่วงเวลาที่มีขาดแคลนน้ำ เพื่อให้มีการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด เป็นธรรม และทั่วถึง รวมทั้งช่วยยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

๘๘

ความท้าทาย
ของการพัฒนาสู่ความยั่งยืน
อยู่ที่การบริหารการพัฒนา

๘๙

6. **กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนของบริบทไทยขึ้นและผลักดันให้มีการนำสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ** เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาอย่างบูรณาการของมิติต่างๆ ทั้งสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง และเพื่อการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ จะต้องรวมยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศเข้าไว้ด้วยเพื่อความยั่งยืนของสังคมไทยภายใต้กระแสโลก

กล่าวโดยสรุป ความท้าทายของการพัฒนาสู่ความยั่งยืน อยู่ที่การบริหารการพัฒนาอย่างไร จึงจะทำให้คนและสังคมไทย รวมทั้งภาคการผลิตทางเศรษฐกิจ มีความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีพฤติกรรมบริโภคและการผลิตที่ไม่ทำลายแต่สนับสนุนให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟู เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคงความสมบูรณ์ สามารถเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในสังคมภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้อย่างต่อเนื่อง อันนำสู่ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยซึ่งเป็นเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

◆◆◆◆

“

การนำทุนทางสังคม
มาใช้พัฒนาประเทศ เพื่อเสริมสร้าง
สมรรถนะของประเทศ
สร้างความอยู่ดีมีสุขให้คนไทย
โดยถ้วนหน้า และนำไปสู่การ
พัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

”

การพัฒนาทุนทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมไทยเป็นไปอย่างต่อเนื่อง จากสังคมเกษตรกรรมดั้งเดิมมาเป็นสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ โดยเน้นการใช้ทุนทางเศรษฐกิจเป็นหลัก แม้ว่าการพัฒนาจะประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่ก็นำไปสู่ปัญหาในเชิงโครงสร้างหลายเรื่อง อาทิ ชีตความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ถดถอยลง เกิดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ ปัญหาสังคมต่างๆ ตลอดจนความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของการพัฒนา และคุณภาพชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมาก จึงจำเป็นต้องทบทวนทิศทางและแนวทางการพัฒนาประเทศเสียใหม่ ซึ่งทางเลือกที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การนำทุนทางสังคมมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศมากขึ้น เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของประเทศ สร้างความอยู่ดีมีสุขให้คนไทยโดยถ้วนหน้า และนำประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้ผลักดันเรื่องทุนทางสังคมให้เป็นวาระแห่งชาติ โดยได้กำหนดความหมายทุนทางสังคมในบริบทของสังคมไทยในเบื้องต้นว่าหมายถึง “ผลรวมของสิ่งดีงามต่างๆที่มีอยู่ในสังคมทั้งในส่วนที่ได้จากการสั่งสมและการต่อยอด” โดยจำแนกทุนทางสังคมออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนที่เป็นสถาบัน และทุนทางปัญญาและวัฒนธรรม โดยจะมีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา และผลักดันให้มีการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติต่อไป ทั้งนี้ ในการประเมินขั้นต้น พบว่า วัตถุประสงค์ในการพัฒนาทุนทางสังคมมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคมในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ดังนั้น การติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคมจึงถือเป็นส่วนหนึ่งของการประมวลสถานการณ์เบื้องต้นของการพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคมที่มีอยู่

สถานการณ์ปัจจุบัน

เนื่องจากการดำเนินงานในช่วงปีแรกตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ส่วนใหญ่ยังอยู่ในขั้นเริ่มต้น ดังนั้น ผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมจึงยังไม่ปรากฏชัดเจนนัก แต่อาจกล่าวได้ว่าความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองสังคมได้นำไปสู่การพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคมในมิติต่าง ๆ ดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพคนเพื่อเสริมสร้างทุนมนุษย์ มีการดำเนินงานสำคัญๆ ได้แก่ การจัดทำแผนแม่บทนโยบายประชากรเพื่อเป็น

แนวทางในการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ การปฏิรูประบบสุขภาพที่ส่งผลให้คนไทยประมาณ 59.4 ล้านคน (ร้อยละ 95.7) มีหลักประกันด้านสุขภาพและมีการตื่นตัวต่อการออกกำลังกายมากขึ้น โดยมีการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค เช่น มีศูนย์สุขภาพชุมชน (Primary Care Unit) ที่สถานีอนามัย จำนวน 4,166 แห่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งชมรมส่งเสริมสุขภาพ 8,172 ชมรม และโรงเรียน 29,387 โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการส่งเสริมสุขภาพในชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนามาตรฐานคุณภาพบริการสาธารณสุขทุกระดับและพัฒนาแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือกอีกด้วย

ในด้านการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ได้มีการดำเนินงานที่สำคัญๆ ได้แก่ การปฏิรูปการผลิตและพัฒนาครู เช่น การจัดทำนโยบายการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูแนวใหม่ระดับปริญญาตรี 5 ปีโดยมีโครงสร้างเงินเดือนเฉพาะวิชาชีพครู โครงการครูแห่งชาติ ครูต้นแบบ และครูเครือข่าย การจัดการเรียนการสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลาง หลักสูตรที่มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี ใฝ่รู้ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ สามารถคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาและพึ่งตนเองได้ มุ่งการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งในชุมชนและสื่อที่หลากหลาย สามารถใช้ได้กับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ มีการวัดผลตามสภาพจริงโดยกระจายอำนาจให้สถานศึกษาจัดระบบการวัดและประเมินผลเอง มีการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และส่งเสริมนิสัยรักการอ่านอย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้และเสริมสร้างพื้นฐานความคิดตามหลักวิทยาศาสตร์ รวมทั้งเสริมสร้างความพร้อมสถาบันการศึกษาและฝึกอบรม เพื่อสนับสนุนบทบาทของประเทศในการเป็นศูนย์กลางการศึกษาของภูมิภาค โดยการพัฒนาความเป็นสากลของ

สถาบันอุดมศึกษาไทยและการเปิดสู่ภูมิภาค ซึ่งปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและเอกชนจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรนานาชาติจำนวน 69 แห่ง 387 หลักสูตร และมีโรงเรียนนานาชาติถึง 61 แห่ง

สำหรับการเตรียมความพร้อมด้านกำลังคนและการยกระดับทักษะฝีมือคนไทยนั้น มีการพัฒนาสมรรถนะทางอาชีพ (Competency Based) มีการผสมผสานองค์ความรู้สากลและภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างโอกาสในการมีงานทำโดยการยกระดับมาตรฐานทักษะฝีมือให้กับแรงงาน ด้วยการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน 119 สาขา รวม 40,751 คน ปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการผลิตกำลังคนให้เอื้อต่อการสร้างผู้ประกอบการรายใหม่ควบคู่กับการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของผู้ประกอบการรายเก่า โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับสถานประกอบการมีความก้าวหน้ามากขึ้น โดยสถาบันการศึกษาแต่ละแห่งในสังกัดกรมอาชีวศึกษาจัดการศึกษาแบบระบบทวิภาคีอย่างน้อย 1 โครงการ

นอกจากนั้น ยังมีความร่วมมือในการริเริ่มมาตรการพัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพ (Thai Vocational Qualification) เพื่อเป็นเครื่องมือในการประเมินสมรรถนะของการปฏิบัติงานได้จริงตามวิชาชีพ ที่นำไปสู่การพัฒนาระบบสหกิจศึกษาและหลักสูตรใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและนวัตกรรมที่เหมาะสมกับสังคมไทย ขณะเดียวกัน ยังนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งแก่ภาคการผลิตด้วยการพัฒนานุเคราะห์ให้มีทักษะหลากหลาย และมีระบบการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ระบบดังกล่าวนี้จะเพิ่มผลิตภาพของแรงงานระดับกลางและระดับสูง ปัจจุบันได้มีการนำร่องพัฒนาคุณวุฒิวิชาชีพใน 5 สาขา คือ กลุ่มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์/ไฟฟ้า/ช่างยนต์ และพลาสติก ด้านค้าปลีก และ Automation and Industrial Maintenance โดยความช่วยเหลือจากประเทศออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร และฝรั่งเศส

ในเรื่องการผลิตกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ถึงแม้ว่าจะขยายตัวมากขึ้นและมีโครงการสร้างองค์ความรู้และสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่เพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้และการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่อุตสาหกรรมเป้าหมายอยู่หลายโครงการก็ตาม แต่คุณภาพของบัณฑิตยังน่าเป็นห่วง โดยเฉพาะในเรื่องความคิดริเริ่มและการปฏิบัติงานได้จริง ขณะเดียวกัน ประเทศไทยยังขาดแคลนนักวิจัยทั้งปริมาณและคุณภาพอีกเป็นจำนวนมาก นักวิจัยและพัฒนาที่ทำงานเต็มเวลาต่อประชากร 10,000 คนของไทยมีเพียง 2 คน ขณะที่สิงคโปร์และเกาหลีมีถึง 66 และ 40 คน นอกจากนี้ โครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทยยังขาดระบบบริหารจัดการที่เป็นเครือข่ายในการสนับสนุนนวัตกรรมและคุณภาพมาตรฐานการผลิตอย่างเป็นเอกภาพอีกด้วย

ในส่วนของส่งเสริมให้คนมีงานทำและการเตรียมความพร้อมให้กลุ่มเป้าหมายเฉพาะมีการดำเนินงานสำคัญๆ เช่น จัดหลักสูตรการฝึกยกระดับฝีมือและให้ความรู้ทั่วไปด้านการบริหารจัดการ ส่งเสริมการจ้างงานในต่างประเทศ ส่งเสริมผู้รับงานไปทำที่บ้าน ฯลฯ จนสามารถกระจายโอกาสการมีงานทำได้ระดับที่น่าพอใจ แต่ยังคงมีปัญหาด้านคุณภาพของกำลังแรงงานมีการจ้างงานต่ำระดับทั้งด้านการศึกษาและด้านจำนวนชั่วโมงในการทำงาน

ซึ่งมีผลต่อรายได้และอาจกระทบต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานอย่างต่อเนื่อง

2. การพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมและระบบโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม

ในช่วงที่ผ่านมา การประกันสังคมขยายครอบคลุมกลุ่มแรงงานมากขึ้น โดยผู้ประกันตนเพิ่มขึ้นเป็น 6.88 ล้านคน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 15.44) และสถานประกอบการในข่ายเพิ่มเป็น 290,494 แห่ง (เพิ่มขึ้น ร้อยละ 163.73) ซึ่งเกิดจากการขยายความคุ้มครองให้ครอบคลุมสถานประกอบการที่มีลูกจ้าง 1 คนขึ้นไป ขณะที่การดำเนินงานเรื่องแรงงานสัมพันธ์ในภาพรวมบรรลุตามวัตถุประสงค์ มีการใช้ระบบทวิภาคีในการยุติข้อเรียกร้อง สามารถยุติข้อพิพาทในสถานประกอบการได้ถึงร้อยละ 55.1 และไกล่เกลี่ย/ระงับข้อพิพาทของพนักงานได้ ร้อยละ 87.5 ของสถานประกอบการที่เกิดข้อพิพาทแรงงาน นอกจากนี้ ในเรื่องความปลอดภัยในการทำงานมีผลการดำเนินงานโดยรวมดีขึ้น ลูกจ้าง 1,000 คน ได้รับอันตรายจากการทำงานประมาณ 21.5 คน (ปี 2544 จำนวน 25.1 คน) และลูกจ้างที่ประสบอันตรายถึงขั้นทุพพลภาพและสูญเสียอวัยวะบางส่วน มีอัตราลดลงร้อยละ 65 และ 47.8 ตามลำดับ ในขณะที่ลูกจ้างประสบอันตรายจนถึงขั้นเสียชีวิตเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 5.7 และมีสถานประกอบการปฏิบัติตามกฎหมายความปลอดภัยร้อยละ 80.9 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 78.0

3. การป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

สามารถลดการแพร่ระบาดของยาเสพติดได้เป็นจำนวนมาก และก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดมากขึ้น โดยวิธีการต่างๆ เช่น การใช้นโยบายที่เด็ดขาดในการปราบปราม กวดขันให้ผู้ผลิต-ผู้ค้าเข้ามารายงานตัวและจับกุมผู้ผลิต-ผู้ค้ารายสำคัญ การให้ความรู้ด้วยการรณรงค์ประชา

สัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย การจัดกิจกรรมลานกีฬาต้านยาเสพติด การควบคุมพื้นที่แหล่งอบายมุข แหล่งเริงรมย์ และสถานบริการต่างๆ การทำลายแหล่งผลิตยาเสพติด การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพในทุกรูปแบบ การจัดตั้งศูนย์อำนวยความสะดวกด้านการข่าว และบูรณาการแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด รวมทั้งประชุมผู้นำระดับสูงทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อผลักดันให้เกิดความร่วมมือในด้านต่างๆ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศ ภูมิภาค และระดับประชาคมโลก

นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินงานสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแก่ประชาชน โดยการจัดระเบียบสังคมใหม่ โดยแก้ไข พ.ร.บ.สถานบริการ บันเทิง ห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี เข้าสถานบันเทิง พร้อมทั้งจัดโซนนิ่ง (Zoning) สถานบริการใหม่ทั้งหมด และพัฒนาสถานีตำรวจเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยลดปัญหาอาชญากรรมประเภทต่างๆ เช่น ลดอัตราส่วนคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญจาก 12.91 คดี ต่อประชากรแสนคน ในปี 2544 เหลือ 10.29 คดี ในปี 2545 คดีประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย และเพศ จาก 57.11 คดี ต่อประชากรแสนคน เหลือ 50.03 คดี และคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินจาก 106.43 คดีต่อประชากรแสนคน เหลือ 89.88 คดี

4. การส่งเสริมให้ภาคีต่างๆ มีบทบาทเป็นทุนทางสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น

ภายใต้กระแสการมีส่วนร่วมจากประชาชนอย่างเป็นเครือข่ายประกอบกับรัฐธรรมนูญและนโยบายของรัฐบาลหลายเรื่องมีส่วนช่วยสนับสนุนการเสริมสร้างครอบครัว ชุมชนให้เข้มแข็ง มีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอนมากขึ้น และมีการตระหนักถึงความสำคัญของการใช้มิติทุนทางสังคมและทุนทางศาสนา วัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนามากขึ้น โดยมีการดำเนินงานสำคัญๆ ได้แก่ การสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการด้านสังคมต่างๆ เช่น การจัดสวัสดิการสังคมในชุมชน เช่น โครงการกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) การแก้ไขปัญหายาเสพติดและโรคเอดส์ เป็นต้น รวมทั้งพัฒนากลุ่มอาชีพต่างๆ

ขณะเดียวกัน มีการประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัวผ่านสื่อต่างๆ และการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เช่น การสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาคมภายใต้แผนงานชุมชน ฯลฯ นอกจากนี้ มีการส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนและอาสาสมัคร โดยสนับสนุนงบประมาณแก่องค์กรสวัสดิการสังคมภาคเอกชน 164 องค์กร จำนวน 59.61 ล้านบาท จัดตั้งศูนย์ประสานงานองค์กรภาคเอกชนระดับชาติและระดับจังหวัด รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน การอบรมอาสาสมัครอาสาสมัครกระทรวงทั่วประเทศ การดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากประจำหมู่บ้านเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตนเอง

ในส่วนของการพัฒนาสถาบันศาสนาได้มีการพัฒนาบุคลากรทางศาสนาและสนับสนุนการเผยแพร่ศาสนา รวมทั้งกำกับตรวจสอบพฤติกรรมบุคลากรทางศาสนา โดยพัฒนาและจัดทำหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม สนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก

๘๘

นโยบายทางการศึกษาขาดความต่อเนื่อง และขาดความเชื่อมโยงระหว่างความต้องการของตลาดแรงงานกับการลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ ส่งผลกระทบต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และการเข้าสู่สังคมการเรียนรู้

๘๙

ธรรม-บาลี และแผนกสามัญศึกษา 215,198 รูป ถวายเป็นพุทธบูชาแด่พระสงฆ์สามเณรและฆราวาสในวาระวันวิสาขบูชา รวมทั้งให้วัดจัดทำห้องสมุดลานวัด ลานใจ ลานกีฬา เพื่อเป็นฐานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และสถานท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมอีกด้วย

สรุปประเด็นปัญหา

1. การพัฒนาคุณภาพคนเพื่อการเสริมสร้างทุนมนุษย์ยังมีปัญหาสำคัญๆ ดังนี้

● **การปฏิรูประบบสุขภาพ :** การสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้ายังมีประเด็นปัญหาที่นำเป็นห่วง คือ การขาดข้อมูลที่ครบถ้วนและทันสมัยในเรื่องกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ไม่สามารถควบคุมค่าใช้จ่ายในการรักษาได้ มีการใช้สิทธิซ้ำซ้อนในบางกลุ่ม แต่ในกลุ่มคนจนและผู้ด้อยโอกาสอาจไม่ได้รับบริการหรือได้รับแต่ขาดคุณภาพหรือไม่ทันการ นอกจากนี้ ยังมีความไม่เท่าเทียมกันในบริการแต่ละระบบขาดการให้ความสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพ ไม่มีการเตรียมความพร้อมของสถานบริการและบุคลากรทางการแพทย์ ทำให้ภาระงานหนัก ขาดขวัญและกำลังใจ แพทย์มีแนวโน้มลาออกมากขึ้น ซึ่งกระทบถึงคุณภาพของบริการ ขณะเดียวกัน สถานพยาบาลอาจเผชิญปัญหาทางฐานะการเงินด้วย

● **การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต** แม้ว่าจะประสบความสำเร็จในเชิงปริมาณแต่มีประเด็นปัญหาที่นำเป็นห่วง คือ การปฏิรูปการศึกษาเป็นไปอย่างล่าช้า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปฏิรูปการผลิตและพัฒนาครูอาจารย์ การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการศึกษา และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งการผ่านกฎหมาย กฎ ระเบียบต่างๆ ซึ่งมีส่วนสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษา นอกจากนี้ ยังมีความขัดแย้งทางความคิดของผู้กำหนดนโยบายและผู้บริหารการศึกษา ทำให้นโยบายบางอย่างขาดความต่อเนื่อง เช่น การออกนอกระบบของมหาวิทยาลัย การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขณะเดียวกัน ยังมีปัญหาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และภาษาต่างประเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยและการเข้าสู่สังคมการเรียนรู้ โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษามีปัญหาขาดความเชื่อมโยงระหว่างความต้องการของตลาดแรงงานกับการลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ทำให้เกิดการขาดแคลนกำลังคนบางประเภท ในขณะที่บางประเภทมีมากเกินไปก่อให้เกิดปัญหาการว่างงาน

● **การส่งเสริมให้คนมีงานทำและการเตรียมความพร้อมให้กลุ่มเป้าหมาย** มีปัญหาในเรื่องประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงตำแหน่งงานว่างกับผู้ว่างงาน รวมทั้งการฝึกทักษะอาชีพเพิ่มเติมได้ทันและตรงกับความต้องการของผู้ว่าจ้าง ขณะที่การประสานระหว่างผู้ว่าจ้างกับกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้านยังไม่กว้างขวางและไม่เป็นเชิงรุกเท่าที่ควร

2. **การพัฒนากระบวนการคุ้มครองทางสังคมและโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม** พบว่า ระบบประกันสังคมยังขยายไม่ครอบคลุมแรงงานอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มแรงงานภาคเกษตร ลูกจ้างการค้าเร่แผงลอย แรงงานรับงานไปทำที่บ้าน ฯลฯ ทำให้ขาดหลักประกันและความมั่นคงในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิต ขณะเดียวกัน สถานพยาบาลในโครงการประกันสังคมบางแห่งต้องดูแลผู้ป่วยกันตนมากเกินไป ทำให้กระทบต่อคุณภาพของบริการ ขณะที่บางแห่งให้การรักษาที่ไม่ถูกต้อง/ต่ำกว่ามาตรฐาน ซึ่งมีผลกระทบต่อลูกจ้างที่ประกันตนและกองทุนประกันสังคม รวมทั้งปัญหาที่เกิดจากการขยายกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป ซึ่งลูกจ้างดังกล่าวฐานเงินเดือนต่ำ ส่งเบี้ยประกันต่ำ กระทบต่อฐานะกองทุนประกันสังคมและกองทุนเงินทดแทน

3. **การป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน** ยังขาดการดำเนินงานที่ครบวงจรและสมดุลทั้งการป้องกันปราบปรามและบำบัดฟื้นฟู ในภาพรวมยังมีลักษณะต่างฝ่ายต่างทำ ขาดการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายและบูรณาการในพื้นที่ ทำให้เกิดความซ้ำซ้อน ไม่ต่อเนื่องกัน และเกิดความลักลั่น เช่น คำจำกัดความของผู้เสพ-ผู้ติดยาเสพติด ทำให้ไม่สามารถแยกไปบำบัดตามรูปแบบที่เหมาะสมได้ ขณะที่บางพื้นที่มีผู้แสดงตนเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเกินขีดความสามารถของหน่วยงาน นอกจากนี้ ยังมีปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา มีผู้ค้า -ผู้เสพยาใหม่ ผู้มีอิทธิพลและเจ้าหน้าที่ของรัฐสนับสนุนการผลิตและจำหน่าย ขณะเดียวกัน มีปัญหาในการบริหารจัดการ เช่น การโยกย้ายผู้รับผิดชอบในพื้นที่ทำให้งานขาดความต่อเนื่อง

ระบบข้อมูลไม่ทันสมัย กระจัดกระจาย ขาดแคลนอุปกรณ์ที่จำเป็นและขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะทางในบางสาขา เช่น กฎหมายเศรษฐกิจ เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

4. การส่งเสริมให้ภาคีต่างๆ มีบทบาทเป็นทุนทางสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น เนื่องจากอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านของการปรับโครงสร้างราชการและปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของภาคีต่างๆ เช่น มีการตั้งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อดูแลงานที่เกี่ยวข้อง แต่การดำเนินงานยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นเท่านั้น ขณะที่สถาบันหลักที่สำคัญบางสถาบันมีแนวโน้มอ่อนแอลงและไม่ได้ทำบทบาทของตนได้อย่างเข้มแข็งเท่าที่ควร เช่น สถาบันการศึกษาและศาสนามีปัญหาขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพ มีทักษะในการเผยแพร่ความรู้ และหลักธรรมทางศาสนาให้สอดคล้องกับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย สถาบันสื่อมวลชนเน้นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตามกระแสบริโภคนิยม โดยที่เยาวชนและคนไทยจำนวนมากไม่รู้ไม่เท่าทัน เป็นต้น และถึงแม้ว่าในเรื่องการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาจะมีความสำคัญ แต่จำเป็นต้องใช้เวลาในการสร้างความเข้าใจให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องก่อน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเบื้องต้น

เพื่อให้การพัฒนาทุนทางสังคมในระยะต่อไปเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณภาพคนและสังคม ควรมีการดำเนินงานในเรื่องสำคัญๆ ดังนี้

1. เร่งปรับปรุงระบบประกันสุขภาพที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการประกันสุขภาพภายใต้นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค รวมทั้งมีการออกแบบการสร้างหลักประกันสุขภาพขึ้นใหม่ให้มีความรอบคอบรัดกุมและชัดเจน เพื่อให้สามารถดำเนินการบรรลุเป้าหมายการมีสุขภาพดีถ้วนหน้า

2. เร่งการผลิตและพัฒนาครู-อาจารย์ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง ควบคู่กับการเร่งพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตำราเรียนและสื่อต่างๆ

3. เร่งผลิตและพัฒนากำลังคน โดยใช้ความต้องการเป็นตัวตั้ง (demand driven) เพื่อให้มีส่วนสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการวางรากฐานการพัฒนาประเทศ โดยการประสานเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิต กำลังคนและความต้องการของประเทศอย่างใกล้ชิด รวมทั้งการพัฒนาและขยายระบบคุณวุฒิวิชาชีพ (TVQ)

4. พิจารณาทบทวนการดำเนินงานตามโครงการ/มาตรการสำคัญๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร เช่น การดำเนินงานของกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา การขยาย/จัดตั้งสถาบันอุดมศึกษารูปแบบต่างๆ กระบวนการจัดสรรงบประมาณลงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและการจัดระบบโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม ฯลฯ

5. ขยายงานด้านการประกันสังคมให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น รวมทั้งการเร่งดำเนินงานด้านการออมเพื่อชราภาพทั้งแบบบังคับและแบบสมัครใจ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิต และเตรียมพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ รวมทั้งเพื่อลดภาระจ่ายของภาครัฐในระยะยาว

6. เร่งพัฒนาจัดทำข้อมูลผู้ยากจนและคนด้อยโอกาสแต่ละประเภท แต่ละช่วงวัยอายุในทุกพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของหน่วยปฏิบัติในพื้นที่และชุมชน ควบคู่กับการจัดให้มีมาตรการพิเศษและปรับปรุงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายที่แท้จริงได้รับความช่วยเหลือเข้าถึงบริการต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ทันการณ์และเป็นธรรม

7. เน้นการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการเปิดโอกาสให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดและปัญหาความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้น

8. เร่งดำเนินการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรณรงค์ให้ทุกฝ่ายมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันพัฒนาทุนทางสังคม การจัดทำ social capital mapping ควบคู่กับการเผยแพร่และการสร้างเครือข่าย โดยเลือกดำเนินการในเรื่องสำคัญๆ และเริ่มดำเนินการในบางพื้นที่หรือชุมชนที่มีความพร้อม โดยใช้หลักพื้นที่ ภารกิจและการมีส่วนร่วม (AFP) เพื่อให้เกิดการทำงานอย่างเป็นบูรณาการ

การเพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขันของประเทศ

หลายประเทศทั่วโลกต่างยอมรับถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในโลกทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อประเทศในระดับที่แตกต่างกันไป ทำให้หลายประเทศต่างก็มุ่งมั่นที่จะหาวิธีที่จะพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าว เพื่อให้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นเป็นไปในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ จึงได้เกิดแนวคิดของการใช้ความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) มาเป็นแนวทางการพัฒนาของประเทศ โดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าให้เกิดมูลค่าเพิ่มควบคู่กับการดำรงไว้ในระยะยาวของการประดิษฐ์และคิดค้นสิ่งใหม่ๆ สำหรับการพัฒนาในเชิงรุก ภายใต้การให้ความสำคัญกับการพัฒนา “คน” ที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ เช่นเดียวกับประเทศไทยที่เล็งเห็นถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้กำหนดเป็น

ยุทธศาสตร์หลักในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2544-2549) คือ “ยุทธศาสตร์การเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ” และกำหนดให้เป็น “วาระแห่งชาติ” ในลำดับต่อมา

ขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้น

การจัดอันดับของสถาบันนานาชาติเพื่อพัฒนาด้านการจัดการ (International Institute for Management : IMD) พบว่า ขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้น แต่ยังคงอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับหลายประเทศทั่วโลกและประเทศในแถบเอเชีย สาเหตุมาจากปัจจัยหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพของคน ความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความ

สามารถด้านการจัดการ และโครงสร้างพื้นฐาน และเมื่อพิจารณาทางด้านการผลิตและบริการมีประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นหลายประการ ได้แก่ การพึ่งพาสถานที่และเทคโนโลยีจากต่างประเทศสูง การผลิตและการบริการยังคงเน้นการใช้ทรัพยากรและแรงงานเป็นหลัก ประสิทธิภาพและคุณภาพการผลิตต่ำ โดยเฉพาะภาคเกษตร ต้นทุนการผลิตสูงจากปัญหาแรงงานขาดทักษะ ขาดการพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ระบบโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่เพียงพอ การบริหารจัดการยังไม่สามารถที่จะสร้างให้เกิดความเชื่อมโยงและถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างอุตสาหกรรม ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ขาดความเข้มแข็งสืบเนื่องจากแนวคิดและความสามารถของผู้ประกอบการไทยที่ยังไม่ได้มุ่งมั่นเพื่อการแข่งขันมากนัก และที่สำคัญคือ ความสมดุลระหว่างการผลิต

และการอนุรักษ์ยังอยู่ในจุดที่ยังไม่เหมาะสม

กรอบนโยบายและ มาตรการสนับสนุน

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้กำหนดแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไว้ใน “ยุทธศาสตร์การเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ” โดยให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการผลิตและการค้าให้สอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและความคล่องตัวด้านการตลาด การคำนึงถึงคุณสมบัติของการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) รวมทั้งธุรกิจชุมชน การขยายศักยภาพการลงทุนร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาคภายใต้การปรับระบบการเจรจาการค้าและความร่วมมือให้มีเอกภาพ โดยอาศัยปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ ได้แก่ ทักษะและองค์ความรู้ของคน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การบริหารจัดการ และการยกระดับคุณภาพของโครงสร้างพื้นฐาน

นอกจากนี้ยังมีกรอบยุทธศาสตร์ตามวาระแห่งชาติ ซึ่งในเบื้องต้นได้กำหนดออกมาเป็นทิศทางและแนวทางการพัฒนาครอบคลุม 4 ด้านได้แก่ (1) **ด้านเศรษฐกิจมหภาค** ประกอบด้วย การกำหนดตำแหน่งของประเทศ นโยบายการเงินและการคลัง การค้าและการลงทุน และการต่างประเทศ (2) **ด้านการผลิตและบริการ** ที่ดำเนินการทั้งในเชิงรุก โดยการให้ความสำคัญกับสินค้าและบริการที่มีศักยภาพการแข่งขันในตลาดโลก ได้แก่ การเป็นครัวของโลก การเป็นฐานการ

ผลิตยานยนต์ การเป็นศูนย์กลางแฟชั่นในภูมิภาคของกรุงเทพฯ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญลำดับต้นๆ ในเอเชีย และการเป็นศูนย์กลางออกแบบกราฟฟิคโลก และในเชิงรับที่จะต้องเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการบริหารจัดการให้กับอุตสาหกรรมต่างๆ (3) **ด้านปัจจัยสนับสนุนพื้นฐาน** ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐาน และการบริหารจัดการและ (4) **ด้านการสร้างความเข้าใจและความพร้อม/จิตสำนึก** ให้กับทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ สถาบันการศึกษา และประชาชน

การดำเนินงานมีความก้าวหน้าในระดับหนึ่ง

ภายใต้การจัดสรรงบประมาณตามยุทธศาสตร์แผนงานการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและงบกลางเพื่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศในช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 โดยมีการจัดตั้งกลไกระดับชาติ ได้แก่ “คณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

(กพข.)” มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานเลขาธิการ สศช. เป็นกรรมการและเลขานุการ ทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการประสานงานระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ นอกจากนั้น หน่วยงานต่างๆ ได้มีการดำเนินงานทั้งในระดับมหภาค และจุลภาค ดังนี้

1.การบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นรากฐานสำหรับการเสริมสร้างสมรรถนะของภาคธุรกิจและเศรษฐกิจโดยรวม โดยมีการดำเนินมาตรการสำหรับสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อความมั่นใจและความคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจ ตลอดจนสนับสนุนให้สามารถลดต้นทุนการดำเนินงาน ได้แก่ การสนับสนุนสภาพคล่องทางการเงิน ควบคู่กับการพัฒนาแหล่งเงินทุน ผ่านกลไกทางภาษี กฎหมาย งบประมาณ สถาบันการเงิน การบริหารทรัพย์สินของรัฐ และการรักษาวินัยทางการคลัง

2.การพัฒนาความเข้มแข็งภาคการผลิตและบริการ อันเป็นหัวใจหลักของการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ที่ผ่านมา ได้มีการดำเนินงานหลัก ประกอบด้วย

● **การปรับโครงสร้างการผลิตที่มุ่งสู่การลงทุนที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูง** เช่น อุตสาหกรรมเกษตร ยานยนต์ แพชั่นเทคโนโลยีและการสื่อสาร และอุตสาหกรรมบริการ เป็นต้น ควบคู่กับการเพิ่มคุณภาพ มาตรฐานของสินค้าและบริการเพื่อมุ่งสนองตลาดที่มีการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่ผู้ประกอบการเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะ SMEs การพัฒนาระบบการควบคุมและตรวจสอบมาตรฐานสินค้าให้

สามารถดำเนินการได้อย่างครอบคลุม และทั่วถึง การเพิ่มประสิทธิภาพระบบ ตลาดภายในประเทศ รวมทั้ง การเปิด ตลาดการค้าต่างประเทศไปสู่ตลาด ใหม่และตลาดที่เป็นประตูการค้า (Gateway) สู่อื่นๆ และเพื่อให้มี กรอบของการปรับโครงสร้างการผลิต อุตสาหกรรมที่ชัดเจน ได้มีการจัดทำ แผนและยุทธศาสตร์เพื่อเพิ่มความ สามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม และรายสาขาขึ้นทั้งในระดับประเทศ และระดับภูมิภาค

● **การพัฒนาและเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของ SMEs** มีการจัดทำแผนแม่บท SMEs เพื่อเป็นกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาและเชื่อมโยงการผลิต กับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ซึ่งได้เริ่มใน อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน อุตสาหกรรมแม่พิมพ์ และอุตสาหกรรม ไฟฟ้าและชิ้นส่วน

● **การพัฒนาธุรกิจบริการที่มี ศักยภาพเพื่อสร้างแหล่งรายได้ใหม่** ที่สอดคล้องกับศักยภาพเชิงวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ของ ประเทศ เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ธุรกิจร้านอาหารไทย ธุรกิจด้านสุขภาพและนันทนาการ ธุรกิจซอฟต์แวร์ และธุรกิจบันเทิง เป็นต้น โดย พัฒนาทั้งด้านอุปทาน (Supply) คือการ เพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพการให้ บริการที่มีมาตรฐาน และสร้างให้เกิด อุปสงค์ (Demand) ที่เน้นแรงจูงใจในรูปแบบต่างๆ ตลอดจนการขยายช่อง ทางการตลาดในธุรกิจบริการดังกล่าว เพิ่มขึ้น

3. การพัฒนาปัจจัยสนับสนุน สำหรับเป็นพื้นฐานต่อการพัฒนาภาค

การผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ ได้แก่ ทักษะและองค์ความรู้ของคน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เพียงพอ และเหมาะสม การบริหารจัดการอย่าง ธรรมภิบาล และการยกระดับคุณภาพ ของโครงสร้างพื้นฐาน โดยสาระสำคัญ ประกอบด้วย

● **การเสริมสร้างความร่วมมือในเวทีระหว่างประเทศด้าน เศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน** ซึ่ง ได้มีการผลักดันความร่วมมือให้เกิดขึ้น ทั้งในระดับทวิภาคี อนุภูมิภาค และ ภูมิภาค ที่สำคัญคือ การริเริ่มกรอบ ความร่วมมือเอเชีย (Asia Cooperation Dialogue-ACD) การจัดทำเขตการค้าเสรี กับประเทศคู่ค้าสำคัญ (Free Trade Area-FTA) ได้แก่ จีน สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย อินเดีย และญี่ปุ่น การส่งเสริมความ ร่วมมือหุ้นส่วนเศรษฐกิจที่ใกล้ชิด (Closer Economic Partnership-CEP) การพัฒนา เมืองชายแดนให้สนับสนุนความร่วมมือ กับประเทศเพื่อนบ้านในรูปแบบพื้นที่ เศรษฐกิจ (Economic Corridor) ซึ่งได้มีการ จัดทำแผนความร่วมมือทาง เศรษฐกิจไทย-กัมพูชาเรียบร้อยแล้ว ตลอดจนจัดทำแผนการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวในภูมิภาคร่วมกับประเทศ เพื่อนบ้าน

● **การเพิ่มประสิทธิภาพและ ยกระดับคุณภาพโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนการเพิ่มสมรรถนะ การผลิตและบริการ** ซึ่งมีทั้งการเพิ่ม ปริมาณการให้บริการโครงสร้างพื้นฐาน ด้านพลังงาน ขนส่ง สื่อสาร และ สาธารณูปการ ครอบคลุมและกระจาย อย่างทั่วถึงขึ้น มีการปรับปรุงแบบการ บริหารจัดการวิสาหกิจที่ให้บริการ โครงสร้างพื้นฐาน ทั้งที่เป็นการจัดตั้ง องค์การใหม่ได้แก่ บริษัทวิสาหกิจแห่ง ชาติ และการดำเนินการต่อเนื่องใน

“

ได้มีการริเริ่ม

กรอบความร่วมมือเอเชีย

การจัดทำเขตการค้าเสรี

กับประเทศคู่ค้าสำคัญและการ

ส่งเสริมความร่วมมือ

หุ้นส่วนเศรษฐกิจที่ใกล้ชิด

”

เรื่องของการแปรรูปวิสาหกิจ โดย กำหนดแผนการแปรรูปให้มีความ ชัดเจนในลำดับความสำคัญ แนวทาง การดำเนินงาน และกำหนดระยะเวลา การแปรรูป

● **การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง** ในส่วนที่ จะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ของประเทศ มีการดำเนินการใน 3 ส่วน หลัก คือ การสร้างและพัฒนาแหล่ง เรียนรู้แก่ประชาชน เพื่อให้เกิดโอกาส และทางเลือกในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยจัดให้มีห้องสมุดประชาชนกระจาย ทั่วประเทศ การเปิดเสรีทางการค้า บริการด้านการศึกษา เพื่อสนับสนุน บทบาทของประเทศในการเป็น ศูนย์กลางการศึกษาและวิทยาการของ ภูมิภาค และการพัฒนาคุณภาพผู้ ประกอบการและแรงงานไทยให้ สอดคล้องกับความต้องการของตลาด แรงงานและความสามารถในการแข่งขัน โดยให้ความสำคัญต่อสมรรถนะทาง อาชีพ (Competency Based) แบบ บูรณาการความรู้ทั้งในภาคทฤษฎีและ ปฏิบัติ ผสมผสานองค์ความรู้สากล และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับผู้ประกอบการ รายใหม่และรายเก่า การพัฒนา ระบบคุณวุฒิวิชาชีพ (Thai Vocational

● **การพัฒนาความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี** มีการสนับสนุนงานวิจัยให้เกิดการคิดค้น ปรับปรุง และพัฒนาต่อยอดเทคโนโลยีที่มีอยู่ในด้านต่างๆ ผ่านสำนักงานสนับสนุนทุนวิจัย 4 หน่วยงาน คือ สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข ซึ่งนำไปสู่การถ่ายทอดเทคโนโลยี การพัฒนานวัตกรรม โดยมีการพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้รองรับกับการวิจัยและพัฒนาที่มีความสำคัญมากขึ้นในอนาคต

จำกัด พ.ศ. 2544 (ฉบับที่ 2) และการออกเกณฑ์กำหนดให้บริษัทจะต้องมีกรรมการอิสระร่วมในคณะกรรมการบริษัทด้วย ตลอดจนการเพิ่มบทลงโทษกับธุรกิจที่มีการกระทำที่ไม่ถูกต้องและก่อให้เกิดความเสียหายกับประเทศ

“คณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (กพข.)” เป็นแกนหลักในการประสานการจัดทำยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในรายละเอียด และผลักดันไปสู่การปฏิบัติ ภายใต้การปรับระบบการจัดทำงบประมาณให้เป็นบูรณาการสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาที่ควรดำเนินการในระยะต่อไป ดังนี้

● **ภาคการเกษตร** ปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์มาสู่การให้ความสำคัญจากไร่มาสู่การบริโภค (From Farm to Table) โดยการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร การเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของสินค้าและบริการ โดยบริหารจัดการขบวนการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าในลักษณะเป็น Single

● **ภาคอุตสาหกรรม** ให้
ความสำคัญกับอุตสาหกรรมเป้าหมาย
SMEs และวิสาหกิจชุมชน โดยการ
สนับสนุนเงินทุน การถ่ายทอดเทคโนโลยี
เร่งรัดให้เกิดการแปลงแผนแม่บทการ
พัฒนา SMEs ไปสู่การปฏิบัติ การปรับ
บทบาทสถาบันเฉพาะทางที่มีอยู่ให้มี
ประสิทธิภาพเพื่อทำหน้าที่เป็นกลไก
สำคัญในการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม
การเร่งปรับโครงสร้างภาษีนำเข้า
วัตถุดิบ และผลิตภัณฑ์ในบาง
อุตสาหกรรมให้เหมาะสมและเชื่อมโยง
กันทั้งระบบ โดยไม่กระทบต่อข้อตกลง
ระหว่างประเทศ

2.ปัจจัยสนับสนุนการ
พัฒนาภาคการผลิตและบริการ
ประกอบด้วย

34 | วารสารเศรษฐกิจและสังคม
ก.ค.-ธ.ค. 46

แข็งแกร่งของภาคการเงินการคลังให้เชื่อมโยงและสนับสนุนการปรับโครงสร้างการผลิตให้มากขึ้น โดยการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในเรื่องการเร่งแก้ปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ การสนับสนุนสภาพคล่องแก่ SMEs การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของบริษัทศูนย์ข้อมูลเครดิต และการพัฒนาตลาดทุนไทยภายใต้แผนแม่บทการพัฒนาตลาดทุนไทย ตลอดจนดำเนินการในเรื่องใหม่ ได้แก่ การติดตามประเมินผลการดำเนินมาตรการตามนโยบายของรัฐที่จะกลายเป็นภาระงบประมาณในอนาคต การออกพระราชบัญญัติสถาบันประกันเงินฝาก และการจัดตั้งสถาบันประกันเงินฝากสำหรับเป็นกลไกเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการเงิน

● **การรุดอย่างต่อเนืองในการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเวทีระหว่างประเทศ** โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินนโยบายเขตการค้าเสรีทวิภาคี การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนในพื้นที่ชายแดนเป้าหมายรวมทั้ง ส่งเสริมบทบาทไทยให้เป็นศูนย์กลางในระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาค ในกรอบความร่วมมือเอเชีย (ACD) อาเซียน (ASEAN) อนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง (GMS) และอนุทวีป (BIMST-EC)

● **การพัฒนาความเข้มแข็งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีภายใต้ทิศทางที่มีความชัดเจนสนับสนุนการปรับโครงสร้าง และให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น** โดยเร่งรัดให้มีการจัดทำแผนกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศอย่างเป็นระบบ ตลอดจน การเร่งนำแผนกลยุทธ์และแผนแม่บทด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติเข้าสู่การพิจารณา

ของคณะรัฐมนตรี การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาในภาคเอกชนให้เพิ่มขึ้น ในขณะที่ การวิจัยของภาครัฐจะต้องดำเนินการในลักษณะเครือข่ายเชื่อมโยงกับภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา

● **การบริหารจัดการให้บริการโครงสร้างพื้นฐานสามารถสนับสนุนกิจกรรมภาคการผลิต การค้า และการลงทุนของประเทศ** โดยให้ความสำคัญกับประเด็นหลักได้แก่ การจัดหาพลังงานที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอ การใช้ประโยชน์จากโครงข่ายระบบขนส่งทางบกที่มีอยู่ให้คุ้มค่าควบคู่กับการเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการท่าเรือให้ได้มาตรฐานสากล และการเร่งพัฒนาท่าอากาศยานสุวรรณภูมิให้สามารถเปิดบริการได้ทันตามเป้าหมายในปี 2548 การขยายเครือข่ายการให้บริการโทรศัพท์พื้นฐานและโทรศัพท์สาธารณะให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ การบริหารจัดการสาธารณูปการให้สามารถลดต้นทุนและอัตราการให้บริการ การกำหนดมาตรการฟื้นฟูเสถียรภาพของตลาดอสังหาริมทรัพย์ ตลอดจนเร่งวางแผนการจัดการปัญหาน้ำเสียภายใต้แนวคิดของการจ่ายค่าธรรมเนียมสำหรับผู้ก่อให้เกิดน้ำเสีย (Pollutor's Pay) ให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างจริงจัง

● **การพัฒนาศักยภาพของคนและจิตสำนึกที่เข้าใจความสำคัญของ “วาระแห่งชาติ” ไปพร้อมกัน** โดยการปรับกระบวนการคน ในการผลิตกำลังคน ที่เน้นการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด และมีการบริหารเป้าหมายการผลิตโดยใช้มาตรการทางการเงิน การยกย่องความเป็นเลิศ และการจัดอันดับตามคุณภาพเป็นต้น นอกจากนี้ การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เป็น

เรื่องที่ต้องการความร่วมมือจากทุกฝ่าย ดังนั้น การสร้างความเข้าใจให้ตรงกันจึงเป็นเรื่องสำคัญ

สรุป

ในช่วง 2 ปีแรกของการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ได้รับการดำเนินการทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การเพิ่มสมรรถนะในการแข่งขันของประเทศ ที่กำหนดไว้ในแผนฯ 9 และกรอบยุทธศาสตร์ตามวาระแห่งชาติ ซึ่งสามารถบรรลุเป้าหมายได้ในระดับหนึ่ง โดยบางมาตรการที่ได้ดำเนินการไปแล้วยังคงต้องได้รับการผลักดันอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการพัฒนาแนวทางและมาตรการใหม่เพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานที่ผ่านมา ตลอดจน เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอก ภายใต้การมีกลไกหลักในการประสานการจัดทำยุทธศาสตร์และผลักดันไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่ กพข. รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณที่เป็นบูรณาการสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาและมีความคล่องตัวสูง ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญกับแนวคิดการดำเนินงานที่เป็นการผสมผสานเครื่องมือทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาค มุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกัน โดยมีภาคเอกชนเป็นผู้นำและริเริ่ม ภาครัฐทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก ร่วมกับภาคประชาชน เพื่อให้การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศเป็นไปอย่างต่อเนื่องบังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การแก้ไขปัญหาคความยากจน

และการกระจายรายได้

ความยากจนมิได้จำกัดเฉพาะความขัดสนทางเศรษฐกิจหรือด้านรายได้สำหรับการยังชีพเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงความยากจนเชิงโครงสร้างที่เกิดจากความขัดสนในหลายๆด้าน และการขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการต่างๆของรัฐ อันนำไปสู่ความไม่เสมอภาคและเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคม

ปัญหาความยากจนได้กลายเป็นปัญหาในเชิงระบบและโครงสร้างระดับชาติที่สั่งสมมานานในสังคมไทย จนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความยั่งยืนของการพัฒนาประเทศ แม้ว่าภาครัฐจะให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหาความยากจนมาโดยตลอด แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขให้บรรลุผลที่จริงจัง ขณะที่สภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันได้ส่งผลให้ปัญหาความยากจนมีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ช่องว่างของการกระจายรายได้

ได้ระหว่างคนจนสุดกับคนรวยสุดยังอยู่ในระดับสูง ซึ่งนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมกันทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของกลุ่มคนต่างๆในสังคม ดังนั้น ปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้จึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นองค์รวมที่เชื่อมโยงมิติต่างๆเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

สถานการณ์ปัจจุบัน

“สัดส่วนคนจนลดลงเกินกว่าเป้าหมายแต่การกระจายรายได้ไม่ดีขึ้น” ในช่วงหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมาสัดส่วนคนจนมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ โดยในปี 2545 สัดส่วนคนจนลดลงเหลือเพียงร้อยละ 9.8 หรือมีคนจนจำนวน 6.2 ล้านคน ซึ่งลดลงต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ที่กำหนดไว้ร้อยละ 12 ในปี 2549 ในขณะที่การกระจายรายได้ยังคงมีความเหลื่อมล้ำกันมาก

ระหว่างคนจนกับคนรวย โดยในปี 2531 คนจนสุด 20% มีส่วนแบ่งรายได้ร้อยละ 4.6 ต่อรายได้ทั้งประเทศ เหลือเพียงร้อยละ 4.2 ในปี 2545 ในขณะที่คนรวยสุด 20% กลับมีส่วนแบ่งรายได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 54.2 เป็น 56.2 ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน โดยกลุ่มคนจนสุดกับกลุ่มคนรวยสุด มีส่วนแบ่งของรายได้แตกต่างกันถึง 11.8 เท่าในปี 2531 และเพิ่มเป็น 13.7 เท่าในปี 2545 โดยกลุ่มคนรวยสุดมีส่วนแบ่งรายได้รวมกันเกินครึ่งหนึ่งของรายได้ทั้งหมด

มาตรการและนโยบายที่สนับสนุน

การแก้ไขปัญหาคความยากจนมีกรอบยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่ได้ผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ซึ่งประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ คือ (1) การส่งเสริมเศรษฐกิจมหภาคให้เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาคความยากจน (2) การเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนจน (3) การ

พัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมและผู้ด้อยโอกาส (4) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ (5) การปรับปรุงระบบบริหารภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน

ทั้งรัฐบาลหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาสังคมได้มีแนวนโยบายและมาตรการต่างๆ มากมายที่สนับสนุนการแก้ไขปัญหาการกระจายรายได้และความยากจนตามกรอบยุทธศาสตร์ดังกล่าว ที่สำคัญ เช่น นโยบายตามแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 การแปลงสินทรัพย์เป็นทุน การพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อย การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การจัดตั้งธนาคารประชาชน โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน การส่งเสริมการจัดทำแผนชุมชนในทุกตำบล โครงการบ้านเอื้ออาทร และการออกมาตรการลดภาษีเงินได้แก่ผู้มีรายได้น้อยและปานกลาง เป็นต้น

ความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

รัฐบาลใช้จ่ายงบประมาณในการแก้ไขปัญหาความยากจนเพิ่มขึ้นโดยลำดับจาก 88,339.00 ล้านบาท หรือร้อยละ 10.37 ของรายจ่ายงบประมาณทั้งหมดในปี 2543 เป็น 133,590.11 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 13.36 ของงบประมาณแผ่นดินในปี 2546 โดยจำแนกตามยุทธศาสตร์เพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนจนร้อยละ 83.89 (112,075 ล้านบาท) ยุทธศาสตร์พัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมและผู้ด้อยโอกาส ร้อยละ 9.61 ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ร้อยละ 6.5 สำหรับยุทธศาสตร์การส่งเสริมนโยบายเศรษฐกิจมหภาคเพื่อแก้ไขปัญหาความ

ยากจน และยุทธศาสตร์การปรับปรุงระบบบริหารภาครัฐ ส่วนใหญ่เป็นลักษณะของนโยบายและมาตรการที่ไม่ต้องใช้งบประมาณดังกล่าว ได้มีความก้าวหน้าในการดำเนินงาน โดยจำแนกตามยุทธศาสตร์ได้ดังนี้

● **การส่งเสริมนโยบายเศรษฐกิจมหภาค** รัฐบาลได้ออกมาตรการลดภาษีเงินได้แก่ผู้มีรายได้น้อยและปานกลางโดยมีผู้ได้รับผลประโยชน์จำนวน 3.9 ล้านคน และการประกาศนโยบายแปลงสินทรัพย์เป็นทุนเพื่อสร้างโอกาสให้คนจนเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ ซึ่งนโยบายดังกล่าวจะเริ่มมีผลในปี 2547 เป็นต้นไป

● **การเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนจน** ได้มีการดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานโครงการที่สำคัญหลายด้าน เช่น นโยบายพักชำระหนี้แก่เกษตรกรรายย่อย การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การจัดตั้งธนาคารประชาชน โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการ กข.คจ การจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โครงการบูรณาการแผนชุมชนและการขยายเครือข่ายองค์กรชุมชน

● **การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ** ได้มีการเร่งรัดออกโฉนดที่ดิน การจัดทำแผนและเขตการใช้ที่ดินระดับจังหวัด การจัดหาแหล่งน้ำขนาดเล็กในหมู่บ้าน และการจัดตั้งกลุ่มองค์กรชุมชนรอบป่าอนุรักษ์

● **การพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคม** ได้มีการจัดทำแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ การขยายการประกันสังคมให้ครอบคลุมลูกจ้างในสถานประกอบการตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป และการจัดทำ

โครงการบ้านเอื้ออาทร

● **การปรับปรุงระบบบริหารภาครัฐ** มีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจน การจัดทำแผนงบประมาณปี 2547 ในเชิงบูรณาการด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน การปรับบทบาทคณะกรรมการกนภ. โดยให้มีบทบาทในการดูแลแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับนโยบายและประสานกับคณะกรรมการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง การเน้นบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นของตน รวมทั้งการส่งเสริมจัดทำแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจนให้ครอบคลุมทุกตำบลในปี 2548 โดยเน้นบทบาทของชุมชนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

ความสำคัญเร่งด่วนและข้อเสนอแนะ

ในช่วงที่ผ่านมา การแก้ไขปัญหาความยากจนแม้จะได้รับความสำคัญจากทุกภาคส่วนและมีความก้าวหน้าในการดำเนินงานพอสมควร อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาในการดำเนินงานที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการยังมียุทธศาสตร์แยกส่วนตามภารกิจของหน่วยงาน ขาดการเชื่อมโยงในการดำเนินงานตามภารกิจของรัฐบาล ภารกิจของหน่วยงานภาครัฐ และบทบาทของภาคประชาสังคม รวมทั้งการดำเนินงานยังเน้นบทบาทของภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีการพัฒนาต่างๆ ยังมีน้อย นอกจากนี้การแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนเน้นแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเฉพาะเรื่องมากกว่าการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนมีประสิทธิภาพมากขึ้นและส่งผลกระทบ

ต่อการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น จึงควรริบเร่งดำเนินการในประเด็นต่อไปนี้

1. การจัดสรรงบประมาณ ควรให้ความสำคัญกับเรื่อง (1) ปรับการกระจายงบประมาณ ให้เป็นธรรม สอดคล้องกับภาวะความยากจนในแต่ละภูมิภาค โดยอุดหนุนงบประมาณให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในสัดส่วนที่สูงขึ้น อย่างน้อยให้ได้รับค่าใช้จ่ายต่อหัวในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยของประเทศ (2) การลดภาระรายจ่ายของคณน โดยเฉพาะในเรื่อง ที่อยู่อาศัยให้ครอบคลุมคณนในชนบท และด้านการศึกษาของบุตรหลานคณน โดยเฉพาะในระดับที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ (3) การจัดที่ดินทำกิน ควรให้ความสำคัญกับเกษตรกรยากจนเป็นลำดับแรกและต้องพัฒนามาตรการป้องกันการสูญเสียที่ดินทำกินควบคู่กันไปด้วย ตลอดจนมีมาตรการส่งเสริมกระบวนการผลิตทางการเกษตรและการตลาดอย่างครบวงจร และ (4) พัฒนากลยุทธ์การดำเนินงานเชิงรุกเพื่อป้องกันความยากจน โดยพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมแรงงานนอกระบบและแรงงานภาคเกษตร

2. การปรับปรุงกลไกการบริหารจัดการ โดย (1) จัดให้มีกลไกกลางในการขับเคลื่อนและประสานงานทั้งระหว่างหน่วยงานส่วนกลางและระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่น สำหรับจัดการปัญหาความยากจนแบบเป็นองค์รวม โดยมอบให้คณะกรรมการกณ. กำกับดูแลด้านนโยบาย รวมทั้งประสานและติดตามการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับ พื้นที่ให้สอดคล้องกับพื้นที่เป้าหมายและกลุ่มเป้าหมายยากจน และ (2) สนับสนุนบทบาทของชุมชนในการแก้ไขปัญหา

ความยากจนในท้องถิ่นของตน โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนเพื่อก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการจัดการในชุมชน โดยให้มีการประสานเชื่อมโยงกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของภาครัฐในพื้นที่

การดำเนินงานในระยะต่อไป

การดำเนินงานที่ผ่านมาได้มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจโดยให้ความสำคัญในการส่งเสริมการสร้างงานสร้างอาชีพและรายได้ให้กับประชาชน ซึ่งสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ระดับหนึ่งแต่การกระจายรายได้ยังไม่ดีขึ้น ดังนั้นในระยะต่อไปจะต้องให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างหรือเชิงระบบมากขึ้น เพื่อเพิ่มโอกาสให้กับคณนได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง รวมทั้งเพื่อลดปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ของกลุ่มคนต่างๆ ในสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

การแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างหรือเชิงระบบ ในเรื่องที่มีความสำคัญ เช่น (1) การเร่งรัดปรับปรุงกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน ทั้งในส่วนของกฎหมายในด้านกระบวนการยุติธรรมและกฎหมายอื่นๆ ที่กำหนดไว้ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แต่ยังไม่มีการออกกฎหมายลูกรองรับ (2) การเร่งรัดนโยบายการปฏิรูปที่ดิน ซึ่งจะมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกษตรกรรายย่อยและคณนโดยเฉพาะในชนบทที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง โดยในระยะเริ่มต้นควรเห็นความสำคัญในการจัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้า การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน การพัฒนาระบบ

ข้อมูลที่ดิน และการคุ้มครองที่ดินเกษตรกรรม และ (3) การเตรียมความพร้อมในการสนับสนุนนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญที่จะเริ่มดำเนินการในปี 2547 ทั้งนี้สินทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับคณนโดยตรงประกอบด้วยสินทรัพย์ที่เป็นที่ดิน พื้นที่สาธารณะ สิทธิการเช่า สินทรัพย์ประเภทเครื่องจักร และทรัพย์สินทางปัญญา (ภูมิปัญญาท้องถิ่น)

สรุป

การแก้ไขปัญหาความยากจนทุกภาคส่วนได้ให้ความสำคัญทั้งรัฐบาลภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ทำให้การดำเนินงานแก้ไขปัญหา มีความก้าวหน้าจนกระทั่งส่งผลให้สัดส่วนของคณนลดลงเหลือร้อยละ 9.8 ในปี 2545 ซึ่งประสบผลสำเร็จเกินกว่าเป้าหมายที่วางไว้ในแผนพัฒนาฉบับที่ 9 ที่จะลดสัดส่วนคณนเหลือร้อยละ 12 ภายในสิ้นปี 2549 ในขณะที่การกระจายรายได้ยังไม่มีดีขึ้นโดยความเหลื่อมล้ำในรายได้ระหว่างกลุ่มคณนสุดกับกลุ่มคณนรวยสุดยังอยู่ในระดับสูง ซึ่งส่งผลทำให้เกิดความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมในสังคม อย่างไรก็ตามปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้เป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ดังนั้นการพัฒนาประเทศในระยะต่อไปควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างหรือเชิงระบบมากขึ้น เพื่อเพิ่มโอกาสให้กับคณนได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง รวมทั้งเพื่อลดปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของกลุ่มคนต่างๆ ในสังคม อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

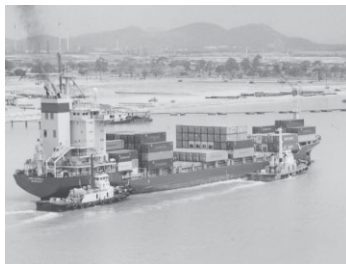

ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ของประเทศไทย

บทนำ

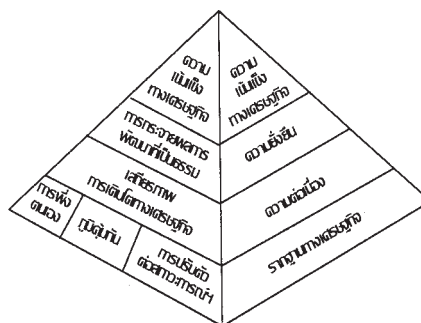
ในการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ความเข้มแข็งนี้สามารถเปรียบได้กับความเข้มแข็งของร่างกายมนุษย์ที่สามารถยืนหยัดอยู่ได้ด้วยตนเอง สร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเองเพื่อสามารถต้านทานโรคภัยไข้เจ็บได้ รวมทั้งสามารถปรับร่างกายตัวเองให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพและแข็งแรง ดังนั้นความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ จึงหมายถึงระบบเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ในด้านการผลิตโดยใช้ปัจจัยการผลิตและตลาดภายในประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ มีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ มากพอที่จะรองรับหรือจัดการกับความผันผวนภายนอกประเทศ มีขีดความสามารถปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ของโลกได้ โดยเฉพาะความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

กรอบแนวความคิดดังกล่าวสามารถจัดองค์ประกอบของความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจได้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้คือรากฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคงแข็งแรงได้ด้านการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ การมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และการ

ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก ถ้ามีความมั่นคง

จึงนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพได้อย่างต่อเนื่อง และการใช้ทรัพยากรและการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมเป็นเงื่อนไขสำคัญของการไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ปิรามิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

กรอบแนวคิดของความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ
หมายถึง การที่ระบบเศรษฐกิจสามารถพึ่งพาตนเองในภาคการผลิตต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยปัจจัยการผลิตทั้งเงินทุน เทคโนโลยี และวัตถุดิบในประเทศอย่างเหมาะสม รวมทั้งการสร้างสมดุลระหว่างตลาดภายในและนอกประเทศ โดยใช้ความร่วมมือหรือพึ่งพาต่างประเทศอย่างรอบคอบเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศอย่างเต็มที่ ซึ่งจะช่วยให้เศรษฐกิจไทยพัฒนาบนพื้นฐานที่มั่นคงและลดผลกระทบจากเศรษฐกิจภายนอกประเทศ การพึ่งตนเองด้านการผลิตจะใช้ตัวชี้วัดที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่เกิดจากการผลิตทางการเกษตร ขณะที่การพึ่งตนเองด้านปัจจัยการผลิต

จะวัดจากการนำเข้าวัตถุดิบและสินค้า
ทุนจากต่างประเทศ และดุลการค้าจะ
เป็นตัวชี้วัดให้เห็นถึงความเข้มแข็งของ
เศรษฐกิจไทยในการพึ่งตนเองทั้งใน
ด้านการผลิตและด้านการตลาด

ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ

เป็นการสร้างขีดความสามารถของ
ระบบเศรษฐกิจในการรองรับหรือ
จัดการหรือลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น
จากปัจจัยภายนอกประเทศ เพื่อให้มี

ความเข้มแข็งและช่วยเสริมสร้าง
ความมีเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ
ซึ่งการสร้างภูมิคุ้มกันควรดำเนินการไป
พร้อมๆ กันทั้งในด้านการค้าระหว่าง
ประเทศ และด้านขีดความสามารถใน
การหารายได้ของภาครัฐ ทั้งนี้ เพื่อให้
ประเทศสามารถพึ่งตนเองได้ในระดับที่
จะรักษาเสถียรภาพและความมั่นคง
ทางเศรษฐกิจไว้ได้ ดังนั้น ระดับของ
ภูมิคุ้มกันจึงสามารถวัดได้จากระดับ
การเปิดประเทศอันแสดงถึงความเสี่ยง
ของการพึ่งพิงการค้าระหว่างประเทศ ดุล
การค้าที่แสดงฐานะการเงินของรัฐบาล
และหนี้ต่างประเทศซึ่งแสดงถึงความ
เชื่อถือในฐานะการเงินของประเทศ

**การปรับตัวให้ทันต่อการ
เปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก** ย่อม
แสดงถึงขีดความสามารถของประเทศใน
การรับรู้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลง
โลกและการนำมาปรับเปลี่ยนได้
อย่างเหมาะสมโดยเฉพาะการสร้าง
สมรรถนะในการแข่งขันให้ทันต่อภาวะ
การณ์โลกที่ไร้พรมแดน ความก้าวหน้า

ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้
ระบบเศรษฐกิจสามารถดำรงอยู่ได้ การ
ปรับตัวดังกล่าวรวมถึง การปรับตัวด้าน
การผลิต การค้าระหว่างประเทศ และ
เทคโนโลยีที่สามารถนำมาประยุกต์
ใช้ได้อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทัน
ต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก
หรือขีดความสามารถในการแข่งขัน จะ
ใช้ส่วนแบ่งการตลาดสินค้าออกของ
ไทยในตลาดโลกเป็นตัวชี้วัดผลกระทบ
ขั้นสุดท้ายของขีดความสามารถและ
ความรวดเร็วของการปรับตัว ส่วนค่าใช้จ่าย
ทางการวิจัยและพัฒนา และ
ประสิทธิภาพการผลิตรวมจะเป็นดัชนีชี้
วัดการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่ความ
สำเร็จในการปรับตัวคือ ขีดความ
สามารถในการแข่งขัน

**การเติบโตทางเศรษฐกิจที่มี
เสถียรภาพ** เป็นภาวะการณ์ทาง
เศรษฐกิจที่มีความมั่นคง สามารถดำเนิน
อยู่ได้ โดยอาศัยกลไกกระบวนการทาง
เศรษฐกิจที่มีความสอดคล้อง สมดุลและ
มีเสถียรภาพทั้งภายในและภายนอกเพื่อให้
มีการจ้างงานเต็มที่ มีเสถียรภาพด้านราคา
ด้านการเงิน ด้านการค้าระหว่างประเทศ
การวัดการเจริญเติบโตจะประเมินจาก
อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจ ส่วน
เสถียรภาพภายในจะพิจารณาจาก
อัตราเงินเฟ้อ และเสถียรภาพภายนอก
จะวัดจากดุลบัญชีเดินสะพัด

**การกระจายการพัฒนาที่
เป็นธรรม** ความยั่งยืนของการพัฒนา
จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการกระจายผล
ประโยชน์ของการการพัฒนาทาง
เศรษฐกิจอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ไม่
กระจุกตัวที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง อัน
เป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตของคนใน
สังคม โดยวัดช่องว่างความแตกต่าง
ของสัดส่วนการถือครองรายได้ระหว่าง
คนรวยและคนจน การวัดความไม่เท่า

เทียมของการพัฒนาจะการใช้การเปรียบ
เทียบการกระจายผลตอบแทนในแต่ละ
สาขาการผลิต

การประเมินการพัฒนาภาพรวม โดยใช้ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ริเริ่ม
จัดทำดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ
ขึ้นเพื่อประเมินความเข้มแข็งของ
เศรษฐกิจไทยในช่วง 5 ปีหลังวิกฤต
เศรษฐกิจ จากกรอบแนวคิดการประ
เมินผลการเปลี่ยนแปลงและการเสริม
สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจข้างต้น
และรายงานผลต่อสาธารณชนเป็นครั้งแรก
ในการประชุมประจำปี 2545 และได้
ใช้ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ
ประเมินการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด
ดังนั้นในบทความนี้จึงเน้น 2 ปีแห่งการ
เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นช่วงเวลา
ปี 2544 ถึงปี 2545 กล่าวคือ

ในปี 2544 รัฐบาลภายใต้การนำ
ของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พันตำรวจโท
ทักษิณ ชินวัตร ได้เข้ามาบริหาร
ประเทศและได้ประกาศนโยบายการ
บริหารในลักษณะของการคิดใหม่ทำใหม่
คือใช้แนวทางการพัฒนาคู่ขนาน (Dual
Track Development) โดยการเพิ่มขีด
ความสามารถในการแข่งขันของ
ประเทศควบคู่ไปกับการสร้างเศรษฐกิจ
ระดับรากหญ้าเพื่อให้เศรษฐกิจไทย
เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกและอันจะ
ทำให้เศรษฐกิจภายในประเทศแข็งแกร่ง
สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้
อย่างยั่งยืนและมั่นคง ผลปรากฏว่าใน
ช่วงระยะเวลา 2 ปี ที่ผ่านมา เศรษฐกิจ
ของประเทศได้ฟื้นตัวโดยมีการเติบโต
อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปี
2545 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้
เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 5.3 ซึ่งส่งผลให้
เศรษฐกิจไทยมีความแข็งแกร่งขึ้น

องค์ประกอบดัชนี	ดัชนีการพัฒ (%)					ระดับการพัฒนา				
	ก่อน วิกฤต 2535-39	วิกฤต 2540-41	หลัง วิกฤต 2542-43	2544	2545	ก่อนวิกฤต 2535-39	วิกฤต 2540-41	หลัง วิกฤต 2542-43	2544	2545
1. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ	68.0	72.9	73.5	67.6	68.3	2.80	3.29	3.35	2.76	2.83
2. ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ	83.1	62.8	61.2	62.1	67.9	4.31	2.28	2.12	2.21	2.79
3. การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก	65.9	60.3	65.1	65.7	67.4	2.59	2.03	2.51	2.57	2.74
4. การเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ	69.8	69.5	85.6	80.2	83.9	2.98	2.95	4.56	4.02	4.39
5. การกระจายการพัฒนาที่เสมอภาคและเป็นธรรม	60.8	68.8	62.7	69.0	68.0	2.08	2.88	2.27	2.90	2.80
ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจโดยรวม	69.5	66.9	69.6	68.9	71.1	2.95	2.69	2.96	2.89	3.11

ที่มา : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สศช.

หมายเหตุ : ระดับการพัฒนา 5 ระดับ แบ่งตามค่าดัชนีดังนี้

ระดับ 5 (5.0) = ร้อยละ 90.0-100 = ดีขึ้นมาก ระดับ 3 (3.0-3.9) = ร้อยละ 70.0-79.9 = ดีหรือไม่เปลี่ยนแปลง
ระดับ 4 (4.0-4.9) = ร้อยละ 80.0-89.9 = ระดับดีขึ้น ระดับ 2 (2.0-2.9) = น้อยกว่าร้อยละ 70.0 = ต้องปรับปรุง

ในปี 2545 เศรษฐกิจไทยมีความเข้มแข็งมากขึ้น ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจโดยรวมเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 68.9 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 71.1 ในปี 2545 และสูงกว่าร้อยละ 69.5 ในช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจโดยรวมได้เปลี่ยนจากระดับที่ต้องปรับปรุงมาตลอดในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาสู่ระดับดี อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นสูงเป็นการขยายตัวอย่างมีเสถียรภาพทั้งภายในและภายนอกภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นจากการลดลงของระดับการเปิดประเทศและหนี้ต่างประเทศ และการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกที่ดีขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพการผลิตรวม อย่างไรก็ตาม ความเข้มแข็งที่เกิดขึ้นยังมีความเปราะบางเนื่องจากปัญหาการกระจายรายได้ยังไม่ดีขึ้นจากความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ยังมีสูง และมีแนวโน้มของการพึ่งพาปัจจัยการผลิตนำเข้าในสัดส่วนที่สูงขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อการรักษาสถานะภาพของการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในระยะยาว

1.ดัชนีการเจริญเติบโต

อย่างมีเสถียรภาพมีค่าเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 83.9 ในปี 2545 เทียบกับร้อยละ 80.2 ในปี 2544 และร้อยละ 69.5 ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ (2540-2541) เนื่องจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งขยายตัวร้อยละ 5.3 ในปี 2545 นั้น เป็นผลมาจากการขยายตัวของการบริโภค ร้อยละ 4.7 การลงทุนของภาคเอกชน ร้อยละ 13.3 และการส่งออกร้อยละ 10.9 ประกอบกับอัตราเงินเฟ้อทั่วไปอยู่ในระดับต่ำเพียงร้อยละ 0.7 อัตราว่างงานลดลงเหลือร้อยละ 2.24 ค่าเงินบาทที่มีเสถียรภาพโดยอัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ยอยู่ในระดับ 42.50 บาทต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐ ดุลการค้า ดุลบริการ รายได้และเงินโอนที่เกินดุล ทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุล 7.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่งผลให้ฐานะเงินสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น โดยเงินสำรองระหว่างประเทศ ณ สิ้นปี 2545 มีมูลค่าถึง 38.9 พันล้านดอลลาร์ ซึ่งถือว่ามีความมั่นคงเนื่องจากมีมูลค่าเทียบเท่ากับการนำเข้าสินค้าและบริการถึง 7.4 เดือน จึงทำให้เศรษฐกิจไทยในปี 2545 มีเสถียรภาพทั้งภายในและภายนอก อย่างไรก็ตาม ปัญหาในภาคการเงิน เช่น หนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้ สถาบันประกัน

เงินฝากยังคงเป็นปัญหาที่รัฐบาลต้องเร่งแก้ไขเพื่อรักษาเสถียรภาพในระยะยาว

2.เศรษฐกิจไทยมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นการลดลงของระดับการเปิดประเทศและหนี้ต่างประเทศ ดัชนีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงจากร้อยละ 62.1 ในปี 2544 เพิ่มขึ้นร้อยละ 67.9 ในปี 2545 ซึ่งเป็นผลจากระดับการเปิดประเทศของไทยในปี 2545 ลดลง แต่ยังคงเป็นระดับการเปิดประเทศที่มากกว่าช่วงก่อนวิกฤติเศรษฐกิจ ประกอบกับการส่งออกสินค้าและบริการมีการกระจายสินค้าได้มากขึ้นและมีการกระจายตลาดส่งออกโดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียเพิ่มขึ้น ทำให้เศรษฐกิจไทยในปี 2545 มีความเสี่ยงในด้านตัวสินค้าและตลาดสินค้าน้อยกว่าที่ผ่านมา นอกจากนี้โครงสร้างหนี้ต่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลงดีขึ้น โดยสัดส่วนหนี้ต่างประเทศต่อ GDP ณ สิ้นปี 2544 ลดลงจากร้อยละ 58.8 เหลือร้อยละ 46.9 ณ สิ้นปี 2545 ซึ่งเป็นผลจากการที่ภาคเอกชนและภาคทางการชำระหนี้หนี้ อีกทั้งความสามารถในการชำระหนี้ในปี 2545 มีมากขึ้นกว่าปี 2544 เนื่องจากเศรษฐกิจไทยมีสัดส่วนภาระการชำระ

หนี้ต่างประเทศต่อรายได้การส่งออกสินค้าและบริการลดลง และมีสัดส่วนเงินสำรองระหว่างประเทศต่อการก่อหนี้ระยะสั้นเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2.5 เท่าในไตรมาสที่ 4 ของปี 2544 เป็น 2.8 เท่าในไตรมาสเดียวกันปี 2545 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานของธนาคารแห่งประเทศไทยที่กำหนดไว้ว่าควรมีค่ามากกว่า 1.5 เท่า

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงฐานะการคลังภาครัฐบาล รัฐบาลขาดดุลการคลังเพิ่มขึ้น โดยดุลการคลังต่อ GDP ขาดดุลจากร้อยละ 2.2 ในปี 2544 เป็น 2.4 ในปี 2545 แม้ว่ารัฐบาลจะขาดดุลการคลังเพิ่มขึ้น แต่หนี้สาธารณะมีแนวโน้มลดลงจากการลดลงของหนี้สินของกองทุนฟื้นฟูและหนี้ของรัฐบาลวิสาหกิจ โดยสัดส่วนหนี้สาธารณะต่อ GDP ลดลงจากร้อยละ 57.5 ในเดือนพฤศจิกายน 2544 เหลือร้อยละ 53.9 ณ สิ้นเดือนพฤศจิกายน 2545 ทำให้ภาระต่องบประมาณในการชำระหนี้ในอนาคตเริ่มลดลง

3. การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลกดีขึ้นจากการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตและส่วนแบ่งตลาดส่งออกของไทยในตลาดโลกเพิ่มขึ้น ดัชนีประสิทธิภาพการผลิตรวมได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 70.0 ในช่วงก่อนวิกฤต เป็นร้อยละ 70.8 ในปี 2544 และเป็นร้อยละ 75.8 ในปี 2545 ทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศดีขึ้น แม้ว่า การวิจัยและพัฒนา ยังคงอยู่ในระดับต่ำ แต่ขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศปี 2545 ดีขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา โดย IMD ได้เพิ่มอันดับขีด

“ ประสิทธิภาพการผลิต โดยรวมเพิ่มขึ้น แต่ค่อนข้างกระจุกตัว อยู่นอกภาคเกษตร โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรม และบริการ ”

ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ 49 ประเทศ จากอันดับที่ 38 ในปี 2544 เป็นอันดับเป็น 34 ในปี 2545 และ WEF ประเมินความสามารถในการแข่งขันแบบ Growth Competitiveness Index (GCI)¹ เพิ่มขึ้น จากปี 2544 ที่อยู่ในอันดับที่ 33 เป็นอันดับที่ 31 ในปี 2545 ส่วนแบ่งตลาดการส่งออกไทยในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องนับแต่ช่วงหลังวิกฤติ และเมื่อพิจารณาความสามารถในการแข่งขันของไทยจากการวัดโดยเปรียบเทียบ (Revealed Competitive Advantage : RCA) ในตลาดหลัก 3 ตลาด ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ยุโรป และญี่ปุ่น พบว่าไทยยังคงได้เปรียบในสินค้าประเภทอุตสาหกรรมเกษตรและสินค้าเกษตรประเภทกลั่นกรอง แต่สินค้าที่ใช้แรงงานและเทคโนโลยี ได้แก่ ดอกไม้ประดิษฐ์และผลิตภัณฑ์หนัง เครื่องจักรกลและส่วนประกอบยังไม่สามารถแข่งขันในตลาดหลักได้

ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยดีขึ้นตามอันดับขีดความสามารถที่เพิ่มขึ้น โดย ประสิทธิภาพ

การผลิตรวม (Total Factor Productivity: TFP)² เป็นเครื่องชี้ว่าการผลิตของประเทศมีประสิทธิภาพสูงพอที่จะสามารถแข่งขันกับต่างประเทศหรือไม่ ในปี 2545 ประสิทธิภาพการผลิตรวมเพิ่มขึ้นสูงถึงร้อยละ 3.19 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงวิกฤตที่หดตัวถึงร้อยละ 7.88 อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพการผลิตโดยรวมค่อนข้างกระจุกตัวอยู่นอกภาคเกษตร โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและบริการ ในขณะที่ประสิทธิภาพภาคเกษตรยังไม่มีแนวโน้มดีขึ้น อีกทั้งการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาของประเทศมีน้อยมาก และเป็นการลงทุนของภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ โดยพิจารณาจากประมาณการใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนา กับงบประมาณทั้งหมดของรัฐบาลตั้งแต่ปี 2535 จนถึงปี 2545 อยู่ประมาณร้อยละ 0.77-0.97 ซึ่งยังไม่ถึงหรือเกือบร้อยละ 1.0 ของงบประมาณทั้งประเทศ หรือเพียงร้อยละ 0.18 ของ GDP ปัจจุบันเหล่านี้เป็นปัจจัยที่รัฐบาลควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาวควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญกับประเภทและลักษณะของการลงทุนที่ใช้ไปในการวิจัยและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

4. การกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรมยังไม่ดีขึ้น เนื่องจากช่องว่างความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้และความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาระหว่างสาขายังคงมีสูง การขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ผ่านมาไม่ได้ทำให้ส่วนแบ่งรายได้ของคนที่มีรายได้สูงสุดและคนที่มีรายได้ต่ำสุดเปลี่ยนแปลงมากนักในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา กล่าวคือ ส่วน

¹ Growth Competitiveness Index (GCI) measures the capacity of the national economy to achieve sustained economic growth over the medium term, controlling for the current level of development.

² ประสิทธิภาพการผลิตโดยรวม คือ ส่วนของการเพิ่มผลผลิตที่วัดผลผลิตที่เกิดขึ้นต่อการใช้ปัจจัยการผลิตอื่น ๆ นอกเหนือจากแรงงานและทุน เช่น ความรู้และทักษะของแรงงานที่เพิ่มขึ้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การโยกย้ายทรัพยากร การประหยัด ต่อขนาดการผลิต เป็นต้น

แบ่งรายได้ของคนที่มีรายได้มากที่สุด 20%สุดท้าย มีส่วนแบ่งรายได้รวมกันเกินครึ่งหนึ่งของรายได้ทั้งหมด ขณะที่คนส่วนใหญ่ร้อยละ 60 มีส่วนแบ่งรายได้เพียงหนึ่งในสี่ของรายได้ทั้งหมดเท่านั้น ความเหลื่อมล้ำระหว่างผลตอบแทนการผลิตรายสาขายังคงมีสูง โดยภาคเกษตรมีความเสียเปรียบเนื่องจากมีส่วนแบ่งมูลค่าเพิ่มการผลิตที่ต่ำเมื่อเทียบกับสัดส่วนแรงงานในภาคเกษตร ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมและภาคการผลิตอื่น ๆ มีส่วนแบ่งมูลค่าเพิ่มต่อสัดส่วนจำนวนแรงงานที่มีอยู่ในภาคการผลิตนั้น ๆ ในระดับสูง อีกทั้ง แรงงานในภาคเกษตรยังคงได้รับค่าจ้างที่ต่ำกว่าสาขาอื่นมาก โดยมีสาเหตุจากการที่ประสิทธิภาพการผลิตของแรงงานในภาคเกษตรกรรมต่ำกว่าภาคการผลิตอื่น ทำให้ภาคเกษตรมีค่าจ้างต่ำกว่าค่าจ้างเฉลี่ยทั้งประเทศมากความแตกต่างของค่าจ้างแรงงานระหว่างภาคและระหว่างพื้นที่มีมากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงผลการพัฒนายังมีความไม่เท่าเทียมกันในพื้นที่และภูมิภาค โดยกรุงเทพฯ มีค่าจ้างคิดเป็น 1.6 เท่าของค่าจ้างทั้งประเทศ และค่าจ้างในเขตชนบทมีสัดส่วนต่อค่าจ้างทั้งประเทศลดลง ในขณะที่ค่าจ้างในเขตเมืองมีสัดส่วนต่อค่าจ้างทั้งประเทศเพิ่มขึ้น ดังนั้น การกำหนดและดำเนินนโยบายด้านการเงินและการคลังต่อไปควรมีการพิจารณาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาความยากจนและการกระจายความเท่าเทียมกันของผลประโยชน์จากการพัฒนาเพิ่มเติมการลดรายจ่ายของประชาชน

5. เศรษฐกิจไทยยังคงพึ่งพาภาคต่างประเทศจากการพึ่งพาการนำเข้าสินค้าทุน วัตถุดิบ และการพึ่งพาการส่งออกในระดับสูงดังนี้

การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในช่วงปี 2545 ยังคงอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงเมื่อเทียบกับช่วงปี 2540-2543 โดยมีสาเหตุหลักมาจากการพึ่งพาภาคเกษตรกรรมเริ่มลดน้อยถอยลง และกลับไปพึ่งพาอุตสาหกรรมมากขึ้น โดยผลผลิตสาขาอุตสาหกรรมมีแนวโน้มขยายตัวสูงขึ้นมาก โดยเป็นการขยายตัวสูงในหมวดอิเล็กทรอนิกส์และอุปกรณ์ไฟฟ้า ซึ่งเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่นำเข้าปัจจัยการผลิตต่างประเทศในสัดส่วนสูง (ประมาณร้อยละ 68 ของการผลิต) ทำให้ประเทศมีการพึ่งพิงการนำเข้าวัตถุดิบ สินค้าทุน และเทคโนโลยีโดยตรงจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น ปริมาณการนำเข้าสินค้าทุนและวัตถุดิบต่อ GDP เพิ่มขึ้น จากร้อยละ 37.1 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 37.5 ในปี 2545 ประกอบกับการส่งเสริมและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ไม่เพียงพอ ทำให้ประเทศไทยต้องซื้อเทคโนโลยีโดยตรงจากต่างประเทศคิดเป็นเป็นรายจ่ายต่อ GDP มากขึ้นจากร้อยละ 0.8 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 0.9 ในปี 2545 บัณฑิตดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่าขีดความสามารถของประเทศในการพึ่งตนเองด้านปัจจัยการผลิตไม่ได้ดีขึ้น นอกจากนี้แล้วเศรษฐกิจไทยในปี 2545 มีการพึ่งตลาดต่างประเทศมากขึ้น โดยมีการพึ่งพิงการส่งออกในระดับที่สูงขึ้น สัดส่วนการส่งออกต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 61 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 64 ในปี 2545 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับช่วงก่อนวิกฤติ (เฉลี่ยร้อยละ 44) ซึ่งทำให้ประเทศไทยมีความเสี่ยงสูงขึ้นที่การส่งออกอาจจะไม่สามารถเป็นตัวนำให้ระบบเศรษฐกิจขยายตัวในอัตราสูงดังปัจจุบันได้ ดังนั้นจำเป็นต้องเน้นการเพิ่มศักยภาพเศรษฐกิจในประเทศเพื่อ

ให้การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศขึ้นอยู่กับพึ่งตนเองในระดับที่ไม่ต้องเผชิญกับความผันผวนภายนอก เช่นที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในอดีต

บทส่งท้าย

เศรษฐกิจไทยหลังวิกฤตมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และในปี 2545 มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 5.3 เป็นการเจริญเติบโตที่มีเสถียรภาพทั้งภายในและภายนอก มีภูมิคุ้มกันมากขึ้นจากระดับการเปิดประเทศและหนี้ต่างประเทศที่ลดลง และมีขีดความสามารถในการแข่งขันดีขึ้น อย่างไรก็ตามเศรษฐกิจไทยในปี 2545 ยังคงมีจุดอ่อนในด้านการกระจายผลประโยชน์ของการพัฒนาที่เป็นธรรม มีการพึ่งพาต่างประเทศในระดับสูง ประสิทธิภาพการผลิตโดยรวมของภาคเกษตรกรรมยังคงไม่ดีขึ้นและมีการลงทุนวิจัยและพัฒนาในระดับต่ำ ดังนั้นรัฐบาลจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องการเพิ่มศักยภาพเศรษฐกิจภายในประเทศทั้งด้านการสร้างฐานการผลิตโดยใช้ทรัพยากร วัตถุดิบ ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีให้มากขึ้น และส่งเสริมการพัฒนาผลิตภาพการผลิต ตลอดจนการกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจอย่างแท้จริง อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต

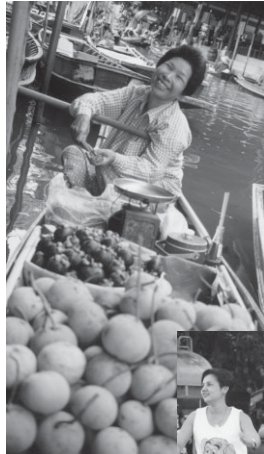

เพียง 2 ปี : คนไทยอยู่ดีมีสุขมากขึ้น

“

คนจึงเป็นศูนย์กลาง
ของการพัฒนาทั้งในฐานะของ
ผู้มีบทบาทในการขับเคลื่อน
การพัฒนา และเป็นผู้
ได้รับประโยชน์หรือผลกระทบ
จากการพัฒนา

”

ความนำ

การพัฒนาประเทศในยุคปัจจุบันได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของคนไทย สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจจะเป็นเพียงเครื่องมือพัฒนาคุณภาพชีวิตเท่านั้น ดังนั้น คนจึงเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทั้งในฐานะของผู้มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนา และเป็นผู้ได้รับประโยชน์หรือผลกระทบจากการพัฒนา

หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นในปี 2540 รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายและมาตรการต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อฟื้นฟูและวางรากฐานเศรษฐกิจของประเทศให้แข็งแกร่ง สามารถขยายตัวอย่างมีคุณภาพในระยะยาวควบคู่กับการดำเนินงานเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางสังคม ส่งผลให้ในภาพรวมเศรษฐกิจไทยมีการฟื้นตัวอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการขยายตัวสูงร้อยละ 5.3 ในปี 2545 ทำให้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมหลายเรื่องคลี่คลายไปในทิศทางที่ดีขึ้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้ประเมินผลการพัฒนาประเทศในรอบ 2 ปี ที่ผ่านมาว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นในช่วงปี 2544-2545 ส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขของคนไทยอย่างไร โดยใช้ดัชนี

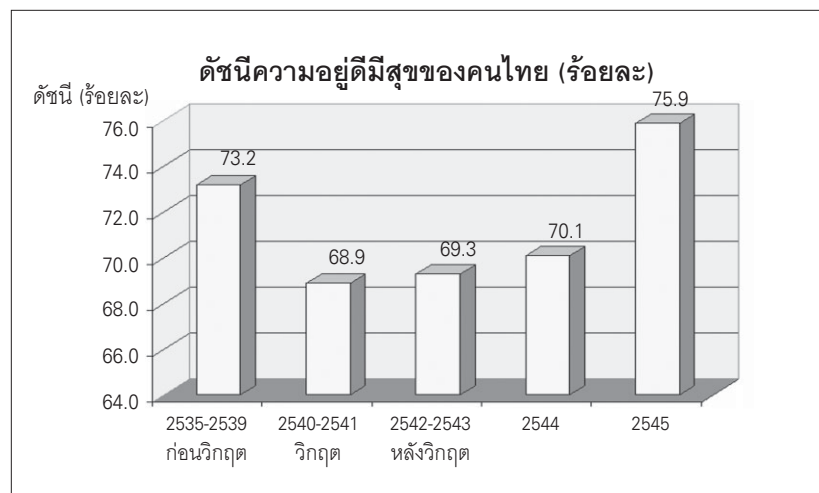
ความอยู่ดีมีสุขเป็นตัวชี้วัดสถานะความอยู่ดีมีสุขโดยรวมของคนไทย*

ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย : ในช่วงปี 2535-2544 ปรับ ตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

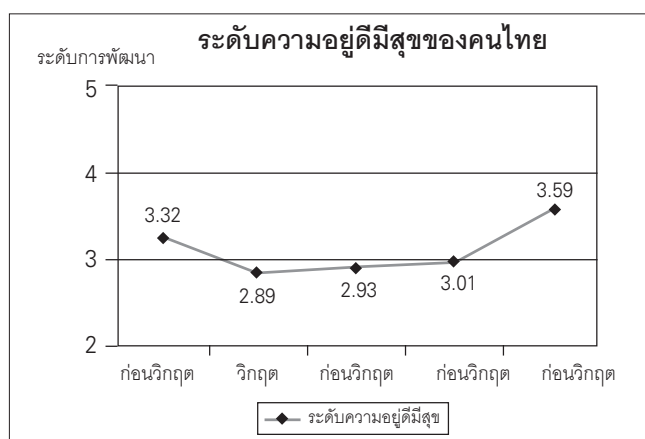
การพัฒนาเพื่อเสริมสร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนคนไทยได้มีการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง แม้ในช่วงที่ประเทศชาติมีรายได้ค่อนข้างจำกัด และต้องใช้จ่ายอย่างระมัดระวังในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540-2541 แต่ภาครัฐได้พยายามรักษาระดับการใช้จ่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยให้ในระดับใกล้เคียง

* ดัชนีความอยู่ดีมีสุข คือ ดัชนีที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้พัฒนาขึ้นเพื่อวัดผลกระทบของการพัฒนาที่มีต่อคน โดยการเชื่อมโยงทุกมิติของการดำรงชีวิตอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านสุขภาพอนามัย ความรู้ ชีวิตการทำงาน รายได้และการกระจายรายได้ สภาพแวดล้อมของการดำรงชีวิต ชีวิตครอบครัว และการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ

กับช่วงก่อนเกิดวิกฤต การทุ่มเทอย่างต่อเนื่องดังกล่าว ส่งผลให้ดัชนีความอยู่ดีมีสุขโดยรวมของคนไทยเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 69.3 ในช่วงปี 2542 - 2543 ไปอยู่ที่ร้อยละ 70.1 ในปี 2544 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 75.9 ในปี 2545 ซึ่งสูงกว่าร้อยละ 73.2 ในช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ความอยู่ดีมีสุขเพิ่มขึ้น คือ คนไทยมีงานทำมากขึ้น คนยากจนลดลง และการมีหลักประกันสุขภาพค่อนข้างถ้วนหน้า

ในขณะเดียวกันระดับความอยู่ดีมีสุขของคนไทยก็ปรับตัวสูงขึ้น จากที่เคยอยู่ในระดับ 2.89 ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ (ปี 2540-2541) เป็น 2.93 และเพิ่มขึ้นเป็น 3.01 ในปี 2544 และ 3.59 ในปี 2545

การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อระดับความอยู่ดีมีสุขของคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีงานทำ รายได้ของประชาชน และภาวะความยากจน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ด้านสุขภาพอนามัยและการเรียนรู้มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก การขยายตัวทางเศรษฐกิจส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขของคนไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมาดังนี้

● **เศรษฐกิจขยายตัวสูงต่อเนื่องในช่วงปี 2535-2539** ส่งผลให้คนไทยมีรายได้ และมีภาวะการจ้างงานเต็มที่ และความยากจนลดลงอย่างมาก ในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่เศรษฐกิจเติบโตอย่างต่อเนื่อง อัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 8.2 ต่อปี ส่งผลให้คนไทยมีรายได้และมีงานทำเต็มที่ คนยากจนลดลงเหลือเพียงร้อยละ 11.4 ในปี 2539 นอกจากนี้ คนไทยร้อยละ 95 สามารถอ่านออก

เขียนได้ การขยายโอกาสทางการศึกษาเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อายุขัยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เจ็บป่วยน้อยลง มีภาวะโภชนาการที่ดี สัมพันธภาพของครอบครัวอบอุ่น แต่ยังคงมีปัญหาคุณภาพทางด้านการศึกษา การมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ ภาวะเศรษฐกิจของครัวเรือน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกันการบริหารจัดการภาครัฐมีปัญหาความโปร่งใส ขาดคุณธรรม และประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจค่อนข้างน้อย

● **เศรษฐกิจหดตัวเนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจส่งผลให้การว่างงานเพิ่มสูงขึ้น รายได้คนไทยลดลง และคนยากจนเพิ่มขึ้น** ทำให้คนไทยมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบากยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วงปลายปี 2539 เป็นผลให้ระบบเศรษฐกิจโดยรวมหดตัวอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2540-2541 โดยเฉพาะในปี 2541 หดตัวถึงร้อยละ 10.5 ผลกระทบสำคัญเนื่องจากภาวะวิกฤตคือปัญหาการว่างงานที่เพิ่มสูงขึ้นถึง 1.4 ล้านคน ในปี 2541 เป็นผลให้รายได้ที่แท้จริงของคนไทยหดตัวลงตามภาวะเศรษฐกิจ จำนวนคนยากจนเพิ่มสูงขึ้นอีกทั้งปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินรุนแรงยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นไม่กระทบต่อสุขภาพอนามัยและโอกาสในการเรียนรู้

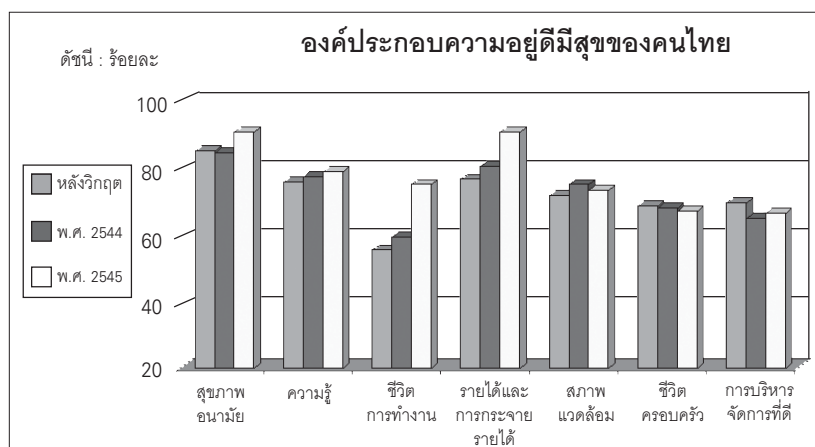
● **ภาวะฟื้นตัวของระบบเศรษฐกิจในช่วงปี 2542-2543** ทำให้การว่างงานคลี่คลายแต่ความยากจนคุณภาพการศึกษา ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน ตลอดจนความสัมพันธ์ในครอบครัว และการบริหารงานภาครัฐยังคงเป็นปัญหา

รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายและมาตรการอย่างต่อเนื่องเพื่อเร่งฟื้นฟูภาคเศรษฐกิจและวางรากฐานการพัฒนาระยะยาวควบคู่กันไป ซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจโดยรวมส่งสัญญาณฟื้นตัวในช่วงเวลาต่อมา โดยในช่วงปี 2542-2543 เศรษฐกิจไทยขยายตัวด้วยอัตราเฉลี่ยร้อยละ 4.5 ส่งผลให้สถานการณ์การว่างงานเริ่มคลี่คลายไปในทิศทางที่ดีขึ้น แต่ปัญหาความยากจนยังคงน่าเป็นห่วง ในภาพรวมแม้ว่าความอยู่ดีมีสุขของคนไทยเริ่มเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2542-2543 แต่ยังคงมีปัญหารอคอยการแก้ไขอยู่หลายเรื่อง ทั้งในด้านคุณภาพการศึกษา ปัญหาการกระจายรายได้ที่ยังมีความเหลื่อมล้ำสูง ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งปัญหาสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น และการบริหารจัดการภาครัฐที่ไม่โปร่งใสและขาดคุณธรรม

ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย : 2 ปี แห่งการเปลี่ยนแปลง

ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยในปี 2544-2545 เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยดัชนีความอยู่ดีมีสุขเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 69.3 ในช่วง พ.ศ. 2542-2543 มาอยู่ที่ร้อยละ 70.1 ในปี 2544 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 75.9 ในปี 2545 ซึ่งสูงกว่าร้อยละ 73.2 ในช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจสำหรับระดับความสำเร็จของการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขได้เปลี่ยนแปลงจากระดับ 2.93 ในช่วงภายหลังวิกฤตมาอยู่ในระดับดี คือ 3.01 ในปี 2544 และระดับ 3.59 ในปี 2545 ซึ่งดีกว่าก่อนวิกฤต ปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนไทยอยู่ดีมีสุขมากขึ้น คือ

● **การมีงานทำขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตามการฟื้นตัวของเศรษฐกิจทำให้ปัญหาการว่างงานคลี่คลายลงมาก** ดัชนีชีวิตการทำงานสูงขึ้นจากร้อยละ 50.3 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 71.3 ในปี 2545 ซึ่งเป็นทิศทางที่ดีต่อเนื่องมาตั้งแต่หลังวิกฤตเศรษฐกิจและทำให้ระดับของความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตการทำงานเปลี่ยนแปลงจากระดับ 1.03 ในปี 2544 มาสู่ระดับ 3.13 ในปี 2545 ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจในปี 2545 ส่งผลให้การมีงานทำเพิ่มสูงขึ้นในปี 2544 กว่า 8 แสนคน โดยส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 75 เพิ่มในสาขานอกการเกษตร ส่วนสภาพแวดล้อมการทำงานก็มีความมั่นคงมากขึ้นจากการที่รัฐบาลขยายความคุ้มครองตาม พ.ร.บ. ประกันสังคม ให้ครอบคลุมสถานประกอบการที่มีลูกจ้าง 1 คนขึ้นไป อย่างไรก็ตาม ยังคงมีปัญหาแรงงานนอกระบบที่ยังเข้าไม่ถึงระบบประกันสังคม และแรงงานไทยยังมีประสิทธิภาพการผลิตต่ำเมื่อเทียบกับหลายประเทศในภูมิภาค

● **ความยากจนลดลงรวดเร็ว** ต่ำกว่าเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 แต่ความเหลื่อมล้ำของรายได้ยังคงอยู่ในระดับสูง การขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ทำให้การมีงานทำเพิ่มขึ้นสูง ส่งผลให้ประชาชนมีรายได้และมาตรฐานความเป็นอยู่เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ดัชนีรายได้และการกระจายรายได้จึงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากร้อยละ 78.4 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 90.5 ในปี 2545 สัดส่วนคนจนลดลงจากร้อยละ 13.1 เหลือเพียงร้อยละ 9.8 ของประชากรทั้งประเทศซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่แผนฯ 9 กำหนดไว้ และต่ำกว่าในปีที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ เป็นความสำเร็จเกินกว่าที่คาดหมายไว้ สาเหตุสำคัญมาจากการดำเนินนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าทำให้รายได้ของประชาชนเพิ่มขึ้นมาก และความยากจนลดลงมากกว่า 2 ล้านคน ภายในเวลาปีเดียวคือจาก 8.2 ล้านคน ในปี 2544 เหลือเพียง 6.2 ล้านคน ในปี 2545 อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงมีปัญหาลูกหนี้การกระจายรายได้ โดยรายได้รวมของประเทศกว่าครึ่งหนึ่งยังกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มคนรวย 20% แรก จึงยังคงถือได้ว่ามีความเหลื่อมล้ำอยู่ในระดับสูงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น

● **คนไทยร้อยละ 95 มีหลักประกันสุขภาพแล้วและมีผลให้คนยากจนและผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพได้อย่างทั่วถึง** การดำเนินนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า มีผลให้รัฐบาลสามารถขยายหลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุมคนไทยได้ถึงร้อยละ 95 ของประชาชนทั่วประเทศ ในปี 2545 จากเดิมที่ครอบคลุมเพียงร้อยละ 70 ในปี 2544 ทำให้ดัชนีความอยู่ดีมีสุขด้านสุขภาพอนามัยมีการ

เปลี่ยนแปลงดีขึ้นจากร้อยละ 84.1 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 89.8 ในปี 2545 อย่างไรก็ตาม การสร้างหลักประกันสุขภาพ ยังมีปัญหาความหลากหลายและไม่เท่าเทียมในการบริการแต่ละระบบ ขาดการให้ความสำคัญกับงานส่งเสริมสุขภาพ ขณะที่คนไทยจำนวนมากยังมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการทำลายสุขภาพ

● **ระดับความรู้ของคนไทยยังมีพัฒนาการล่าช้าและไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก** ดัชนีความรู้มีค่าเพิ่มขึ้นต่อเนื่องมาตั้งแต่หลังวิกฤต โดยเพิ่มจากร้อยละ 73.5 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 74.1 ในปี 2545 แม้โอกาสการเข้าเรียนมัธยมต้นและมัธยมปลายเพิ่มขึ้นโดยตลอดแต่ปัญหาสำคัญคืออัตราการเรียนรู้อัตราการเรียนหรือจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยเพิ่มขึ้นช้ามากเพียง 7.8 ปี ในปี 2543 อยู่ในระดับต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านที่พัฒนาแล้วในแถบเอเชีย ซึ่งเฉลี่ยประมาณ 9 - 11 ปี

● **สภาพแวดล้อมการดำรงชีวิตโดยรวมของคนไทยยังคงอยู่ในระดับไม่เปลี่ยนแปลงไปจากช่วงวิกฤต และยังคงต้องเสี่ยงต่อความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ที่รุนแรงขึ้น** โดยค่าดัชนีสภาพแวดล้อมการดำรงชีวิตลดลงเล็กน้อยจากร้อยละ 70.7 ในปี 2544 เป็น ร้อยละ 70.0 ในปี 2545 เท่ากับช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ แม้ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยในกลุ่มอาชีพ เสมียน พนักงาน พนักงานขาย มีแนวโน้มดีขึ้นต่อเนื่องจากการดำเนินมาตรการทางการเงินและโครงการสนับสนุนด้านที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย แต่ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินยังคงเป็นปัจจัยหลักที่กระทบต่อความอยู่ดีมีสุขของคนไทย เนื่องจากคดีอาชญากรรมและยาเสพติดที่มากขึ้นและรุนแรงขึ้น เช่นเดียวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากมลภาวะในเขตเมืองมีความรุนแรงมากขึ้น

● **ครอบครัวไทยยังคงเผชิญปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัวและส่วนใหญ่ยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ** ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (2534-2545) ดัชนีชีวิตครอบครัวคนไทยมีแนวโน้มลดลง จากเดิมที่มีค่าร้อยละ 68.5 ในช่วงก่อนวิกฤตได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง จนมาอยู่ที่ร้อยละ 63.2 ในปี 2545 สาเหตุสำคัญเนื่องจากสังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาสัมพันธภาพ และปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัว โดยครอบครัวที่ขาดความอบอุ่นมีเพิ่มมากขึ้น ความแตกแยกและหย่าร้างกันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 3.45 คู่ต่อ 1,000 ครอบครัว ในปี 2539 เป็น 4.13 คู่ ในปี 2541 และ 4.36 คู่ ในปี 2545 ขณะที่จำนวนครัวเรือนที่มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ถึง

แม้ว่าจะมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 46.7 ของครัวเรือนทั้งประเทศในปี 2539 เหลือเพียงร้อยละ 45.3 และร้อยละ 41.7 ในปี 2541 และ 2545 ตามลำดับก็ตาม แต่ยังคงเป็นสัดส่วนที่สูงมาก จึงไม่มีผลเปลี่ยนแปลงต่อดัชนีความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัว

● **การบริหารจัดการที่ดีภาครัฐมีปัญหาด้านความโปร่งใสของระบบราชการและคุณธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้วางกรอบแนวทางที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างระบบและกลไกการบริหารจัดการของภาครัฐที่มีความโปร่งใสตรวจสอบได้มีประสิทธิภาพ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ รวมทั้งการตรวจสอบอย่างกว้างขวาง และถึงแม้ว่ากลไกที่ตั้งขึ้น ตลอดจนกระบวนการปรับเปลี่ยนต่างๆ อันสืบเนื่องมาจากการบังคับใช้ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ยังอยู่ในระยะเริ่มต้น แต่ก็มีผลให้การบริหารจัดการของภาครัฐเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ในขณะเดียวกันปัญหายังคงมีอยู่คือการดำเนินงานภาครัฐยังขาดความโปร่งใส มีปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบ และข้าราชการมีแนวโน้มการทมิวนัยเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง ในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา

บทสรุป

เมื่อวิกฤตเศรษฐกิจเริ่มสิ้นสุดลง ในปี 2544 รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายที่มุ่งฟื้นฟูและกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศให้ขยายตัวอย่างเข้มแข็งและมีเสถียรภาพ โดยใช้นโยบายคู่ขนานที่กระจายโอกาสทางเศรษฐกิจและบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนระดับรากหญ้า ควบคู่ไปกับ

การเร่งรัดการส่งออก การท่องเที่ยวและการลงทุนจากต่างประเทศให้เศรษฐกิจไทยมีความสามารถในการแข่งขันและเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกได้อย่างมั่นคง การดำเนินการดังกล่าวได้ส่งผลให้อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 5.3 ในปี 2545 ซึ่งเป็นอัตราที่สูงที่สุดนับตั้งแต่เกิดวิกฤตเป็นต้นมานั้น ได้ส่งผลให้ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยหลังวิกฤตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมากกว่าก่อนเกิดวิกฤต คนไทยมีงานทำและมีความมั่นคงในชีวิตการทำงานมากขึ้น จำนวนคนยากจนลดลงอย่างรวดเร็ว คนส่วนใหญ่มีหลักประกันสุขภาพ มีความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยมากขึ้น และได้รับการบริการสาธารณสุขที่ปลอดภัยที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม คนไทยยังคงต้องเผชิญกับปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ชีวิตครอบครัวและการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ

แนวทางการพัฒนาเพื่อสร้างความปลอดภัยดีมีสุขของคนไทยให้คงอยู่อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาความเข้มแข็งของเศรษฐกิจไทยให้ขยายตัวอย่างมีเสถียรภาพและมีคุณภาพควบคู่ไปกับการกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจและกระจายรายได้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศให้เกิดความเป็นธรรม รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของคนไทยให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและให้ชุมชนเป็นแกนหลักเชื่อมโยงเป็นโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมภายใต้การบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐอย่างยั่งยืน ดังนี้

(1) การบริหารจัดการนโยบายเศรษฐกิจให้เศรษฐกิจไทยมีความแข็งแกร่ง การขยายตัวเป็นไปอย่างมีคุณภาพและมีเสถียรภาพ และกระจายผลประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยเพิ่มผลผลิตทางการผลิตและพัฒนานวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าและคุณภาพของสินค้าและบริการ พัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานรากให้แข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน โดยการเชื่อมโยงวิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสู่ตลาดโลก รวมทั้งปรับระบบบริหารจัดการเศรษฐกิจของภาครัฐให้สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ลดการพึ่งพิงจากภายนอก และให้ความสำคัญในด้านการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

(2) พัฒนาศักยภาพคนไทยให้มีคุณภาพและสามารถปรับตัวก้าวสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ได้อย่างรู้เท่าทัน ส่งเสริมบทบาทความเข้มแข็งของครอบครัว รวมทั้งชุมชนให้เป็นฐานรากที่มั่นคงของสังคมไทย เป็นภูมิคุ้มกันทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ ของสังคม เช่น ปัญหา ยาเสพติด และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งสร้างกระบวนการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยอย่างยั่งยืน

(3) สนับสนุนให้ท้องถิ่น ชุมชนและประชาชนเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยึดพื้นที่และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้เกิดการบริหาร

“

คนไทยยังคงต้องเผชิญกับ

ปัญหาความปลอดภัย

ในชีวิตและทรัพย์สิน

ชีวิตครอบครัวและการบริหาร

จัดการที่ดีของภาครัฐ

”

จัดการที่ดี ให้ประชาชน ชุมชน และท้องถิ่นมีจิตสำนึกความเป็นเจ้าของและมีจริยธรรมด้านสิ่งแวดล้อมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูเพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศ ควบคู่ไปกับการรู้จักใช้ประโยชน์อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพเพื่อสามารถใช้เป็นฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(4) วางรากฐานระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ โดยกำหนดเป็นนโยบายให้ทุกหน่วยงานนำหลักการบริหารจัดการที่ดีไปปฏิบัติอย่างจริงจัง มีการประเมินผลการดำเนินการระดับองค์กรอย่างเป็นรูปธรรมและประกาศให้สาธารณชนรับทราบเป็นประจำทุกปี ควบคู่กับการจัดทำแผนงานประชาสัมพันธ์ปลูกจิตสำนึกและสร้างความเข้าใจในแนวคิดและดัชนีวัดการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐอย่างกว้างขวางให้ประชาชนตระหนักและสามารถติดตามตรวจสอบการทำงานของภาครัฐได้อย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบ การกระทำผิดวินัยของข้าราชการและการเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน

ขีดความสามารถ ในการแข่งขัน ของประเทศไทยกับ การพัฒนาที่ยั่งยืน

รองนายกรัฐมนตรี

ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์

ท่านประธานและคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติท่านเลขาธิการฯ และแขกผู้มีเกียรติทุกท่าน ต้องขอขอบพระคุณที่ให้เกียรติชมมาบรรยายในวันนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวข้อที่ท่านกำหนดขึ้นมาว่าด้วยเรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน” สิ่งนี้เป็นเครื่องสะท้อนจิตสำนึกของสภาพพัฒนาอย่างหนึ่งว่า ไม่ต้องการให้มีงานอย่างฉาบฉวย แต่ต้องการให้ประเทศไทยได้รับการพัฒนาอย่างมีบูรณาการ อย่างยั่งยืน

ในช่วง 3 - 4 เดือนที่ผ่านมา ถ้าพวกเราสังเกตให้ดีจะพบว่า รัฐบาลภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรี

(พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร) ได้มีการเดินทางไปต่างประเทศไปพบผู้นำของประเทศ ผู้นำนักธุรกิจอยู่บ่อยครั้ง เพราะรัฐบาลเห็นว่า จังหวะนี้ เป็นโอกาสที่ดี มีความสำคัญอย่างยิ่ง นับตั้งแต่ที่ประเทศไทยเราได้พบกับวิกฤตทางเศรษฐกิจเมื่อ ปี 2540 เป็นต้นมา ที่จะใช้โอกาสนี้ให้เกิดประโยชน์ให้ได้คุ้มค่าอย่างเต็มศักยภาพ เนื่องจากประเทศสามารถหลุดพ้นจากหุบเหวที่คอยดึงเศรษฐกิจของประเทศให้ลดทอนลงไป ในหลายปีก่อนได้แล้ว ซึ่งไตรมาสนี้เป็นไตรมาสที่ 7 ที่เศรษฐกิจของประเทศมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ มีความถดถอยทาง

เศรษฐกิจอยู่ ย่อมทำให้ประเทศไทยเป็นจุดสนใจของนานาชาติทั่วโลก

ยิ่งไปกว่านั้นบทบาทของประเทศไทยที่ไม่เคยโดดเด้นมาเลยในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ได้พลิกผันกลับมาอยู่ในสถานะที่ต่างประเทศให้ความสนใจและ**มองว่าประเทศไทยนั้นโดยพฤตินัยแล้วกำลังเป็นผู้นำของอาเซียน** ทำให้ในปัจจุบันไม่ว่าประเทศใดที่เราไปเยือน เขาให้เกียรติ ให้ความนับถือ และให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง

ดังนั้น เมื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเราเติบโตอย่างรวดเร็ว และโครงสร้างเศรษฐกิจ (Profile) ของประเทศกำลังชั้นนำหน้าในหลายๆ

ประเทศในย่านนี้ จึงต้องใช้โอกาสนี้พยายามเรียกความมั่นใจ และความเชื่อมั่นให้กลับคืนมาสู่ประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง และในช่วงเวลาที่ผ่านมา ก็ประสบผลสำเร็จพอสมควร

เมื่อมองย้อนไปปี 2543 ก่อนที่รัฐบาลชุดนี้จะเข้ามาบริหารประเทศ อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในขณะนั้นอยู่ที่ระดับ 4.6 และก่อนหน้านั้นหนึ่งปีอยู่ที่ระดับ 4.4 ถ้ามองภาพในขณะนั้น จะเห็นได้ว่าไตรมาสแรกนั้นอัตราการเติบโตอยู่ที่ระดับ 6.8 ไตรมาสที่ 2 อยู่ที่ร้อยละ 6 ไตรมาสที่ 3 ร้อยละ 2.3 ไตรมาสที่ 4 ร้อยละ 3.5 ไตรมาสที่หนึ่งของปี 2544 อยู่ที่ร้อยละ 1.7 โดยสิ้นเชิงในระบบธนาคารปี 2542 หดตัวร้อยละ 12 ในปี 2543 หดตัวร้อยละ 8 และในช่วงสองปีนั้น ได้มีการปิดกิจการประมาณหนึ่งหมื่นกว่าราย

ในสภาวะเศรษฐกิจเช่นนั้น ถ้าไม่มีแรงกระตุ้นเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ถ้ารัฐบาลไม่กล้าตัดสินใจทำ เศรษฐกิจวันนี้ยังไม่รู้เลยว่าจะเป็นอย่างไรมาก่อน แต่ท่านทั้งหลายต้องไม่เข้าใจผิดพลาดไปว่า รัฐบาลชุดนี้เน้นเพียงแค่ว่าอยากให้มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ความพยายามกระตุ้นเศรษฐกิจให้เกิดการขยายตัว เป็นเพียงขั้นตอนที่หนึ่งเท่านั้นเอง ซึ่งหากท่านทั้งหลายสังเกตให้ดีจะพบว่าประมาณในปี 2547 ที่รัฐบาลได้นำเสนอต่อรัฐสภานั้นงบประมาณที่จะใช้กระตุ้นเศรษฐกิจแทบจะไม่มีเลย แต่งบประมาณส่วนใหญ่จะถูกเคลื่อนย้ายไปสู่เรื่องของการปฏิรูป และการยกระดับความสามารถในเชิงแข่งขันเป็นสำคัญ รวมทั้งต้องการเตรียมประเทศให้พร้อมรับกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกนี้

“

รัฐบาลต้องการเห็น

ความมั่นคง

ความสมบูรณ์พูนสุข

และการกระจายรายได้

ให้กับประชาชน ไม่ใช่ต้องการ

(จีดีพี)

”

เป้าหมายของรัฐบาลนั้นคือการสร้างความมั่นคงให้กับประชาชน ซึ่งความมั่นคงจะเกิดขึ้นมาได้จะต้องมีกระบวนการขยายการผลิต มีการขยายการจ้างงาน และเมื่อความมั่นคงเกิดขึ้นแล้วก็ต้องพยายามกระจายความมั่งคั่งเหล่านั้นไปสู่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ จึงจะทำให้ประชาชนมีรายได้ มีอำนาจซื้อในสังคม ก็จะเกิดอุปสงค์ของประเทศที่จะก่อให้เกิดกระบวนการผลิต และการจ้างงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อเขามีรายได้ เขาก็จะมีเงินออม เงินออมนี้จะถูกนำไปใช้ในเรื่องของการลงทุนที่ต่อเนื่องกันไป เพราะฉะนั้นในบั้นปลายรัฐบาลต้องการเห็นความมั่นคง ความสมบูรณ์พูนสุข และการกระจายรายได้ให้กับประชาชน ไม่ใช่ต้องการ (จีดีพี) อันนี้เป็นนโยบายที่ชัดเจนของรัฐบาล ซึ่งนโยบายที่ให้กับทางสภาพัฒน์ไปนั้น ล้วนแล้วแต่บอกว่าเราต้องการการเติบโตอย่างมีบูรณาการ

ถ้าเราหันกลับไปมองประวัติศาสตร์อีกครั้งหนึ่งจะเห็นได้ว่า ไม่มีใครผิด ไม่มีใครถูก แต่ผลการพัฒนาในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาจะเห็นได้อย่างชัดเจนคือภาวะของการขาดความสมดุล รายได้กระจุก ผู้คนกลุ่มหนึ่งได้ประโยชน์มี

ความมั่งคั่ง แต่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังยากจน โอกาสที่จะเข้าถึงแหล่งเงินทุนก็ไม่มี อำนาจซื้อที่ย่อมไม่มีเมื่ออำนาจซื้อไม่มีเศรษฐกิจของประเทศก็ต้องอาศัยการลงทุนจากต่างประเทศเป็นสำคัญ ต้องอาศัยการส่งออก การท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ความสามารถแข่งขันของประเทศ ความสามารถแข่งขันของสินค้าที่เป็นหัวใจสำคัญขาดหายไป

ที่ผ่านมา ผมเชื่อว่าทุกฝ่ายต้องการทำให้ดีที่สุด แต่จุดเปราะบางนั้นอยู่ที่การทำให้เกิดผล การติดตามให้มีผล เงื่อนไขต่างๆในอดีตนั้นมันไม่เอื้ออำนวย การเมืองไม่มีเสถียรภาพ นโยบายการพัฒนาประเทศเป็นนโยบายที่ไม่สามารถปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการได้ แต่วันนี้เป็นโอกาสที่ดี การเมืองมีเสถียรภาพ เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัว และการพัฒนากำลังมุ่งไปสู่การปฏิรูปอย่างบูรณาการ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน และการทำให้เศรษฐกิจรากหญ้าแข็งแรงได้

ทั้งนี้เศรษฐกิจรากหญ้าจะแข็งแรงได้นั้น ต้องให้โอกาสแก่เกษตรกร และประชาชนคนยากจนได้เข้าถึงแหล่ง

เงินทุน ประเทศจะแข่งขันได้อย่างไร ถ้าคนส่วนใหญ่ของประเทศยังยากจน รัฐบาลจึงมีนโยบายเข้าไปให้การสนับสนุน ประกอบด้วย นโยบายการพักชำระหนี้เกษตรกร เพื่อแบ่งเบาภาระหนี้ของเกษตรกร นโยบายการสร้างราคาสินค้า เพื่อก่อให้เกิดรายได้แก่เกษตรกร กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 ล้านบาท นโยบายหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้แต่ละ

เครื่องหล่อ เพื่อให้ประชาชนมุ่งแต่วัตถุนเกิดเป็นวัตถุนิยม จึงได้เกิดเป็นแนวคิดที่ว่าทำอะไรจึงจะทำให้เศรษฐกิจเข้มแข็งเกิดอุปสงค์ภายในประเทศ ประเทศจะไม่ต้องพึ่งเฉพาะแต่การส่งออกจากต่างประเทศ

ทรัพยากรมนุษย์ ทุนมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืน การให้การศึกษากับทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่

อย่างไร้จุดหมายปลายทาง

คำว่า “ทรัพยากรมนุษย์” สามารถยกระดับได้เพราะในโลกปัจจุบันไม่ได้มีเพียงแค่การศึกษาอย่างเดียว แต่เขาเอาคำว่ามนุษย์บวกวิทยาการซึ่งตรงนี้เองที่เรายังขาด รัฐบาลชุดนี้เป็นรัฐบาลชุดแรกที่มีนโยบายที่มีความเห็นสอดคล้องกับแนวคิดนี้ การมีเครื่องอินเตอร์เน็ต การเน้นไอที การเน้นวิทยาการสิ่งเหล่านี้ต้องกระจายออกไปในชนบท เรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องตลกแต่เป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งเพราะในอนาคตหากเศรษฐกิจในท้องถิ่นนั้นเข้มแข็งขึ้นมา การค้าขายไม่จำเป็นต้องผ่านส่วนกลาง ซึ่งการค้าขายนั้นสามารถผ่านข้ามโลกหรือข้ามประเทศได้โดยไม่จำเป็นต้องผ่านกรุงเทพมหานคร เพราะฉะนั้นเรื่องของ การสร้างเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง เรื่องของการผนวกการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์บวกกับวิทยาการจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างมากในปัจจุบัน

ภาคการผลิตที่ผ่านมา นั้นจะเป็นลักษณะการผลิตที่ใครอยากผลิตอะไรก็ผลิต เช่น ญีปุ่นต้องการขยายการลงทุนก็เข้ามาผลิตในประเทศไทย แต่ต่อจากนี้ไปนโยบายของ บีโอไอ นั้นจะให้ความสำคัญพิเศษกับอุตสาหกรรมที่เป็นเป้าหมายในลักษณะที่เป็น CLUSTER ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐบาลต้องการสนับสนุน ไม่ใช่เป็นเพียงแค่โรงงานประกอบเท่านั้น แต่ต้องการให้เป็นโรงงานที่ครบวงจร ที่ภายในต้องมีทั้งโรงงานประกอบ โรงงานผลิตชิ้นส่วน ศูนย์วิทยาการและมีทั้งศูนย์การวิจัยของบริษัทโตโยต้า หรือบริษัทฮอนด้า ในขณะนี้ ทั้งนี้เพื่อให้สินค้าเหล่านั้นมีความสามารถในการแข่งขันกับทั่วโลกเขาได้ ไม่ใช่ชิงแต่ว่าวันนี้ค่าเงินถูกหรือค่าเงินแพง ถ้าวันนี้ค่าเงินบาทแพงขึ้น มาสินค้าก็ขายไม่ออก ถ้าเป็นอย่างนั้น

จังหวัด อำเภอ/กิ่งอำเภอ มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่นอกเหนือจากผลผลิตที่ผลิตได้ นอกจากนี้ ธ.ก.ส. และ บ.อ.ย. ได้มีการริเริ่มจัดสรรเงินเข้าไปในระบบ Micro Landing ไปสู่ท้องถิ่นในต่างจังหวัด ซึ่งตัวนี้เป็นตัวที่ก่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจขึ้นมา ที่ผ่านมานี้ไม่เคยมี

ดังนั้นใน 3-4 ปีข้างหน้า เราต้องยกระดับเศรษฐกิจจากหญ้าให้แข็งแรงขึ้นมา เพื่อให้เกิดอำนาจซื้อที่แท้จริง อย่างยั่งยืนในชนบท และอำนาจซื้ออย่างยั่งยืนนี้จะทำให้ตลาดในประเทศมีความเข้มแข็ง มีรายได้ มีการบริโภค รัฐบาลไม่มีนโยบายที่จะนำวัตถุนมาเป็น

จำเป็น แต่การศึกษานั้นต้องไม่อยู่ในส่วนกลาง แต่ต้องไปอยู่ในชนบท โดยให้รู้ว่าแต่ละตำบล แต่ละจังหวัด ต้องการบุคลากรประเภทใด จึงผลิตสิ่งเหล่านั้นขึ้นมาสนอง ซึ่งนโยบายการศึกษาไม่ใช่มุ่งฝึกฝนทักษะทางด้านแพทย์หรือวิศวกรอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่ที่ทิศทางของการพัฒนาประเทศในอนาคตข้างหน้าว่าเราต้องการบุคลากรประเภทไหน ถ้าต้องการให้แต่ละท้องถิ่นมีสินค้าที่เข้มแข็งเราก็ต้องคิดเองว่าท้องถิ่นนั้นต้องการทรัพยากรมนุษย์ประเภทไหน ไม่ใช่ 9 ปี 12 ปี หรือต่อให้เรียนทั้งชีวิตก็ไม่มีประโยชน์ ถ้าเรียน

ประเทศชาติก็ต้องจนตลอดไป ซึ่งตรงนี้เป็นแนวคิดที่รัฐบาลให้ความสำคัญอย่างมาก

เพราะฉะนั้นบริษัททั้งหลายที่ต้องแข่งขันจึงเป็นความหวังสำคัญของประเทศ เพราะประเทศชาติไม่ได้แข่งขันด้วยตัวเอง ประเทศนั้นเป็นเพียงเป้าหมาย เราฝึก ฝึกศึกษา ซึ่งจะต้องทำให้เกิดประสิทธิภาพ ดังนั้นระเบียบหรือกฎเกณฑ์ไหนที่เป็นอุปสรรคต้องให้หายไป แต่แนวหน้าที่ต้องไปรบก็คือบริษัทเอกชน ซึ่งบริษัทเอกชนยักษ์ใหญ่ของเรามีอยู่ จึงจำเป็นต้องส่งเสริมเขาให้แข็งแรง

หัวใจสำคัญของนโยบายของรัฐบาลชุดนี้ไม่ได้อยู่ที่ต้องสร้างรายได้ขึ้นมา แต่ต้องการให้มีผู้ประกอบการที่เหมาะสม มีสินค้าที่กลั่นกรองมาจากสมอง มีแนวคิด มีนวัตกรรมในส่วนของการบริหารกิจการนั้น เราต้องการองค์รววิสาหกิจซึ่งมีความคล่องตัวสามารถใช้วิทยาการสามารถใช้อินเทอร์เน็ต สามารถขายสินค้าข้ามประเทศ ข้ามโลกได้ เหล่านี้คือแนวคิดในการพัฒนา SMEs ที่รัฐต้องการจะสร้างใหม่ขึ้นมา

SMEs ในความหมายของรัฐบาลไม่ใช่เพียงร้านเล็ก หรือร้านกลางๆ แต่สิ่งที่รัฐบาลต้องการคือการสร้างสิ่งที่เรียกว่า “Dynamic afreshable SMEs” ที่เป็นบริษัทขนาดเล็ก ขนาดกลางที่สามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง และมีขีดความสามารถแข่งขันกับทั่วโลกได้

สำหรับในส่วนของสิ่งแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจ (Micro Business Environment) รัฐบาลจะเข้ามาดูแลให้ในแง่สิ่งแวดล้อมเชิงมหภาคไม่ว่าเรื่องเงินสำรอง เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ดุลการค้า ดุลบัญชีเดินสะพัด ค่าของเงิน รัฐบาลจะเข้ามาให้ความดูแลเพื่อเสริม

สร้างความแข็งแกร่งให้กับภาคเอกชน ถ้าดัชนีมหภาคไม่แข็งแกร่ง จุลภาคก็ทำงานไม่ได้

คำว่า “**ประชานิยม**” ที่ได้ยินได้ฟังมาโดยตลอดนั้น เป็นคำพูดที่ถูกต้อง เพราะเป็นความตั้งใจจริงที่รัฐบาลต้องการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น และหันมานิยมในรัฐบาลเมื่อนโยบายที่รัฐได้ประกาศออกไปประสบผลสำเร็จ

“

หัวใจสำคัญของนโยบายของ
รัฐบาลชุดนี้ไม่ได้อยู่ที่ต้อง
สร้างรายได้ใหญ่ขึ้นมา แต่ต้องการ
ให้มีผู้ประกอบการที่พอเหมาะ
มีสินค้าที่กลั่นกรองมาจาก
สมอง มีแนวคิด มีนวัตกรรม

”

นอกจากนี้รัฐบาลยังต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับประเทศเพื่อนบ้านให้หันมานิยมในรัฐบาลไทย เพราะการแข่งขันในอนาคตข้างหน้าประเทศของเราไม่ได้อยู่ในโลกเพียงประเทศเดียว ซึ่งบางสิ่งเรายังอ่อนแอ บางสิ่งเราก็แข็งแรง ดังนั้น **เราสามารถชดเชยความอ่อนแอของเรานั้นได้ด้วยการผนวกยุทธศาสตร์กับประเทศเพื่อนบ้าน** ซึ่งเราสามารถเชื่อมโยงกับลาว เขมร พม่า จีน และอินเดียได้เพื่อทำให้สิ่งที่เราขาดหายไปแข็งแรงขึ้นมา โดยเราสามารถให้ประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้เป็นฐานการผลิตให้กับเรา โดยเราทำหน้าที่เป็นศูนย์ดีไซด์ ศูนย์ประกอบ ขณะเดียวกันเราสามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว

ของประเทศต่างๆให้เป็นลักษณะแพ็คเกจของการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดความน่าสนใจ

มีคนพูดว่าอาเซียนมีความสำคัญ แต่ในส่วนตัวคิดว่าอาเซียนไม่ได้มีความสำคัญ แต่สิ่งที่สำคัญมากกว่าคืออาเซียน+GMS โดยผนวกไทยเข้าไปด้วยก็จะได้จีจีซีที่สมบูรณ์พอดี ทั้งนี้เพราะประเทศไทยสามารถเชื่อมโยงได้ทั้งกับเศรษฐกิจลุ่มแม่น้ำโขง เชื่อมได้กับจีน และอินเดีย ขณะเดียวกันก็สามารถเชื่อมโยงได้กับอาเซียน เมื่อเกิด FTA (Free Trade Area) ขึ้นมาเมื่อไรประเทศไทยจะมั่งคั่ง

ทั้งหมดนี้คือความคิดที่รัฐบาลต้องการให้ประเทศไทยมีการเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งการเติบโตนั้นไม่ใช่เป็นการขอยืมจากอนาคตมาใช้ในปัจจุบัน โดยมีการทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม แต่รัฐบาลต้องการเห็นถึงความสามารถในการแข่งขันที่ทำให้ประเทศของเรา และประเทศเพื่อนบ้านร่ำรวยขึ้นมาพร้อมกัน

ดังนั้นผมจึงขอให้ทางเลขาธิการสภาพัฒน์ ทบทวนบทบาทว่า ถ้าทิศทางของนโยบายเป็นแบบนี้ ทำอย่างไรที่จะช่วยทำให้นโยบายเหล่านี้เกิดผลในทางปฏิบัติเร็วขึ้น ถ้าเห็นตรงไหนเป็นจุดอ่อนก็ให้ชี้แนะ หรือเมื่อมีความคิดใหม่ๆเกิดขึ้นก็สามารถนำเสนอให้รัฐบาลเป็นแนวคิดใหม่ แม้ว่าแนวคิดใหม่ๆจะเกิดขึ้นทุกๆสัปดาห์ก็ไม่ผิดอะไร แต่จะกลับเป็นผลดีที่ทำให้เรามีความสนใจเศรษฐกิจของประเทศมากขึ้น ท้ายที่สุดนี้ขอย้ำอีกครั้งว่า เป้าหมายทางเศรษฐกิจของประเทศนั้นไม่ใช่จีดีพี แต่เป้าหมายที่แท้จริงคือความมั่งคั่งและการกระจายความมั่งคั่งสู่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

◆◆◆◆

รัฐบาลกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร

ท่านรองนายกรัฐมนตรี ท่านรัฐมนตรี ท่านประธานและคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ท่านเลขาธิการท่านผู้มีเกียรติ นักวิชาการทุกท่าน

วันนี้ผมรู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างยิ่ง ที่ได้มาร่วมในพิธีเปิดการประชุมประจำปี 2546 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือสภาพัฒน์ ต่อเนื่องเป็นปีที่สองแล้ว และหัวข้อในการประชุมวันนี้ ก็เป็นเรื่องของ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่งผมถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จของการพัฒนาประเทศ และขอขอบคุณทุกท่านที่ได้มาร่วมในเวทีแห่งการสร้างสรรค์แห่งนี้ เพื่อวัตถุประสงค์ก็คือ เรามีเป้าหมายเดียวกันที่จะให้ชาติของเรามีความก้าวหน้า ได้มีการพัฒนาไปอย่างยั่งยืน และให้พี่น้องประชาชนของเรา ได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ก่อนที่จะผมจะไปพูดเรื่อง “รัฐบาลกับการพัฒนาที่ยั่งยืน” ผมคิดว่า ถึงเวลาที่เราจะต้องชักซ้อมกันถึงแนวคิดของ “Sustainable Development” หรือ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่งผมเชื่อว่าเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นที่สำคัญของการสร้าง Competitiveness หรือขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ หมายความว่า

ว่า ก่อนที่จะบอกว่า เราจะพัฒนาประเทศเพื่อไปแข่งขันกับคนอื่นได้ เราจะต้องพัฒนาได้อย่างยั่งยืน ถ้ายังพัฒนาอย่างยั่งยืนไม่ได้รับการแข่งขันนั้น คือไปแข่งเพื่อแพ้ ถ้าแข่งเพื่อชนะ ต้องมีการพัฒนาที่มีความยั่งยืนในประเทศ

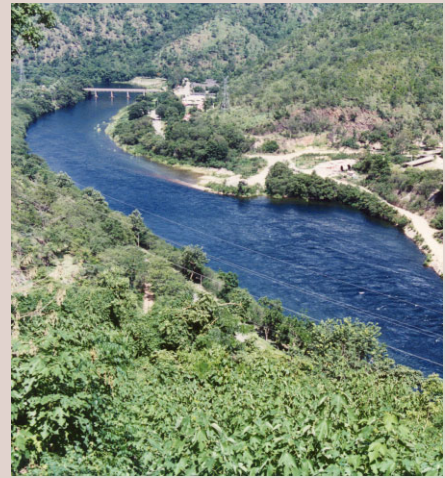
ผมคิดอย่างนี้ ก็ไม่เหมือนกันทีเดียว บางครั้งเวลาเราพูดถึงเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนกับการพูดถึงเรื่องของ Competitiveness นั้น จะมีความเชื่อมโยงกันอยู่ บางทีเราอาจคิดว่า เป็นเรื่องเดียวกันจริงๆ แล้ว ไม่ใช่ เหมือนนกวิ่งผลัด ไม้หนึ่งกับไม้สอง แต่ก็ไม่ได้กับไม้หนึ่งไม้สองเสียทีเดียว มันต้องวิ่งคู่ขนานกันไป โดยที่หลักเบื้องต้นนั้นคือ การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นหัวใจสำคัญที่ถือว่าต้องรีบทำให้ได้

แต่สามารถทำ Competitiveness ควบคู่กันไปได้ โดยจะต้องเน้นหนักให้การพัฒนายั่งยืนนั้น ประสบผลสำเร็จไปได้เร็วที่สุด เพื่อระดับการแข่งขันที่เรายกขึ้นมานั้น เป็นการแข่งขันที่มีโอกาสชนะสูง

ที่สำคัญก็คือ ต้องมี **Benchmark** เพราะจะได้รู้ว่า เราจะพัฒนาให้ยั่งยืนนั้น ตรงไหน แคไหน จึงจะเรียกว่ายั่งยืน และแน่นอน ดัชนีทุกดัชนีมันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ยกตัวอย่าง ปริมาณน้ำฝนที่ตกในประเทศไทย ในวันนี้กับ 40-50 ปีที่แล้ว ถามว่า น้อยกว่าเดิมไหม น้อยกว่าเดิมมาก แต่ประชากรมีมากกว่าเดิมมาก สัดส่วนไม่เท่ากัน แล้วความสามารถในการจะอุ้มน้ำเพื่อเก็บไว้ใช้ ก็ลดน้อยลงเพราะความตื้นเขินของแม่น้ำลำคลอง อันเกิดจากป่าไม้ถูกทำลาย มีดินถูกกัดเซาะทำลาย น้ำจึงไหลลงทะเลมาก เราเลยมีน้ำท่วมกับน้ำแล้งเสียมาก ฉะนั้น สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่เห็นได้ชัดว่า เราต้องทำอะไร เพราะฉะนั้นความเปลี่ยนแปลงใน Benchmark ก็ต้องมีตัววัด

และผมยังมองต่อไปอีกว่า คำว่าพัฒนายั่งยืนนั้น เป็นสิ่งที่มีความเป็นนามธรรมสูง (Level of Abstraction) เพราะฉะนั้นถ้าเราจะวัด จะติดตามเพื่อให้ได้ผล ให้รู้ว่า เราไปถูกทางแล้ว **จะต้องมีคำจำกัดความ** ในแต่ละตัว เพื่อจะได้กำหนดโดยประมาณว่า ถ้าไปแถวนี้ เราก็พอใจแล้ว เราต้องพยายาม Qualify แล้วก็อย่าลืมว่า มันมีความเชื่อมโยงกัน จากตัวนี้มาสู่ตัวนั้น ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเป็นเรื่องน้ำ ป่า ก็จะมีมีความเชื่อมโยงกันหลายตัว มีความเกี่ยวข้องกับปริมาณประชากร เพราะว่าสมัยนี้เรื่องของ**ความเชื่อมโยง**เป็นเรื่องสำคัญที่เราจะต้องเข้าใจ เราถึงใช้คำว่า “**บูรณาการ**” ตลอดเวลา คือผู้ที่ทำเรื่องเครื่องชี้วัดและวัด ต้องเข้าใจเรื่องของ Experimental Research Design ต้องเข้าใจเรื่อง Treatment ว่า ถ้าเราจะใส่อย่างนี้เข้าไป จะมีผลอย่างไร คือ ต้องมีการ “**วัดได้ วัดเป็น**” ถ้าหากเราย้อนไปเมื่อปี 2545 นักเศรษฐศาสตร์ที่ได้รับรางวัล Nobel Price ซึ่งเป็นผู้ชำนาญเรื่องของ Cognition Psychology เป็นคนที่นำเรื่องของระบบ Experimental Design เข้าไปสู่ระบบเศรษฐศาสตร์ จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลก

สรุปได้ว่า **ระบบของการทดลองเพื่อให้วัดความเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่จำเป็น** เมื่อก่อนนี้เราไม่ใช้ระบบทดลอง แต่เดี๋ยวนี้ แม้แต่ทางด้านสังคม (Social Science) ก็ยังต้องใช้ระบบทดลองมากขึ้น ที่ผมพูดอย่างนี้เพราะว่า **ถ้านโยบายของรัฐบาลทำแบบนี้ จะมีผลเปลี่ยนแปลงอะไร ถ้าไม่ทำอะไรเลยปล่อยไปตามธรรมชาติจะเป็นอย่างไร** ดังนั้น เราอาจจะใช้เรื่องของ Time Series เรื่อง Experimental Design เรื่องของการ Control Verifiable ต่างๆ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่นักชี้วัดทั้งหลายต้องมองให้รอบคอบ เพื่อเราจะได้ไม่เสียสแตนด์ และเสียเวลากับ Treatment ที่ผิด ถ้านโยบายผิด รัฐบาลนี้ พร้อมเลิก พร้อมเปลี่ยน แต่ถ้าไม่ผิด ยังไงก็ไม่เลิก ไม่เปลี่ยน แต่ว่าทุกอย่างต้องพิสูจน์ด้วยหลักทางวิทยาศาสตร์ ไม่ใช่พิสูจน์ด้วยความรู้สึก เราอยู่กับโลกของความรู้สึกมานาน ต่อไปนี้ ความรู้สึกต้องเบาบางลง ทุกอย่างต้องใช้วิทยาศาสตร์ในการพิสูจน์ตัวเองว่า เราควรที่จะต้องยกเลิกหรือเดินหน้า เพราะฉะนั้น ถ้าสภาพพัฒนาก็ดี เครือข่ายของสภาพพัฒนาก็ดี ถ้าเราสามารถ**มีระบบกลไกในการวัดเป็นวิทยาศาสตร์แล้ว** จะทำให้เราสามารถเข้าใจเรื่องของการใช้นโยบายที่ถูกต้องเพื่อแก้ปัญหา แล้วเข้าใจความเชื่อมโยงของนโยบายทั้งหลาย

ถ้าเราจะมองคำว่า “Sustainability” ผมก็แปลงง่าย ๆ คือ “**ความสมดุล**” ซึ่งเป็นการพัฒนาที่มีความสมดุล หรือถ้าจะใช้หลักของพระพุทธเจ้าก็คือ “**มัชฌิมาปฏิปทา**” หรือเรียกว่า Theory of Harmony ทั้งหลายหมายความว่า สิ่งที่อยู่ร่วมกันนั้น จะต้องก้าวไปด้วยกันในลักษณะที่มีความสมดุล ผมลองย้อนมาดูถึงร่างกายของมนุษย์ ทุก 6 เดือน เราไปตรวจเลือด เพราะว่ามันมี Benchmark ที่มีการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์แล้วว่า ถ้าคอเลสเตอรอลไม่เกิน 200 เราปลอดภัยไม่มีปัญหาเรื่องไขมันในหลอดเลือด ถ้าอยู่ที่ 230-250 ต้องไปคุมอาหาร เมื่อคุมแล้วก็ยังไม่ลด จะเริ่มให้ยาแล้ว นี่คือ Treatment น้ำตาลไม่เกิน 110 ถือว่าปลอดภัย ถ้าเกิน 110 ต้องลด ควบคุมอาหารแล้วยังเอาไม่อยู่ แสดงว่าเบาหวานจะมาแล้ว ตอนหลังเราบอกว่า คุณคอเลสเตอรอลอย่างเดียวไม่พอ ต้องดูไตรกลีเซอไรด์ ดู LDI (สารตะกั่วในเม็ดเลือด) เพราะว่าพอมนุษย์ยิ่งรู้มากขึ้น ก็เริ่มมีความละเอียดของการมองปัญหามากขึ้น

การพัฒนายั่งยืนก็เช่นกัน ที่เปรียบเสมือนเป็น “**มนุษย์ประเทศไทย**” จะแข็งแรงได้อย่างไร ในเมื่อยังมีคนจนอยู่ มีป่าไม้ถูกทำลาย มีน้ำแล้ง มีน้ำท่วม มีมลพิษ (Pollution) มาก สิ่งแวดล้อมหมดไป เพราะมนุษย์มีการเจริญเติบโต การใช้ทรัพยากรจึงไม่สมดุลกับทรัพยากรที่มีอยู่ สิ่งเหล่านี้คือ

ความไม่สมดุล ถ้าเราจะแก้ไขก็คือ ต้องมองว่าเราจะทำอะไรให้ผู้ที่อยู่ร่วมกัน ในสังคมนั้นมีความสุข โดยมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน อย่างเช่น คนกับคน คนกับธรรมชาติ รัฐกับประชาชน เศรษฐกิจกับสังคม ทรัพยากรกับสิ่งแวดล้อม แต่บางทีก็ไม่ใช่ว่าจะมีอยู่แค่นั้น มีถึงสาม สัมพันธภาพซึ่งเชื่อมโยงกันอยู่

สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่ท่านทั้งหลายจะต้องขบคิดกันในช่วงบายนี้นี้ในการ แยกกลุ่มย่อยว่า เราจะมองประเทศไทยอย่างไร แต่ต้องไม่ลืมว่าความเชื่อมโยงนั้นมีมากมาย เช่น ถ้าเราถามเกี่ยวกับเรื่อง “คน” คนก็คือส่วนหนึ่งของ ครอบครัว ครอบครัวคือสถาบันหนึ่งของสังคม สังคมคือส่วนหนึ่งของประเทศ ประเทศเป็นส่วนหนึ่งของโลก โลกเป็นส่วนหนึ่งของจักรวาล เมื่อก่อนนี้เราคิดว่าการดำเนินงานด้านวิทยาศาสตร์ที่เป็นเบื้องหลังสูตร $E=mc^2$ ของไอน์สไตน์ หรือ ทฤษฎีแรงโน้มถ่วงของโลก เราใช้หลักการของการคำนวณ โดยกำหนดว่าจุดหนึ่งคงที่ จุดที่สองก็คงที่ ถ้าเราวิ่งด้วยความเร็ว 50 กิโลเมตรต่อชั่วโมง จะวิ่งจากจุดหนึ่ง ไปถึงจุดหนึ่งเราใช้เวลาเท่าไร แต่ข้อเท็จจริงแล้ว โลกมีการเคลื่อนที่รอบจักรวาล เพราะฉะนั้นการกำหนดอย่างนี้ ไม่ถูกแล้ว ความละเอียดของการคำนวณไม่มี อีกด้านหนึ่งก็มีการพูดถึงเรื่อง Quantum Physic ที่ก่อให้เกิดพวกไมโครชิพ มากมาย ตอนนั้นปรากฏว่า 2 ทฤษฎีนั้น น่าจะรวมกันได้ คือมีการพูดถึงแรงโน้มถ่วงกับ Quantum ไปโน่นแล้ว

นั่นคือสิ่งที่ท่านอย่าลืม อย่าไปคิดว่าจะไม่มีความเชื่อมโยงกัน นี่คือจุดอ่อนของระบบการศึกษาไทย ระบบของความคิดของคนไทย ความคิดของคนไทย ระบบการศึกษาไทย ทำให้คนพยายามคิดแบบแยกส่วน เพราะเราได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของ Division of Labour ในสมัยเก่า คือ เหมือนกับ ลักษณะของสายการผลิตอุตสาหกรรม ในอุตสาหกรรมคิดเป็นท่อน ไม่ได้คิดความเชื่อมโยง จึงเป็นจุดอ่อนที่สังคมไทยจะต้องหันกลับมาบอกว่า ความเชื่อมโยงทั้งหลายมีอย่างไร ถึงจะอยู่ร่วมกันได้โดยไม่แยกส่วน

ประเทศไทยในวันนี้ ต้องไม่แยกส่วน ความคิดทุกอย่างต้องเป็นระบบ วิทยาศาสตร์ ถ้าจะทำให้ยั่งยืนได้ สังคมไทยต้องการความคิดที่สร้างสรรค์ มากมาย (Constructive Thinking) ฉะนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต เราไม่ได้ใช้วิกฤตให้เป็นโอกาสเท่าที่ควร ท่านเชื่อไหมว่า ชาร์สที่เกิดขึ้นที่ฮ่องกง คนฮ่องกงเขา บอกผมว่า จากผลกระทบของชาร์ส วันนี้คนฮ่องกงเลิกถุยน้ำลายลงพื้นแล้ว เพราะ เขามองว่ามันสกปรก ติดเชื้อง่าย เรื่องการทิ้งขยะซูๆ ง่าย ๆ เริ่มหายไป นี่ คือเขาบอกว่าวิกฤตมันเป็นโอกาส เพราะฉะนั้น วิกฤตเศรษฐกิจของเราที่ผ่านมา มาเกิดจากอะไร เราพยายามจะไม่พูดถึงมัน เราจะต้องย้อนกลับมาถามว่าวิกฤต ที่ผ่านมานั้น เราควรจะเอาอะไรมาเป็นโอกาส เพื่อให้สังคมไทยอยู่กัน อย่างยั่งยืน

ถ้าเรามองถึงธุรกิจ ธุรกิจนี้ กำไร (Profit) เป็นปัจจัยพื้นฐาน (Fundamental) ที่ทำให้ธุรกิจเข้มแข็ง แต่บางคนไปมองมิติเดียวว่า ธุรกิจเติบโตเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญ เพราะฉะนั้น ก็เลยกู้เงินมาเพื่อโต ทำให้ไม่ Wealthy เพราะเงินกู้มี ค่าใช้จ่าย ถ้ารายได้ไม่สูงกว่ารายจ่าย ก็ต้องแพ้ นั่นคือ สิ่งที่เราเองจะต้องมาถามว่าปัจจัยพื้นฐานของเราอยู่ที่ไหน ผมมองเรื่องของปัจจัยสี่เป็นหลัก คือ ถ้าสังคมใดปัจจัยสี่อ่อนแอ สังคมนั้นก็มีมนุษย์ที่มีความอ่อนแอแล้ว เมื่อมนุษย์

มีความอ่อนแอ ศักยภาพประชากรคือสิ่งสำคัญที่สุดในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เพราะฉะนั้น ศักยภาพของประชากรจึงเป็นหัวใจสำคัญซึ่งก็คือปัจจัยสี่ แล้วปัจจัยสี่มีสิ่งแวดล้อมใหม่ แนนอน สิ่งแวดล้อมก็คือทรัพยากรธรรมชาติ มีเรื่องอะไรมากมายที่เป็นสิ่งแวดล้อมของปัจจัยสี่

ผมคิดว่าสิ่งที่รัฐบาลนี้จะต้องพัฒนาประเทศให้เกิดความยั่งยืนนั้น รัฐบาลได้เน้น 3 เรื่องหลัก คือ หนึ่งค่าใช้จ่ายของประชากร ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายอันไม่ควรจะเป็นค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายจ่ายของคนที่มีรายได้

“

ศักยภาพประชากร

คือสิ่งสำคัญที่สุดในการเพิ่ม

ขีดความสามารถในการแข่งขัน

เพราะฉะนั้น ศักยภาพของประชากร

จึงเป็นหัวใจสำคัญ

ซึ่งก็คือปัจจัยสี่

”

น้อยหรือคนจน จึงช่วยลดค่าใช้จ่ายของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ 30 บาท รักษาทุกโรค ธนาคารประชาชน ที่ได้เปลี่ยนจากนั้นอกระบบเป็นหนี้ในระบบเพื่อลด ต้นทุนของทุน เรื่องที่สองก็คือ การเพิ่มรายได้ ให้กับประชาชน ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ แล้ว ยังไม่พอ ต้องทำเรื่องที่สาม ด้วยการ ขยายโอกาส ซึ่งประชาชนทุกระดับต้องสามารถอยู่ได้ด้วยวิธีการลดรายจ่ายเพิ่มรายจ่าย ขยายโอกาส ธุรกิจที่วิกฤตที่ผ่านมา บริษัทไทยส่วนใหญ่ตอนนั้น ลดรายจ่ายเพียงอย่างเดียว ถูกครั้งเดียว เพราะว่าทำข้อสอบข้อเดียว ฉะนั้นต้องมีไอเดียในการเพิ่มรายได้ด้วย เมื่อเพิ่มรายได้เสร็จแล้ว และชนะรายจ่ายแล้ว อาจจะรอดแต่ไม่โต ถ้าจะให้โตต้องขยายโอกาสคือ ขยายการตลาด

เพราะฉะนั้นรัฐบาลจึงมองประเทศไทยในภาพรวมของการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ขยายโอกาสนี้ ด้วยการแก้ปัญหาความยากจนเป็นหลัก ส่วนการแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายกับการแก้ปัญหาเศรษฐกิจนั้น เป็นสิ่งที่เสริมกันไปด้วยกัน การมองการแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายของรัฐบาลนั้น ผมมีโอกาสเข้าไปประชุมเรื่อง Financing for Development ของ UN ซึ่งจัดที่เม็กซิโก ปรากฏว่า สิ่งที่เราพูดกันเรื่องหนึ่งก็คือ ทุกประเทศต้องการเงินเพื่อไปพัฒนาประเทศ โดยเงินที่จะไดมานั้นมีอยู่ 4 ทาง คือ ทางที่หนึ่งเกิดจากเงินที่ได้จากการค้า (Trade) ทางที่สอง เกิดจากเงินกู้ยืม (Loan) ทางที่สามเกิดจากเงินให้เปล่า (Grant-in-aid) และทางที่สี่เกิดจากเงินที่เข้ามาลงทุนในประเทศเรา (Investment)

ถามว่า ประเทศทุกประเทศต้องการเงินจากไหนมาพัฒนาประเทศ ก็ต้องมาจากการค้าและการลงทุนเป็นหลัก เพราะไม่ต้องการกู้ยืม เนื่องจากมีดอกเบี้ย ไม่ต้องการขอเปล่า เพราะว่าเป็นหนี้บุญคุณ เพราะฉะนั้นรัฐบาลจึงได้เดินภาพรวมด้วยการขยายตลาด หรือ Market Access ซึ่งจะเน้นเรื่องการค้าระหว่างประเทศ ผมอยู่มา 2 ปีกว่า ผมเดินทางมา 40 กว่าเที่ยวแล้ว ผมเชื่อว่าผมเป็นนายกฯ ที่เดินทางมากที่สุด ถ้าเราขยายตลาดให้กว้างได้เท่าไร ก็จะเป็นหลักของ Demand Supply แสดงว่าเราได้เพิ่มอุปสงค์ แต่อุปทานของเรามีเท่าไรก็ขายไม่หมด จึงเป็นสิ่งที่ดี

เรื่อง FTA (Free Trade Area) เป็นเรื่องหนึ่งที่รัฐบาลได้ทำ บางคนอาจจะมองว่า FTA เราเสียเปรียบ ท่านต้องมองว่า ประเทศไทยผลิตสินค้าปัจจัยสี่เป็นส่วนใหญ่ วันก่อนผมคุยกับประธานเทสโก้ (TESCO LOTUS) สินค้าในเทสโก้คือสินค้าทุกชิ้นที่ประเทศไทยผลิตหมด ไม่ว่าจะเป็นสินค้าอุตสาหกรรม สินค้าเกษตรกรรม ยอดขายเทสโก้บริษัทเดียว มีมูลค่าเท่ากับ 1 ใน 3 ของ GDP ประเทศไทย เพราะฉะนั้น ถ้าเราสามารถขายของทุกอย่างที่ผลิตได้ประเทศไทย ผมว่าในแง่ของเศรษฐกิจ เราไม่มีปัญหา แต่เราต้องมี Balance ตัวอื่น เพราะฉะนั้นเรื่องของการตลาดจึงเป็นหัวใจสำคัญที่ผมต้องการเจาะ เรามี 63 ล้านคน แลกกับจีน 1,300 ล้านคน แลกเสร็จแล้วเรายังไม่หมดไป 63 ล้านยังอยู่ เราไปแลกอินเดียอีก 1,000 ล้านคน แลกเสร็จแล้วเรายังไม่หมด 63 ล้านยังอยู่ เราไปแลกกับสหรัฐอเมริกาอีก 250 ล้านคน แลกเสร็จยังอยู่ ยังแลกกับญี่ปุ่นได้อีก ถ้าเราซ้ำ เราเอา 63 ล้าน ไปแลกแค่ 63 ต่อ 63 แล้วนี่ แสดงว่า Leverage ไม่พอ เพราะฉะนั้นผมเลยเปิด FTA รวดเดียว แล้วผมมองว่า ในอนาคตข้างหน้า ของที่ผลิตในประเทศไทยจะไม่พอขายเพราะตลาดมันใหญ่กว่ากำลังการผลิตของเรา

เรื่องที่สองคือทุน เราเป็นประเทศที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ถ้าคนเข้าใจทุนนิยม เพียงซีกเดียวอันตรายนะ เราเล่นกอล์ฟกับเพื่อน เราเล่นเกมส์กับเพื่อนไม่ได้ เพื่อนก็ให้แถมต่อ แต่การแข่งขันในโลกเสรีนิยม ไม่ให้แถมต่อใคร แต่เราในฐานะเป็นรัฐบาล ต้องเข้าใจว่า ความแข็งแรงของคนไทยไม่เท่ากัน เพราะฉะนั้น รัฐบาลจึงต้องไปดูแลสังคมฐานล่าง แล้วขณะเดียวกันก็ต้องแข่งขันไปประคองสังคมฐานบนไป แล้วพร้อมกับดึงสังคมฐานล่างให้ขึ้นมาตามมาให้ทัน เราไม่สามารถจะเป็นไปในลักษณะของ Single Tasking Computer เหมือนเมื่อก่อนคิดทีละอย่างไม่ได้อีกแล้ว ต้องเป็น Multi Tasking Computer เป็นคอมพิวเตอร์ที่คิดหลายทางพร้อมๆ กัน แล้วทำพร้อมๆ กัน เพื่อที่จะพาคนข้างล่างขึ้นมาเพื่อ

ให้เขาต่อสู้กับกระแสโลกาภิวัตน์ไหว พร้อมกับที่เราจะนั่งนอนใจไม่ได้เพราะถ้าเราไม่แข่ง เขาก็มาแข่งกับเรา เราบอกว่า เรายังไม่พร้อม เขาบอกไม่ได้ ยิ่งไงคุณต้องแข่ง เพราะโลกนี้ทั้งโลกเขาเป่านกหวีดแล้ว นี่คือการที่เราอยู่เฉยไม่ได้ เราอย่าไปคิดว่า ผมจะปิดประเทศ แม้กระทั่งลาว บอกว่าไม่แข่งกับใคร ก็ไม่ได้ ยังต้องมาแข่ง

เพราะฉะนั้นระบบทุนนิยมนี้ เป็นระบบที่จะต้องให้คนเข้าหาแหล่งทุนได้ ถ้าคนเข้าหาแหล่งทุนไม่ได้ ก็จะไม่มีการสร้างความมั่งคั่งให้แก่ครอบครัว แล้วจะอยู่ได้อย่างไร เราจึงต้องให้คนไทยมีโอกาสเข้าหาแหล่งทุน แหล่งทุนเหล่านี้จริงๆ แล้วไม่มีอะไรประเทศที่เจริญแล้ว เป็นประเทศที่สามารถเอาความเชื่อถือตัวเดียวมาแลกกระดาะเป็นเงิน ส่วนประเทศที่ไม่มีความน่าเชื่อถือ มีเงินแท้ๆ ถูกแลกให้เป็นกระดาะ เห็นไหมว่าประเทศเราถูกลดค่าเงินบาทครั้งแล้วครั้งเล่าเมื่อก่อนผมจำได้ว่า ผมจบปริญญาตรีใหม่ๆ ได้ทุนไปเรียนปริญญาโท แวะญี่ปุ่นครั้งแรก 100 เยนเท่ากับ 7 บาท วันนี้ 100 เยน เท่ากับ 36-37 บาท เราสู้เขาไม่ได้ แต่ถึงแม้ญี่ปุ่นจะเก่ง วันนี้ญี่ปุ่นทำงานเหนื่อยแทบตาย ผลิตรถยนต์ ผลิตอะไรส่งออกไปทั่วโลก เก่งมาก แต่ผลสุดท้ายญี่ปุ่นเก็บความร่ำรวยด้วยการถือกระดาะของสหรัฐอเมริกาไว้ (Chesterly Bond) นี่คือการมั่งคั่ง (Wealth) ของญี่ปุ่น แล้วถึงเวลาจะมากกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ ก็มีปัญหาก็ยังไม่อยากขายเดี่ยวดอลลาร์टक

คำกล่าวรายงาน นายจักรมนต์ พาสุกวณิช

เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เ รื่ อ ง “การพัฒนาที่ยั่งยืน”

กราบเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

ในนามของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่าน กระผมขอขอบพระคุณ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้กรุณาให้เกียรติมาเป็นประธานในพิธีเปิดการประชุมประจำปี 2546 ของสำนักงานฯ เรื่อง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ในวันนี้

การประชุมในวันนี้ นับเป็นภารกิจสำคัญของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ได้ถือปฏิบัติต่อเนื่องมาเป็นปีที่สอง ซึ่งจะต้องทำหน้าที่รายงานผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อสาธารณชนอย่างโปร่งใส พร้อมเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคม ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิด ร่วมกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาประเทศเป็นประจำทุกปี โดยในปีนี้สำนักงานฯ ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” เพราะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและต่อเนื่องกับเรื่อง “ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” ที่ได้จัดประชุมไปเมื่อปีที่ผ่านมา อีกทั้งเป็นช่วงจังหวะโอกาสอันดี ที่สำนักงานฯ จะต้องสนับสนุนการแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทยในทิศทางที่สอดคล้องกับกระแสโลก

การรายงานต่อสาธารณชนในการจัดประชุมประจำปีครั้งนี้ จะเป็นการประเมินผลการพัฒนาประเทศในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ซึ่งนับเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญอีกช่วงหนึ่งของสังคมไทย 2 ประการคือ **ประการแรก** การเข้ามาบริหารประเทศของรัฐบาลชุดปัจจุบัน และ**ประการที่สอง** เป็นจุดเริ่มต้นของการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ซึ่งต่างก็มีนโยบายที่เชื่อมโยงสอดคล้องซึ่งกันและกัน ในการวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็ง โดยมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากควบคู่ไปกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อกระจายโอกาสการพัฒนาและแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศ

การติดตามประเมินผลการพัฒนาประเทศในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา พบว่าภายใต้การบริหารประเทศของรัฐบาลปัจจุบัน และการดำเนินงานตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้เป็นปัจจัยหลักที่ผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศในปี 2545 ขยายตัวสูงขึ้นถึงร้อยละ 5.3 ซึ่งเป็นอัตราที่สูงที่สุดนับตั้งแต่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อประเมินผลด้วยดัชนีชี้วัดที่สำนักงานฯ ได้พัฒนาขึ้นมา 2 ชุด คือ **ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ** และ **ดัชนีความอยู่ดีมีสุข** พบว่า การที่เศรษฐกิจในปี 2545 ขยายตัวสูง ได้ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยมีความเข้มแข็งมากกว่าก่อนช่วงเกิดวิกฤต และระดับความอยู่ดีมีสุขของคนไทยเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและมากกว่าก่อนช่วงวิกฤต

ทั้งนี้ การที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณจำนวน 204,394 ล้านบาท ในระหว่างปีงบประมาณ 2544-2546 เพื่อสนับสนุนการดำเนินโครงการตามนโยบายเศรษฐกิจรากหญ้าและหลักประกันทางสังคมของรัฐบาล 6 โครงการ อย่างบูรณาการ ทั้งการพักชำระหนี้แก่เกษตรกรรายย่อย การจัดให้มีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การพัฒนาผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การจัดให้มีธนาคารประชาชน การเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ และการจัดให้มีหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกคน ล้วนมีส่วนสำคัญในการช่วยกระตุ้นให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในปี 2545 เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.72 คิดเป็นมูลค่าประมาณ 38,600 ล้านบาท เมื่อพิจารณาจากงบประมาณที่ใช้เพิ่มขึ้นสำหรับโครงการตามนโยบายดังกล่าวในปี 2544-2545 จำนวน 107,076 ล้านบาท ถือเป็นการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจในปี 2545 ประมาณร้อยละ 36.0 และสามารถตอบสนองเจตนารมณ์ของรัฐบาล ที่ต้องการแก้ไขปัญหาฐานรากของความยากจนที่ส่งผลต่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ควบคู่ไปกับการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

ในช่วง 2 ปีนี้ จึงมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ เกิดการกระจายโอกาสให้คนจนสามารถมีรายได้ที่ดีขึ้น ทำให้ **สัดส่วนคนยากจนลดลงอย่างรวดเร็ว** จากร้อยละ 14.2 ในปี 2543 เหลือร้อยละ 9.8 ในปี 2545 ขณะเดียวกันปัญหาการว่างงานของประเทศได้ลดลงเหลือประมาณร้อยละ 2.16 คนไทยมีพัฒนาการด้านสุขภาพดีขึ้น โดยได้รับหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาท

๘๘

ในช่วง 2 ปีนี้

มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

คือ เกิดการกระจายโอกาส

ให้คนจนมีรายได้

ที่ดีขึ้น

๘๙

รักษาทุกคน จำนวน 45.4 ล้านคน ทำให้รัฐสามารถสร้างหลักประกันสุขภาพทุกรูปแบบแก่ประชาชนได้ร้อยละ 95.7 ของประชากรทั้งประเทศ ขณะเดียวกัน **ขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยสูงขึ้น** จากอันดับที่ 38 ในปี 2544 เป็นอันดับที่ 34 และ 29 ในปี 2545 และ 2546 ตามลำดับ ทั้งยังสามารถสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เป็นเศรษฐกิจระดับรากหญ้า ให้มีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกได้

เมื่อประเมินนโยบายของรัฐบาลทั้ง 6 โครงการให้ลึกลงไปอีก ก็พบว่า สามารถตอบสนองแนวคิดหลัก 3 ด้าน ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ **ด้านการสร้างรายได้**นั้น ปรากฏว่า ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เฉลี่ยต่อคนเพิ่มขึ้น สามารถสร้างรายได้ให้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.8 โดยโครงการพักชำระหนี้แก่เกษตรกรรายย่อย ช่วยเพิ่มรายได้ให้ครัวเรือนมากที่สุด รองลงมาคือ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ส่วนด้านการลดภาระค่าใช้จ่าย พบว่า ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการสามารถลดภาระจากค่ารักษาพยาบาล และภาระการจ่ายดอกเบี้ยนอกระบบลงได้ครึ่งหนึ่ง และด้านการกระจายโอกาสในการพัฒนา ชี้นำ

เห็นว่า โครงการมีส่วนช่วยให้ประชาชนได้รับโอกาสในการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพคน ชุมชน จึงมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองมากขึ้น ประชาชนสามารถเรียนรู้จากกระบวนการการบริหารจัดการโครงการต่างๆ จนส่งผลให้สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ได้ครบทุกตำบล คนและองค์กรชุมชนได้เรียนรู้การบริหารจัดการทุนด้วยตนเอง โดยเฉพาะกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่สามารถจัดตั้งได้ถึง 74,589 กองทุน

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานพัฒนาประเทศเพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ในขณะที่ยังดำเนินการก้าวหน้าไปไม่มากนัก เพราะยังคงให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาที่สั่งสมมานานให้เบาบางลงไปได้ก่อน จึงเป็นการเน้นการแก้ปัญหาในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก ทำให้ไม่ทันกับความเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้น ในระยะต่อไป จะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ชุมชน และประชาชน ในการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้มากขึ้น ขณะเดียวกันยังต้องเสริมสร้างจิตสำนึกและมีจริยธรรมด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อร่วมกันอนุรักษ์ พื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น ให้ระบบนิเวศดำรงอยู่ได้ด้วยความสมดุล อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในอนาคต

ในการประชุมวันนี้ จึงเป็นโอกาสอันดีที่ผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้นประมาณ 1,500 คน จะได้เป็นตัวแทนของทุกภาคส่วนในสังคมไทย มาร่วมกันแสดงความเห็นเกี่ยวกับ “ทิศทางและแนวทางการพัฒนาประเทศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” เพื่อนำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ที่ผสมผสานมิติการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศเข้าด้วยกันอย่างสมดุล และเพื่อให้มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน เป็นที่ยอมรับร่วมกันในสังคมไทย อันจะนำไปสู่เป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา คือ “การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคน” ตลอดไป

โดยกิจกรรมในภาคเช้าจะขอกราบเรียนเชิญ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีแสดงปาฐกถาพิเศษเรื่อง “รัฐบาลกับการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากนั้นจะเรียนเชิญ

รองนายกรัฐมนตรี ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ บรรยายเรื่อง “ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศกับการพัฒนาที่ยั่งยืน” และปิดท้ายในภาคเช้าด้วยการนำเสนอและอภิปรายเรื่อง “การพัฒนาที่ยั่งยืน : อนาคตของสังคมไทย” โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน

ส่วนในภาคบ่าย จะเป็นการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย เรื่อง “ความสมดุลเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม : สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 : การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

กลุ่มที่ 2 : การพัฒนาที่ยั่งยืน : มิติเชิงเศรษฐกิจ

กลุ่มที่ 3 : การพัฒนาสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

กลุ่มที่ 4 : การพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย

ในนามของสำนักงานฯ กระผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การประชุมครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศไทยที่ยั่งยืน ที่เป็นรูปธรรมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันของคนในสังคมไทย และใคร่ขอขอบคุณอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ที่ได้กรุณาสันับสนุนให้มีการถ่ายทอดสดทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 และสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว กระผมขอกราบเรียนเชิญ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้กรุณากล่าวเปิดการประชุมและแสดงปาฐกถาพิเศษ เพื่อเป็นแนวทางในการประชุมครั้งนี้ต่อไป

ขอกราบเรียนเชิญครับ

บรรณาธิการ

เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน ที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดให้มีการประชุมประจำปี 2546 เรื่อง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ณ ศูนย์การประชุมและแสดงสินค้า อิมแพ็ค เมืองทองธานี จ.นนทบุรี เพื่อรายงานผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยใช้ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขและดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจต่อเนื่องจากที่ได้รายงานเมื่อปี 2545 นอกจากนี้ ได้รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 และรายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายเศรษฐกิจจากฐานและหลักประกันทางสังคมของรัฐบาล รวมทั้งระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนเป็นที่ยอมรับร่วมกันในสังคมไทย

การประชุมประจำปีครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 1,619 คน ประกอบด้วย ตัวแทนจากทุกภาคส่วนในสังคมไทย อาทิ คณะรัฐมนตรี สถาบันที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ องค์กรพัฒนาเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และสื่อมวลชน โดยสื่อมวลชนได้ร่วมกันเสนอข้อวิจารณ์ของการประชุมอย่างกว้างขวาง อีกทั้งเอกสารประกอบการประชุมได้รับความสนใจจากสาธารณชนเป็นอย่างมาก

เพื่อเป็นการเผยแพร่ให้ผู้อ่านได้รับทราบรายละเอียดสาระสำคัญของการประชุมประจำปีครั้งนี้ วารสารเศรษฐกิจและสังคมฉบับนี้ จึงขอนำเสนอ “การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ : 2 ปีแห่งการเปลี่ยนแปลง” ซึ่งได้ประมวลจากเอกสารที่เป็นรายงานหลักของการประชุม และเอกสารสรุปผลการประชุมประจำปีดังกล่าว เพื่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านต่อไป

พบกันใหม่ฉบับหน้า... สวัสดิ์ค๊ะ

โปรดทราบ

บทความ ข้อคิดเห็นและข้อเขียนต่างๆ ในวารสารเศรษฐกิจและสังคมเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน มิใช่เป็นความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ดำเนินการโดย

สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

962 ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบฯ กรุงเทพฯ 10100

โทร. 0-2282-4840-2 โทรสาร 0-2281-6635, 0-2282-2559

<http://www.nesdb.go.th> e-mail: dsid@nesdb.go.th

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์สมมิตรพรินต์

โทร. 0-2903-8257-9 โทรสาร 0-2921-4587 กด 0

วารสารเศรษฐกิจและสังคม

ปีที่ 40 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2546

คณะที่ปรึกษา

เลขาธิการฯ	นายจักรมณต์ ฝาสุกวนิช
รองเลขาธิการฯ	นายสมเจตน์ เตรศุภ
รองเลขาธิการฯ	นายสันติ บางอ้อ
รองเลขาธิการฯ	นายโกมล ชอบชื่นชม
รองเลขาธิการฯ	นายวิษณุ พูลสุข
รองเลขาธิการฯ	นายบุญยงค์ เวชมนีศรี
รองเลขาธิการฯ	น.ส.พรรณราย ชันธกิจ
รองเลขาธิการฯ	น.ส.วิไลพร ลีวเกษมศานต์
ที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ	นายกิตติศักดิ์ สินธุวนิช
ที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ	นายอุทิศ ชาวเอียร
ที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ	นายวิฑิต รัชชตาตะนันท์
ที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ	นายสุรนนท์ วงศ์วิทยกำจร
ที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ	นางจุฑามาศ บารมีชัย
ที่ปรึกษาด้านนโยบายฯ	นายอาคม เต็มพิทยาไพสิฐ

บรรณาธิการอำนวยการ

น.ส.พรพิมล วรดิกล

บรรณาธิการบริหาร

นางนิตยา กมลวทันนิศา

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นายวรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

น.ส.อัจฉรา ภาคิกะวัยวัฒน์

น.ส.กัญญารักษ์ ศรีทองรุ่ง

กองบรรณาธิการ

นางโกสุมภ์ วณิชชานนท์ นางภาณี ชนาธิปกรณ์

นางวิภาวดี ขวัญบุญ น.ส.ช่อผกา แก้วใหญ่

น.ส.มนนิภา สังข์ศักดิ์ดา น.ส.วัชรีย์ พุ่มทอง

นางนิสวันต์ พิษณุดำรง น.ส.กานดา ชูเชิด

นายธีระพงษ์ มาลัยทอง น.ส.รวีวรรณ เลียดทอง

ฝ่ายการเงิน

นายเทวินทร์ อมิตรพ่าย

ฝ่ายจัดการ

นางนุชดา ตั้งคณานุกุลชัย นางจันทนา กระจำนเนตร

นางพรปรีญา แสงเงิน นายสุรพล สอนขยัน

ฝ่ายศิลปกรรม

นายขจรศักดิ์ วาไระนิช นายเนาวฤทธิ์ ฤทธิแปลก

ฝ่ายภาพ

น.ส.สุวิมล พิมพ์วงศ์

ปีที่ 40 ฉบับที่ 3
เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม 2546

มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการ

พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งแนวคิด

เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศแก่สาธารณชน

ทั่วไป ตลอดจนเป็นสื่อกลางในการรายงาน

ความเคลื่อนไหวสถิติทางเศรษฐกิจและสังคม

ให้ผู้อ่านทราบข้อเท็จจริง อย่างถูกต้อง

กับสถานการณ์

วารสารเศรษฐกิจและสังคม

สารบัญ

สัมภาษณ์พิเศษ

- ❖ คำกล่าวรายงานของ เลขาธิการ สศช. ในการประชุมประจำปี 2546 ของ สศช..... 4
- ❖ ปาฐกถาพิเศษ ของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี เรื่อง “รัฐบาลกับการพัฒนาที่ยั่งยืน”..... 7
- ❖ การบรรยายพิเศษ ของ ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ เรื่อง “การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศกับการพัฒนาที่ยั่งยืน”.....14

ดัชนีชี้วัด

- ❖ เพียง 2 ปี : คนไทยอยู่ดีมีสุขมากขึ้น..... 18
- ❖ ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของประเทศไทย..... 23

วาระแห่งชาติ

- ❖ การแก้ไขปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้..... 28
- ❖ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ..... 31
- ❖ การพัฒนาทุนทางสังคม..... 36
- ❖ การพัฒนาที่ยั่งยืน..... 41

นโยบายรัฐบาล

- ❖ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : สร้างฐานรากการพัฒนาที่ยั่งยืน..... 46
- ❖ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ : ชาวบ้านและชุมชนได้อะไร..... 51
- ❖ โครงการธนาคารประชาชน : แหล่งเงินทุนสำหรับผู้ประกอบอาชีพอิสระรายย่อย.... 55
- ❖ 30 บาทรักษาทุกโรค : โครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า..... 58
- ❖ โครงการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย..... 61
- ❖ โครงการเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ : อีกหนึ่งกลไก เพื่อสร้างงานสร้างรายได้..... 65

นานาชาติ

- ❖ เบื้องหลังการประชุมประจำปี 2546..... 68

เรื่องน่ารู้

- ❖ บทวิทัศน์การประชุมประจำปี 2546..... 73

คอลัมน์ประจำ

- ❖ มติบอร์ดสภาพัฒน์ : แนวทางการประสานโครงข่ายการคุ้มครองผู้ด้อยโอกาสและคนยากจน..... 79
- ❖ หมุนตามโลก : การพัฒนากรอบแนวคิดและการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง..... 81
- ❖ หลากหลายเรื่องราวจากเลขาธิการสภาพัฒน์ : การบูรณาการแผนชุมชนกับการแก้ไขปัญหาความยากจน..... 83

เรื่องเด่นในฉบับ

7. รัฐบาลกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ให้ได้นั้น รัฐบาลจะต้องพัฒนาประเทศให้เกิดความยั่งยืน โดยเน้นการดำเนินงานใน 3 เรื่องหลัก คือ (1) ลดค่าใช้จ่ายของประชาชนลง (2) การเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน และ (3) การขยายโอกาสให้แก่ประชาชน ซึ่งเป็นนโยบายที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจนของรัฐบาลชุดปัจจุบัน รายละเอียดสามารถติดตามได้จาก **“รัฐบาลกับการพัฒนาที่ยั่งยืน”** คำกล่าวเปิด และปาฐกถาพิเศษของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ในการประชุมประจำปีของ สศช. เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2546

18. เพียง 2 ปี : คนไทยอยู่ดีมีสุขมากขึ้น

การพัฒนาประเทศในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ซึ่งรัฐบาลได้พยายามพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยให้ได้ระดับใกล้เคียงกับช่วงก่อนเกิดวิกฤต โดยดำเนินนโยบายและมาตรการอย่างต่อเนื่องเพื่อเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจจึงส่งผลให้ดัชนีความอยู่ดีมีสุขโดยรวมของคนไทยเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 69.3 ในช่วงปี 2542 – 2543 เป็นร้อยละ 75.9 ในปี 2545 ซึ่งสูงกว่าร้อยละ 73.2 ในช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ติดตามรายละเอียดได้ใน **“เพียง 2 ปี : คนไทยอยู่ดีมีสุขมากขึ้น”**

28. การแก้ไขปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้

ปัญหาความยากจนกลายเป็นปัญหาในเชิงระบบและเชิงโครงสร้างระดับชาติที่สั่งสมมานานในสังคมไทย จนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความยั่งยืนของการพัฒนาประเทศ ปัจจุบันแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนได้เป็นหนึ่งในวาระแห่งชาติที่ทุกภาคส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วม บทความเรื่อง **“การแก้ไขปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้”** จึงขอเสนอความก้าวหน้าของการดำเนินการแก้ไขปัญหาคความยากจนของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม จนกระทั่งส่งผลให้สัดส่วนของคนจนลดลงต่ำกว่าเป้าหมายที่วางไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9

40. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : สร้างฐานรากการพัฒนาที่ยั่งยืน

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการซึ่งเกิดจากแนวคิดที่รัฐบาลต้องการแก้ไขปัญหาความยากจนและการขาดโอกาสในการลงทุนประกอบอาชีพ โดยรัฐบาลจะสนับสนุนให้ประชาชนในชนบทเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้โดยสะดวก เพื่อจะได้รับโอกาสในการสร้างรายได้ สร้างอาชีพ และลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน รายละเอียดสามารถติดตามอ่านได้จาก **“กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : สร้างฐานรากการพัฒนาที่ยั่งยืน”**